МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗАР БОЛОВСРОЛ, ШИНЖЛЭХ УХААНЫ ЯАМ

ADB

JFPR Japan Fund for Prosperous and Resilient Asia and the Pacific

From the People of Japan

Mongolian Education Alliance — Боловсролын Хамтын Ажиллагааны Нийгэмлэг

ТЭГШ ХАМРАН СУРГАХ БОЛОВСРОЛ

Оролцогч талуудын чадавх бэхжүүлэх сургалтын модуль

- БШУГ, БОЛОВСРОЛЫН ХЭЛТЭС
- САЛБАР КОМИСС
- БОЛОВРОЛД ХАМРАГДАЛТЫГ ДЭМЖИХ ЗӨВЛӨЛ
- ЦЭЦЭРЛЭГ, СУРГУУЛИЙН ДЭМЖЛЭГИЙН БАГ

Улаанбаатар хот

2022 он

*Тус модулийг **“Тэгш хамруулах боловсролыг дэмжих төсөл”**-ийн хүрээнд боловсруулав.*

БОЛОВСРУУЛСАН:

Б.Болорчимэг (Төслийн зөвлөх багийн ахлагч, магистр)
Ч.Жаргал (Докторант)
Д.Гэрэл (Магистр)

ЭХ БЭЛТГЭСЭН:
Б.Батбаяр

ХЯНАСАН:
Б.Батжаргал (Төслийн жендерийн зөвлөх)

“Тэгш хамруулах боловсролыг дэмжих төсөл”-ийн зөвшөөрөлгүй хувилж, дахин хэвлэхийг хориглоно.

ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА

Боловсрол, шинжлэх ухааны яам нь Азийн Хөгжлийн Банктай хамтран Цэцэглэн хөгжсөн, сөрөг нөлөөнд тэсвэртэй Ази, Номхон далайн бүс нутгийг цогцлоох Японы сангийн 2 сая ам.долларын буцалтгүй тусламжаар “Тэгш хамруулах боловсролыг дэмжих төсөл”-ийг 2021-2024 онд хэрэгжүүлж байна. Уг төслөөр хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдүүдийн боловсролын чанар, хүртээмжийг сайжруулахыг зорьж буй бөгөөд хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэд ялгаварлан гадуурхлаас ангид нийгмийн бүх харилцаанд тэгш оролцох нь төслөөс хүлээгдэж буй үр нөлөө юм. Уг төсөл нь дараах 3 бүрэлдэхүүн хэсэгтэй:

Үр дүн 1: Ердийн цэцэрлэг, сургуулийн барилга байгууламжийн хүртээмжтэй байдлыг сайжруулах
Үр дүн 2: Тэгш хамран сургах боловсролын үйлчилгээг хүргэх чадавхыг бэхжүүлэх
Үр дүн 3: Тэгш хамран сургах боловсролыг дэмжих нөөц боломж, олон нийтийн оролцоо болон бодлогыг сайжруулах.

Төслийн зорилтот орон нутаг, сургалтын байгууллага:

- Дархан-Уул аймгийн 12 дугаар сургууль, 7 дугаар цэцэрлэг
- Дорнод аймгийн 1 дүгээр сургууль, 8 дугаар цэцэрлэг
- Дундговь аймгийн “Говийн ирээдүй” цогцолбор сургууль, 3 дугаар цэцэрлэг
- Сонгинохайрхан дүүргийн 105 дугаар сургууль, 253 дугаар цэцэрлэг

Энэхүү сургалтын модулийг “Тэгш хамран сургах боловсролыг дэмжих нөөц боломж, олон нийтийн оролцоо болон бодлогыг сайжруулах” Үр дүн 3-ын хүрээнд боловсруулав.

НЭГ: МОДУЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА

Зорилго:
Тэгш хамран сургах боловсролын үйлчилгээг үр дүнтэй хэрэгжүүлэхэд оролцогч талуудын чадавхыг бэхжүүлэх, бүтээлчээр хамтран ажиллах тогтолцоог бүрдүүлэхэд оршино.

Хүрэх үр дүн:

- Тэгш хамран сургах боловсролын талаарх орчин үеийн үзэл хандлага, зарчмын талаарх ойлголтоо өргөжүүлнэ.
- Хүүхдийн хөгжлийн цогц дэмжлэгийн тогтолцоо, түүнд оролцогч талуудын үүрэгтэй танилцаж, хамтран үр дүнтэй ажиллах чадварт суралцана.
- Дэмжлэгийн багийн үндсэн үүргийг ойлгож, гишүүдийн арга зүйн чадавх бэхэжнэ.
- Дэмжлэг шаардлагатай хүүхдэд боловсрол, нийгэмшихүйн үйлчилгээг үзүүлэх цэцэрлэг, сургуулийн удирдлага, зохион байгуулалт сайжирна.

Сургалтын цаг: 2 өдөр/16 цаг

Товч агуулга:

Тэгш хамран сургах боловсролыг хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай зохих суурь үнэт зүйлс, ур чадварын талаар багш нарт дэмжлэг үзүүлэх, олон нийтийн ойлголт, хандлагыг сайжруулах нь нэн чухал билээ.

Бухий л суралцагчдыг сургуулийн өмнөх боловсролоос авахуулаад бүх шатны боловсролын үйлчилгээнд хамрагдаж, үр дүнтэй, тасралтгүй суралцах боломжийг бүрдүүлэхэд орон нутаг, сургалтын байгууллага, оролцогч талуудын тэгш хамран сургах боловсролын талаарх арга зүйн чадварыг нэмэгдүүлэхэд энэхүү сургалтын модуль хувь нэмрээ оруулах юм. Модулиар цэцэрлэг, сургууль дээрх “Дэмжлэгийн баг”-ийн эрх зүйн орчин, үйл ажиллагааны үндсэн үүрэг, түүнийг хэрэгжүүлэх үлгэрчилсэн төлөвлөгөө, арга зүйн хувилбар, ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөөг боловсруулах, хэрэгжүүлэх, үнэлэх, сайжруулах аргачлалыг жишээ кейст тулгуурлан хүргэхийг зорилоо.

Энэхүү сургалтын модулийг Боловсрол шинжлэх ухааны газар, Боловсролын хэлтсийн мэргэжилтнүүд, Эрүүл мэнд, боловсрол, нийгмийн хамгааллын салбар комисс, Боловсролд хамрагдалтыг дэмжих зөвлөл, Дэмжлэгийн багийн гишүүдээс гадна эцэг эх, олон нийт, оюутан сурагчид танхим, онлайн, зайн хэлбэрээр судлах боломжтой.

Тэгш хамран сургах боловсрол

Бүхий л суралцагчдад хүрч үйлчлэх боловсролын тогтолцооны чадварыг бэхжүүлэх үйл явц. Тэгш хамран сургах боловсрол нь бүх хүний хувьд хоёр талын үнэ цэн, хүндлэлийг урамшуулдаг.

Боловсролын хяналт-шинжилгээний дэлхийн тайлан 2020

Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн хөгжлийн цогц дэмжлэгийн тогтолцоо

Хөгжлийн хоцрогдол, бэрхшээлтэй хүүхдэд хөгжлийн цогц дэмжлэгийг үзүүлэх тогтолцоо нь өөр хоорондоо харилцан уялдаа бүхий дараах үйл ажиллагаанаас бүрдэнэ:

- Хөгжлийн хоцрогдол, бэрхшээлийг эрт илрүүлэх
- Хөгжлийн хоцрогдол, бэрхшээлийг оношлох, үнэлэх
- Хөгжлийн дэмжлэгийн үйлчилгээг төлөвлөж, шийдвэрлэх
- Хөгжлийн дэмжлэг, оролцоо, үйлчилгээнд хамруулах.

Салбар комиссын үүрэг

Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэд, түүний гэр бүлийн эрэлт хэрэгцээг судалж, хүүхдийг бүх талаас нь судлан цогц үнэлгээ хийнэ. Өөрөөр хэлбэл, хүүхдийн амьдарч буй орчны бүхий л асуудал, хүүхэд, эцэг эхийн хүсэл эрмэлзэл, давуу талуудыг цогц байдлаар авч үзнэ.

Боловсролд хамрагдалтыг дэмжих зөвлөл

Аймаг, дүүрэгт хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийг боловсролын байгууллагад холбон зуучлах үүрэг бүхий “Боловсролд хамрагдалтыг дэмжих зөвлөл”-ийг тухайн шатны Засаг даргын тушаалаар байгуулна.

Дэмжлэгийн баг

Цэцэрлэг, сургууль нь хүүхдийн онцлог хэрэгцээ, эрүүл мэндийн бодит байдалд нийцүүлэн хөгжих, сурах эрхийг хангах орон тооны бус 7-9 хүний бүрэлдэхүүнтэй “Дэмжлэгийн баг”-ийг байгуулж ажиллана.

Ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөө (ГСТ)

Зарим хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн танин мэдэхүй, хөдөлгөөний хөгжил нь үе тэнгийн хүүхдүүдтэй харьцуулахад харьцангуй удаан байх тохиолдол байдаг учраас тэдэнтэй нэг ижил арга зүйгээр суралцах, анги, хамт олноороо хийх үйл ажиллагаанд оролцоход бэрхшээл учирдаг. Энэхүү шалтгааны улмаас ГСТ боловсруулж, хүүхэд бүрийн хөгжлийн онцлог, хэрэгцээнд нийцсэн арга зүй, дэмжлэг үзүүлж, тухайн хүүхдийг хөгжүүлэх бодит боломж бүрдүүлнэ.

Хэрэглэгдэхүүн :

- Уншиж судлах материал (PDF)
- Power point танилцуулга (PP.T)
- Ажлын хуудас
- Дадлага ажлын удирдамж
- Өөрийн үнэлгээний сорил даалгавар
- Нэлттэй цахим холбоос
- Ном, гарын авлагын жагсаалт
- Үнэлгээний рубрик
- Видео

Үнэлгээ:

Оролцогч талуудын чадавх бэхжүүлэх сургалтын модулийн үнэлгээг танхимд дадлага ажлын, онлайн болон зайн орчинд бие даан гүйцэтгэх даалгаврын гүйцэтгэлээр үнэлнэ.

Үнэлгээний давтамж	Гүйцэтгэлийн үнэлгээ	Үнэлгээний эзлэх хувь	Тайлбар
Явцын үнэлгээ	30 хүртэл оноо	30%	Дэд сэдэв тус бүрийн агуулгын хүрээнд оролцоо, идэвх, гүйцэтгэлээр нь багаар үнэлнэ.
Эцсийн үнэлгээ	70 хүртэл оноо	70%	Сургагч багшийн зөвлөмжийн дагуу сайжруулсан, турших хэрэгжүүлсэн үр дүнг рубрикийн аргаар үнэлнэ.
Нийт оноо	100	100%	

Гарааны үнэлгээ: Өөрийн үнэлгээний хуудас

Зорилго: Сургалтын байгууллага, багш, ажилтны тэгш хамран сургах боловсролын талаарх өнөөгийн нөхцөл байдлыг үнэлж, сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгцээг илрүүлнэ.

СУДАЛГААНЫ АСУУМЖ-1

Тэгш хамран сургах боловсролын талаарх ойлголт, хандлага

Та доорх дүгнэлттэй санал нийлэх үү?

(Мөр бүрээс тохирох цифрийг дугуйлна уу. Бүрэн санал нийлнэ = 4, Санал нийлнэ = 3, Санал нийлэхгүй = 2, Хэлж мэдэхгүй байна = 1)

№	Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийг боловсролд тэгш хамруулна гэдэг нь:	**Хариулт**			
		Бүрэн санал нийлнэ	Санал нийлнэ	Санал нийлэхгүй	Хариулж мэдэхгүй байна
1.1	Бүх хүүхдийг боловсролд тэгш хамруулах, суралцагчийн ялгаатай хэрэгцээг хангахын тулд боловсролын тогтолцоо илүү уян хатан болж өөрчлөгдөх шаардлагатай.	4	3	2	1
1.2	Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдүүдэд тусгайлан зориулсан тусгай цэцэрлэг, сургуультай байх нь илүү үр дүнтэй.	4	3	2	1
1.3	Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдүүд ердийн сургууль, цэцэрлэгт бусад хүүхдүүдтэй хамт суралцах бүрэн боломжтой.	4	3	2	1
1.4	Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийг тэгш хамруулан сургахад цэцэрлэг, сургуулиуд бэлэн биш байна.	4	3	2	1
1.5	Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэдтэй ажиллах мэргэшсэн багш нар дутагдалтай байна.	4	3	2	1
1.6	Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдүүд гэрээрээ ганцаарчилсан байдлаар суралцах нь илүү үр дүнтэй.	4	3	2	1
1.7	Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдүүдийг одоо нийтээр мөрдөж байгаа цэцэрлэг, сургуулийн орчин, сургалтын хөтөлбөрт дасан зохицуулах шаардлагатай.	4	3	2	1
1.8	Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн суралцах онцлогт тохирсон хувилбарт хөтөлбөр, үнэлгээ байх ёстой.	4	3	2	1

СУДАЛГААНЫ АСУУМЖ-2

Сургалтын байгууллагын бодлого, үйл ажиллагаа

(Мөр бүрээс тохирох цифрийг дугуйлна уу. Хангалттай = 4, Дунд зэрэг = 3, Хангалтгүй = 2, Мэдэхгүй = 1)

№	Зорилтот бүлэгт чиглэсэн үйл ажиллагаа	Хариулт			
		Хангалт-тай	Дунд зэрэг	Хангалт-гүй	Мэдэхгүй
2.1	Таны бодлоор тэгш хамран сургах эрх зүйн орчин бүрдсэн үү?	4	3	2	1
2.2	Орон нутгийн бодлого, хөтөлбөрт тэгш хамран сургах талаар тусгагдсан уу?	4	3	2	1
2.3	Цэцэрлэг, сургуулийн дотооддоо мөрддөг дүрэм, журамд хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийг тэгш хамран сургахтай холбоотой зүйл, заалт бий юу?	4	3	2	1
2.4	Багш, ажилтнуудын ажлын байрны тодорхойлолт, хөдөлмөрийн гэрээнд хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэдтэй ажиллах талаар тусгасан уу?	4	3	2	1
2.5	Сургалтын байгууллагын зүгээс хамран сургах тойргийн цэцэрлэг, сургуулийн насны бүх хүүхдийг боловсролд тэгш хамран сургахад чиглэсэн үйл ажиллагаа, санаачилга өрнүүлдэг үү?	4	3	2	1
2.6	Сургалтын байгууллагын зүгээс хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийг ялгаварлан гадуурхахгүй байх талаар үе тэнгийнхэнд нь сургалт, нөлөөллийн үйл ажиллагаа зохион байгуулдаг уу?	4	3	2	1
2.7	Сургалтын байгууллагын зүгээс эцэг эх, асран хамгаалагчдаас тэгш хамран сургах боловсролын талаарх ойлголт, хандлагыг илрүүлэх судалгаа авдаг уу?	4	3	2	1
2.8	Сургалтын байгууллагын зүгээс эцэг эх, олон нийт рүү чиглэсэн тэгш хамран сургах боловсролтой холбоотой нөлөөлөл, сурталчилгааны ажил өрнүүлдэг үү?	4	3	2	1

СУДАЛГААНЫ АСУУМЖ-3

Сургалтын байгууллагын орчин, хэрэглэгдэхүүн

(Мөр бүрээс тохирох цифрийг дугуйлна уу. Бүрэн хангасан = 5, Хангасан = 4, Дунд зэрэг = 3, Үгүй = 2, Хэлж мэдэхгүй = 1)

№	Цэцэрлэг, сургуулийн орчны бэлэн байдлын үзүүлэлт	**Хариулт**			
		Ханга-сан	Дунд зэрэг	Хангаа-гүй	Хэлж мэдэхгүй
3.1	Танай байгууллагад хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэд саадгүй орж гарах боломжтой юу?	4	3	2	1
3.2	Танай байгууллагын ариун цэврийн өрөөг хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэд ашиглах боломжтой юу?	4	3	2	1
3.3	Сургуулийн авто зогсоолыг хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн эцэг эх ашиглах боломжтой юу?	4	3	2	1
3.4	Онцгой байдлын үед хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэд, ажилчдыг сургуулиас аюулгүйгээр, түргэн шуурхай нүүлгэн шилжүүлэх арга замыг бүрдүүлсэн үү?	4	3	2	1
3.5	Сургалтын байгууллагын анги танхим, номын сан, урлаг, спортын заал зэрэгт хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдэд зориулсан орчны тохируулга хийгдсэн үү?	4	3	2	1
3.6	Цэцэрлэг, сургуулийн автобусаар хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэд үйлчлүүлдэг үү?	4	3	2	1
3.7	Цэцэрлэг, сургууль дотор хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэд бие даан явж, өөртөө үйлчлэх боломж бүрдсэн үү?	4	3	2	1
3.8	Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн оролцоог дэмжсэн анги зохион байгуулалт, хувийн онцлогт нь тохирсон хөтөлбөр, арга зүй хэрэгждэг үү?	4	3	2	1

Тайлбар: *Асуумжийн үр дүнг асуумж (1, 2, 3) тус бүрээр 2 үе шаттай боловсруулна. Эхлээд хүн тус бүрээр, дараа нь сургалтын байгууллагаараа нэгтгэж дундаж оноог гаргана.*
Байгууллагын дундаж оноо:
28.8 - 32 *байвал* **хангалттай**, *соёл болгон бэхжүүлэх*
25.6 - 28.7 *байвал* **дунд зэрэг**, *үйл ажиллагааг идэвхжүүлэх*
25.5 - аас *доош бол* **хангалтгүй**, *бодлого, хөтөлбөрөө сайжруулан, олон талт үйл ажиллагаа зохион байгуулах шаардлагатай байна гэж үзнэ.*

Явцын үнэлгээ: Багийн үнэлгээний хуудас

Гарааны өөрийн үнэлгээгээр нөхцөл байдлаа тодорхойлсны дараа давуу болон сул талаа илрүүлэх, бусдад түгээх туршлага, сайжруулах арга замаа тодорхойлно.

№	Үндсэн асуудлууд	Давуу тал	Түгээх туршлага	Сул тал	Сайжруулах санал
1	Тэгш хамран сургах боловсрол - Ойлголт, хандлага				
2	Тэгш хамран сургах боловсрол - Бодлого, үйл ажиллагаа				
3	Тэгш хамран сургах боловсрол - Орчин, хэрэглэгдэхүүн, арга зүй				

Эцсийн үнэлгээ: Рубрик үнэлгээ 0-4 оноогоор үнэлнэ.

Шалгуур	4 оноо	3 оноо	2 оноо	1 оноо	
Нөхцөл байдлаа илрүүлэх	Туршлага, арга зам дэвшүүлсэн	Давуу, сул талаа тодорхойлсон	Хүн тус бүрээр хийсэн боловч байгууллагаар гаргаагүй	Зааврын дагуу боловсруулаагүй	
Дэмжлэгийн баг - Ойлголт, хандлага	Нөлөөллийн үйл ажиллагааны төлөвлөлт хийсэн	Нөлөөллийн үр дүнтэй мессэж боловсруулсан	Алдаатай ойлголтоо зассан	Эерэг өөрчлөлт гараагүй	
Дэмжлэгийн баг - Бодлого, үйл ажиллагаа	Дэмжлэгийн багийн ажлын төлөвлөгөө боловсруулсан	Үйл ажиллагааны жагсаалт гаргасан	Багаар ажиллаагүй, хэн нэгэнд даалгасан	Шаардлага хангаагүй	
Дэмжлэгийн баг - Орчин, арга зүй, хэрэглэгдэхүүн	Оновчтой санал боловсруулж, зарим жишээг гаргасан	Хэрэгцээг тодорхойлж сайжруулах хүрээг гаргасан	Санал, жишээг хуулбарласан, бүтээлч хандаагүй	Санал жишээ гаргаагүй	
ГСТ боловсруулж хэрэгжүүлэх арга зүй	ГСТ-г хүүхдийн хувийн онцлогт тохируулан боловсруулсан, эцэг эхийн оролцоог хангасан	ГСТ хэрэгжүүлэх арга зүй, хэрэглэгдэхүүний оновчтой санаа гаргасан	Загварын дагуу тэмдэглэл хийж хэт ерөнхий боловсруулсан	Арга зүй гаргаагүй	

ХОЁР. ЦАГЧИЛСАН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

№	Сургалтын дэд агуулга	Нийт цаг	Вебинар сургалт цаг	Вебэд суурилсан цахим сургалт үйл ажиллагааны хуваарилалт, тоо				
				Уншиж судлах	Дадлага ажил	Хэлэл-цүүлэг	Видео контент	Үнэлгээ сорил
1	*ТХСБ - Олон улсын чиг хандлага	**1**	1					
2	*ТХСБ - Монгол улсын эрх зүйн орчин, хэрэгжилт	**2**		2				
3	Орон нутаг, сургалтын байгууллагын бодлого, санаачилга	**2**			2			
4	Хүүхдэд хөгжлийн цогц дэмжлэг үзүүлэх тогтолцоог ойлгох нь	**2**	1				1	
5	Дэмжлэгийн баг, түүний үндсэн үүрэг	**2**		1		1		
6	Дэмжлэгийн багийн төлөвлөгөө, хэрэгжүүлэх арга зам	**2**	1		1			
7	ГСТ-г боловсруулах, хэрэгжүүлж үнэлэх нь	**2**	1			1		
8	Тэгш хамран сургах багшийн арга зүй	**2**			1	1		
9	Үнэлгээ, даалгавар	**1**						

Тайлбар: ***Тэгш хамран сургах боловсрол**

- Вебинар цаг 25%
- Дадлага ажил 25%
- Бие даан уншиж судлах 18.8%
- Хэлэлцүүлэг 18.8%
- Үнэлгээ сорил 6.2%
- Видео контент 6.2%

ГУРАВ. ДЭД СЭДВИЙН АРГА ЗҮЙН ТӨЛӨВЛӨЛТ

Дэд сэдэв №1. Тэгш хамран сургах боловсролын олон улсын чиг хандлага

Агуулга:

- Тэгш хамран сургах боловсролын талаарх олон улсын гэрээ, конвенц, санаачилгууд
- Тэгш хамран сургах боловсролын орчин үеийн чиг хандлага
- Тэгш хамран сургах боловсролыг өргөжүүлэх үйл явц

Зорилго: Тэгш хамран сургах боловсролын талаарх олон улсын орчин үеийн чиг хандлага, үнэт зүйлсээс суралцах

Арга зүй: Лекц, хэлэлцүүлэг, мэтгэлцээн

Хугацаа: 45 мин (Вебинар)

Алхам	Үйл ажиллагаа	Хэрэглэг-дэхүүн	Үнэлгээ	Бие даан судлах материал
Алхам 1 Танилцуулга 20 мин	Модулийн ерөнхий танилцуулга. Тэгш хамран сургах боловсролын орчин үеийн чиг хандлагын талаарх мэдээллийг танилцуулах	PP.T 1.1 танилцуулга	Ирц, оролцоо	1. Тэгш хамран сургах боловсролын талаарх бодлогын хураангуй, БШУЯ, АХБ, БХАН, 2022 2. ХБХЭТК-ын Ерөнхий зөвлөмж No.4
Алхам 2 Хэлэлцүүлэг, мэтгэлцээн 20 мин	- Оролцогчдыг багт хувааж дадлага ажил хийлгэнэ. - Зөв бол яагаад, буруу бол хэрхэн засах вэ? хэлэлцүүлэг өрнүүлэх	Алдаатай болон зөв дүгнэлт бичсэн ажлын хуудас - 1.2		2. Багшийн мэргэжил дээшлүүлэх онлайн сургалт - Тэгш хамруулан сургах боловсрол, УБ, 2019 (Хуудас 15-22)
Алхам 3 Багшийн дүгнэлт 5 мин	- Сургагч багш алдаатай болон тогтсон буруу ойлголтыг засах	PP.T 1.3		

Тайлбар: *Дэд сэвдийн хүрээнд хэрэглэгдэх PP.T, ажлын хуудсыг хавсралтаас авч ашиглана уу. Дэд сэдэв бүрээр PP.T, ажлын хуудас, дасгал даалгавар, сорил үнэлгээг кодлон дугаарлана.*

Дэд сэдэв №2. Тэгш хамран сургах боловсрол - Эрх зүйн орчин, хэрэгжилт

Агуулга:
- Тэгш хамран сургах боловсролын талаарх эрх зүйн орчин
- Тэгш хамран сургах боловсролын эрх зүйн хэрэгжилт
- Хэрэгжилтийг ханган ажиллах арга зам, санал санаачилга, туршлага

Зорилго: Монгол улсад баримталж буй тэгш хамран сургах боловсролын талаарх бодлого, эрх зүйтэй танилцаж, хэрэгжилтийг ханган ажиллахад оролцоо, үүргээ эргэн харах

Арга зүй: Баримт мэдээлэлтэй ажиллах арга

Хугацаа: 90 мин (бие даан уншиж, судлах)

Алхам	Үйл ажиллагаа	Хэрэглэг-дэхүүн	Үнэлгээ	Бие даан судлах материал
Алхам 1 Бүтээлч уншлага 45 мин	- Оролцогчдыг ажиллаж байгаа байгууллага, албан тушаалаар нь багт хуваах - Эрх зүйн эмхэтгэлээс унших хэсгийг тодорхой зааж өгөх	PDF материал 2.1 Тэмдэглэл хөтлөх ажлын хуудас 2	Багуудын бэлтгэсэн танилцуул-гын үр дүн	Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийг боловсролд тэгш хамруулахад чиглэсэн эрх зүйн баримт бичгийн эмхэтгэл, УБ, 2022
Алхам 2 Багийн нэгтгэл, оюуны зураглал 40 мин	- Өгөгдсөн ажлын хуудсын дагуу хүн бүр тэмдэглэл хийх - Багаараа нэгтгэж танилцуулах	Багуудын танилцуулга		
Алхам 3 Дүгнэлт 5 мин	Сургагч багш дүгнэлт хийж эрх зүйн баримт бичгийн тойм танилцуулах	PP.T 2.3		

Тайлбар: Оролцогчдыг ажилладаг байгууллага, албан тушаал, чиг үүргээр нь баг болгон хувааж, дараах байдлаар унших материалыг тодорхой зааж өгч, ажлын хуудаст тэмдэглэл хөтлөх заавриг танилцуулна. Жишээ нь: **“Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийг боловсролд тэгш хамруулахад чиглэсэн эрх зүйн баримт бичгийн эмхэтгэл”**- ээс унших даалгаврыг баг тус бүрт хуудас зааж өгнө.
- Цэцэрлэг: хуудас 79-84, 153-158
- Сургууль: хуудас 51-57, 64-68, 84-87,139-151
- Боловсролын газар, хэлтэс: хуудас 75-77, 84-87, 119-123
- Салбар комисс: хуудас 103-118
- Боловсролд хамрагдалтыг дэмжих зөвлөл: хуудас 119-123 гэх мэт

Дэд сэдэв №3. Орон нутаг, сургалтын байгууллагын бодлого, санаачилга

Агуулга:

- Орон нутаг, сургалтын байгууллагын дотооддоо мөрддөг баримт бичигт шинжилгээ хийнэ.
- Тэгш хамран сургах боловсролын талаарх олон улсын үзэл баримтлал, өөрийн орны хууль, эрх зүйг орон нутаг, байгууллагын бодлого хөтөлбөр, дүрэм журамд тусгах санал боловсруулна.

Зорилго: Орон нутаг, сургалтын байгууллагын бодлого хөтөлбөр, дүрэм журамд тэгш хамран сургах боловсролын талаар тусган, хэрэгжилтийг хангахад дэмжлэг үзүүлэх

Арга зүй: Шинжлэн судлах, зэрэгцсэн тэмдэглэл хөтлөх арга

Хугацаа: 90 мин (дадлага ажил)

Алхам	Үйл ажиллагаа	Хэрэглэгдэхүүн	Үнэлгээ	Бие даан судлах материал
Алхам 1 45 мин Баримт бичгийн шинжилгээ	Оролцогчдыг байгууллага, албан тушаалаар нь баг болгон хуваах 1. Дор дурдсан баримт бичгээс аль нэгийг хэвлэж авч ирэх даалгавар урьдчилан өгөх: - Орон нутгийн хөтөлбөр - БШУГ, Боловсролын хэлтсийн үйл ажиллагааны төлөвлөгөө	- Орон нутаг, сургалтын байгууллагын үйл ажиллагааны төлөвлөгөө, дотоод хэм хэмжээг агуулсан баримт бичгүүд Ажлын хуудас 3.1	Багийн гүйцэтгэл, баримт бичгийн шинжилгээний үр дүн	- Алсын хараа 2050 - Боловсролын салбарын хөгжлийн дунд хугацааны төлөвлөгөө 2021-2030 - БШУЯ-ны 2022-2023 оны шинэ хичээлийн жилийн зорилго, зорилт

	- Сургалтын байгууллагын үйл ажиллагааны төлөвлөгөө, дотоод хэм хэмжээ - Багш, ажилтны ажил албан тушаал, ажлын байрны тодорхойлолт 2. Оролцогчдыг багт хувааж баримт бичгүүдэд тэгш хамран сургах боловсролын асуудлыг тусгасан эсэхийг шинжлэн судалж тэмдэглэл хөтлөх			- Өмнөх сэдвүүдээр үзэж судалсан тэгш хамран сургах боловсролын талаарх олон улсын үзэл баримтлал, өөрийн орны бодлого, эрх зүйн баримт бичигт хийсэн багуудын шинжилгээ
Алхам 2 45 мин Санал боловсруу-лах	- Орон нутаг, сургалтын байгууллагын үйл ажиллагааны төлөвлөгөө, дотоод хэм хэмжээний баримт бичигт тэгш хамран сургах боловсролын асуудлыг тусган хэрэгжүүлэх талаар санал боловсруулж багаараа танилцуулах	Багуудын танилцуулга	Саналын төсөл	- Сургалтын өмнөх АСУУЛГА 1.2.3-ын үр дүнг харгалзан үзэхийг санал болгох

Дэд сэдэв №4. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдэд хөгжлийн цогц дэмжлэг үзүүлэх тогтолцоог ойлгох нь

Агуулга:

- Хөгжлийн хоцрогдол, бэрхшээлийг эрт илрүүлэхэд эцэг эх, өрхийн эмнэлгийн үүрэг оролцоо
- Хөгжлийн хоцрогдол, бэрхшээлийг оношлох, үнэлэх төрөлжсөн нарийн мэргэжлийн багийн үйл ажиллагаа
- Хөгжлийн дэмжлэгийн үйлчилгээг төлөвлөж, шийдвэрлэх салбар комисс, Боловсролд хамрагдалтыг дэмжих зөвлөлийн үйл ажиллагааны уялдаа холбоо

Зорилго: Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдэд эрүүл мэнд, боловсрол, нийгмийн хамгааллын цогц дэмжлэг үзүүлэхэд оролцогч талуудын зохион байгуулалт, үүргийг танилцуулах, хамтран уялдаатай ажиллахад арга зүйн дэмжлэг үзүүлэх

Арга зүй: Дүрд тоглох, кейстэй ажиллах

Хугацаа: 90 мин (видео контент, вебинар хичээл)

Алхам	Үйл ажиллагаа	Хэрэглэгдэхүүн	Үнэлгээ	Бие даан судлах материал
Алхам1 15 мин Видео үзэх	“Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдэд хөгжлийн цогц дэмжлэг үзүүлэх тогтолцоо” видеог үзэж тэмдэглэл хөтлөх	Видео 4.1 Холбоос	Бичсэн тэмдэглэл	
Алхам 2 30 мин *INSERT тэмдэглэлгээ хийх	Чиглүүлэх асуултын дагуу уншиж тэмдэглэл хөтлөх	Унших материал 4.2	Асуултын дагуух хариулт	ХНХ, БШУ, ЭМ-ийн сайдын хамтарсан тушаал А/220, А/475, А/812 Хавсралт 1 2021 оны 12 дугаар сарын 30
Алхам 3 30 мин Кейстэй ажиллах	Оролцогчдыг багт хувааж өгөгдсөн кейст үзүүлэх дэмжлэг үйл ажиллагааг дүрд тоглон төлөвлөн шийдвэрлэх	Кейс 4.3	Үйл ажиллагааны төлөвлөлт, авах арга хэмжээ	
Алхам 4 15 мин Сургагч багшийн дүгнэлт зөвлөмж	Нэмэлт тайлбар, алдаатай ойлголтыг засах, зарим орон нутаг, сургалтын байгууллагын туршлага танилцуулах	Багшийн мэдээлэл 4.4		

*INSERT арга- унших явцад бүтээлч тэмдэглэгээ хийх арга.

Хичээлийн удирдамж:

Багш хичээлийн дараалал, цагийн төлөвлөлтийг танилцуулна. Видео контент үзэж, сонсох, insert тэмдэглэгээ хөтлөх - 45 мин

1. Багшийн бэлтгэсэн “Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдэд хөгжлийн цогц дэмжлэг үзүүлэх тогтолцоо” видеог анхааралтай үзэж, сонсоно.
2. ХНХ, БШУ, ЭМ-ийн сайдын хамтарсан А/220, А/475, А/812 тоот тушаалын Хавсралт 1-ийг уншиж INSERT аргаар тэмдэглэл хөтөлнө. (Унших материал PDF 4.2)

Агуулга	Мэддэг байсан	Шинээр мэдсэн	Эргэлзээтэй ойлголт	Асуулт
Дэмжлэг үзүүлэх үе шат				
Эрт илрүүлэг хийх нас				
Үүрэг хүлээсэн байгууллага, албан тушаалтан				
Үйл ажиллагааны уялдаа хоорондын хамаарал				

3. Кейстэй ажиллах, дүрд тоглох - 30 мин

Оролцогчдыг дараах байдлаар 5 багт хувааж, хүн бүрд дүр оноож, хаягжуулсан байна.

- 1. Эцэг эх, гэр бүл
- 2. Сум, өрхийн эмнэлэг
- 3. II, III шатлалын эмнэлэг
- 2. Салбар комисс
- 5. Боловсролд хамрагдалтыг дэмжих зөвлөл

Хүүхэлдэйгээр хүүхдийг төлөөлүүлэн ашиглана.

Өгөгдсөн кейсийг сайтар уншаад, дэмжлэг үзүүлэх бүтцүүд хэрхэн ажиллах, ямар арга хэмжээ авах талаар дүрд тоглон шийдвэрлэнэ.

Дүрд тоглох замаар дараах асуултад хариулсан байна:

I - О-ийн гэр бүлд шинэ мэндэлсэн хүүхдэд ямар онцлог илэрсэн бэ?

II - Хичээлээр үзэж судалсан ойлголт, мэдлэг, чадвараа ашиглан энэ гэр бүл, хүүхдэд дэмжлэг, үйлчилгээг танай баг үзүүлнэ үү.

- Хамгийн түрүүнд хаана, хэнд хандах вэ?
- Өрх, сумын эмнэлэг ямар арга хэмжээ авч, ямар шийдвэр гаргах вэ?
- II, III шатлалын эмнэлэг ямар зохион байгуулалтаар хэрхэн дэмжлэг үзүүлэх вэ?
- Аймаг, дүүргийн салбар комисс бодит дэмжлэг хэрхэн үзүүлэх вэ?
- Боловсролд хамрагдалтыг дэмжих зөвлөл ямар бэлтгэл хангаж ажиллах вэ?
- Асуудлыг шийдвэрлэхэд ямар бэрхшээл тулгарсан бэ?
- Тулгарсан бэрхшээлийг арилгах ямар боломжууд байна вэ?
- Хөгжлийн цогц дэмжлэг үзүүлэх ямар арга замууд байж болох вэ?

Хэрэглэгдэхүүн: 4.3:

Кейс

О-ийн гэр бүлд шинэ хүн мэндэллээ. Сумын эмнэлэгт амаржсан ээж, хүүхдийн бие сайн. ... Хүүхдийн бие бялдрын өсөлт хэвийн, хөдөлгөөн сайтай, эрүүл мэндийн тулгамдсан асуудалгүй 3 сар хүрлээ.

... Ямар ч чанга чимээнд сэрэлгүй унтдаг. Энэ нь ээжид амар санагддаг учраас бусад хүүхдүүдээс минь өөр, их тайван хүүхэд шүү гэж өхөөрддөг.

... Нэрээр нь дуудах болон чимээ гарсан зүгт анхаарч хардаггүй, уйлж тавгүйтдэггүй учир эцэг эх нь төдийлөн санаа зовдоггүй. Хүүхдээ 5 сартайд “Эх, хүүхдийн ягаан дэвтэр”-ийн асуумж бөглөж байхдаа ээж, аав нь хүүхдээ илүү анзаарах ёстойгоо ойлгосон.

4. Хөгжлийн цогц дэмжлэг үзүүлж буй орон нутаг, сургалтын байгууллагын зарим сайн жишээ илрүүлэх, танилцуулах - 15 минут

- Танай орон нутаг, сургалтын байгууллагад хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдэд хөгжлийн дэмжлэг үзүүлж буй ямар сайн жишээ байгаа вэ?

Багшийн мэдээлэл 4.4

Судалгааны тайланд дурдагдсан дараах туршлагыг танилцуулна.

Эх сурвалж: *Ерөнхий боловсролын сургуулиудад тэгш хамран сургах*

боловсрол хэрэгжиж буй өнөөгийн нөхцөл байдал, бий болсон сайн туршлага", Улаанбаатар, 2021

Эрт илрүүлэг, оношилгоо

Төв суурин газарт ирж эрт илрүүлэг, оношилгоонд хамрагдаж чадахгүй, мэдээлэл хүрэхгүй байгаа алслагдсан нутаг сум, багт амьдарч байгаа хүүхдэд хүрч ажиллахад зарим орон нутаг сайн санаачилга гаргасан байна. Тухайлбал:

Өвөрхангай аймаг:

Салбар комисс нь ХБХЭЭХ-ны аймгийн салбартай хамтран эрт илрүүлэг, оношилгооны "Явуулын үйлчилгээ" зохион байгуулж, дэмжлэг шаардлагатай хүүхдүүдийг зохих үйлчилгээнд хамруулан холбогдох байгууллагуудад холбон зуучилжээ.

Дэмжлэгийн үйлчилгээг төлөвлөж, шийдвэрлэх

Хөвсгөл аймаг:

Салбар комисс, Боловсролд хамрагдалтыг дэмжих зөвлөлийн бүрэлдэхүүнд аймгийн төсөв, хөрөнгө оруулалт хариуцсан мэргэжилтнийг оруулснаар орчин хэрэглэгдэхүүнтэй холбоотой санхүүжилтээ шийдвэрлэ-сэн байна. Мөн Боловсролд хамрагдалтыг дэмжих зөвлөл нь жилд 2 удаа хуралдаж хэвшсэн бөгөөд жил бүрийн 5 дугаар сард шийдвэрлэх асуудлаа хэлэлцэж, хичээлийн шинэ жил эхлэхэд тэгш хамран сургах бэлэн байдлыг хангахад анхаарч ажиллах журмаа аймгийн Засаг даргын захирамжаар баталгаажуулжээ.

Баянхонгор аймаг:

Боловсролд хамрагддаггүй цэцэрлэг, сургуулийн гадна байгаа хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдүүдэд өдөр бүр 2 цагийн хөгжүүлэх сургалт зохион байгуулдаг.

Баян-Өлгий аймаг:

Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэдтэй ажилладаг мэргэжилтэн урьж ажиллуулах, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэдтэй эцэг эхчүүдийг нийслэл, орон нутгийн сайн туршлагатай байгууллагаас туршлага судлах үйл ажиллагаа зохион байгуулжээ.

Дорнод аймаг:

Өөрийн аймагт хэрэгжүүлж туршсан, үр дүнгээ өгсөн үйл ажиллагааг

ойролцоох аймгуудтай туршлага хуваалцах, ном, гарын авлага гарган түгээх, гадаад мэргэжилтэн урьж ажиллуулах зэрэг үйл ажиллагаа зохион байгуулсан.

Орхон аймаг:

Эрүүл мэнд, боловсрол, нийгмийн халамж, сургалтын байгууллагын удирдлагуудыг хамруулсан мэргэжлийн байгууллагуудаас нэгдсэн сургалт авсан. Голлох эрх зүйн баримт бичгийн холбогдох чиг үүргийг оролцогч талуудад хүргэх брошур бүхий “Тэмдэглэлийн дэвтэр”-ийг хэвлэсэн. Бүх дэмжлэгийн багийн гишүүдэд шаталсан сургалт зохион байгуулж, чадавх бэхжүүлсэн.

Нийслэлийн Сонгинохайрхан дүүрэг:

ЕБС-ийн удирдлага, нийгмийн ажилтан, эмч нарт тэгш хамран сургах боловсролын чиглэлээрх сургалтыг мэргэжлийн байгууллагуудтай хамтран зохион байгуулж, ойлголт хандлага, асуудал бэрхшээлээ хэлэлцэж, энэ талаар туршлага хуримтлуулж буй дүүргийн сургуулиудаас туршлага судлах ажлыг хэрэгжүүлдэг.

Өвөрхангай аймгийн 2 дугаар сургууль:

Дэмжлэгийн багийн гишүүд хүүхэд хөгжлийн жишиг танхим байгуулан, өдөр бүр цагийн хуваарийн дагуу хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдүүдийн сурч хөгжих, сурлагын хоцрогдлыг нөхөх, арилгах ажлыг тогтмол зохион байгуулдаг. Тохирох хэрэглэгдэхүүн боловсруулах уралдаан зарлан, үзэсгэлэн гаргаснаар багш нар бие биенээсээ суралцах боломжийг бүрдүүлсэн.

Ховд аймаг:

Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийг суралцахад учирч буй орчны саад арилгахын тулд сургуулиуд өөрсдийн боломжид тулгуурлан тохируулгуудыг хийсэн.

Нийслэлийн Сонгинохайрхан дүүргийн “Ирээдүй” цогцолбор сургууль:

Сурагчдын өөрийн удирдлагын байгууллагын санаачилгаар хөгжлийн бэрхшээлтэй сурагчдыг амжилттай суралцаж хөгжихөд нь дэм болох “Үе тэнгийнхний эерэг нөлөө” сургалтыг зохион байгуулж 6-12 дугаар ангийн 3221 сурагч хамруулсан.

Дэд сэдэв №5. Дэмжлэгийн баг, түүний үндсэн үүрэг

Агуулга:

- Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдэд боловсролын дэмжлэг үзүүлэх бүтэц тогтолцоо
- Боловсролын дэмжлэг үзүүлэх Боловсролд хамрагдалтыг дэмжих зөвлөл, БШУГ/Боловсролын хэлтэс, Дэмжлэгийн багийн үйл ажиллагааны хоорондын уялдаа холбоо
- Дэмжлэгийн багийн үндсэн үүргийг цэцэрлэг, сургууль дээр хэрэгжүүлэх үйл явцын зураглал гаргах

Арга зүй: Тонгоруу сургалтын арга

Хугацаа: 90 мин (Уншиж судлах 45 минут, хэлэлцүүлэг 45 мин)

Алхам	Үйл ажиллагаа	Хэрэглэг дэхүүн	Үнэлгээ	Бие даан судлах материал
Алхам 1 45 мин Уншиж судлах	- Багш сэдэвтэй холбоотой уншиж судлах материалыг оролцогчдод урьдчилан хүргэсэн байх - Оролцогчид хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдэд боловс-ролын дэмжлэг үзүүлэх - Үйл явцын тойм зураглал гаргах даалгаврыг хос хосоороо гүйцэтгэх	Унших материал 5.1	Үйл явцын зураглал хийсэн байдал	БСШУС-ын сайдын А/292 тоот тушаал 2019 он
Алхам 2 45 мин	Оролцогчид багт хуваагдана. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн 1 кейс сонгон авах (5 мин) - Өмнө гүйцэтгэсэн Үйл явцын зураглал дээрээ бодит кейсээ тавьж дахин сайжруулалт хийх (15 мин) - Дэмжлэгийн баг кейст дурдагдсан хүүхэдтэй хэрхэн ажиллах талаар аргачлал бэлтгэн танилцуулж хэлэлцүүлэх (25 мин)	Үйл явцын зураглал хийх жишээ	Аргачлал бэлтгэсэн танилцуулга	Жаргал. Ч; (2021) Тэгш хамран сургахад багшид туслах арга зүй, хуудас 102-111

**Үйл явцын зураглал гэдэг нь үйл явц, ажлын явцыг дүрсэлсэн зураглал юм.*

Унших материал 5.1 Бүтээлчээр тэмдэглэл хөтлөн уншина.

- Хос, хосоороо хүүхдэд боловсролын үйлчилгээ үзүүлэх тогтолцооны Үйл явцын зураглал хийж хэлэлцүүлэгт танилцуулна.

ТЭГШ ХАМРУУЛАН СУРГАХАД ОРОН НУТАГ, СУРГАЛТЫН БАЙГУУЛЛАГА ХЭРХЭН АЖИЛЛАХ ВЭ?

Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдэд хөгжлийн цогц дэмжлэг үзүүлэх үйл явцын 4 дэх үе шат болох хөгжлийн дэмжлэг, оролцооны үйлчилгээг үзүүлэхэд сургалтын байгууллага, түүний удирдах ажилтан, багш илүү үүрэг хүлээнэ. Хөгжлийн дэмжлэгийн үйлчилгээг (i) Суурь үйлчилгээ, (ii) Зорилтот үйлчилгээ гэж ангилж болох бөгөөд сургуулийн өмнөх боловсролын байгууллага, ерөнхий боловсролын сургууль суурь үйлчилгээг үзүүлнэ. Сургуулийн өмнөх боловсрол болон бага боловсрол нь хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдэд зориулсан идэвхтэй сурч боловсрох нөхцөлийг хангахын тулд тохирох хэрэглэгдэхүүн, тохируулгат орчинг урьдчилан бүрдүүлэх шаардлагатай байдаг. Хөгжлийн онцлог ялгаатай хүүхдийг суралцах, тоглох, аливаа үйл ажиллагаанд оролцох, үе тэнгийнхэнтэйгээ харилцах, үерхэж нөхөрлөх боломжоор аль болох бага наснаас нь хангаснаар тэдний хувьд хөгжих хамгийн сайн нөхцөл боломж бүрддэг.

Хаанаас эхлэх вэ?

Цэцэрлэг, сургуульд хамрагдаж байгаа хүүхдэд хөгжлийн онцлог ялгаа илэрч байгаа эсэхэд ажиглалт хийж, тэмдэглэл хөтлөн, түүнийг олон талаас нь судална. Ажиглалтыг иж бүрэн хийгээгүй хэрнээ эцэг эхэд “танай хүүхэд хөгжлийн бэрхшээлтэй” гэж хэлэх нь багш, эцэг эхчүүдийн хооронд харилцааны бэрхшээл үүсгэдэг. Хоцрогдолтой хүүхдэд илэрч буй байдал нь хүүхдийн хэвийн хөгжлөөс хэт ялгаатай байвал эцэг эхэд эрүүл мэндийн байгууллага болон холбогдох мэргэжилтэнд хандахыг зөвлөхөөс эхлэх хэрэгтэй. Сургалтын байгууллага нь хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэд ирсэн тохиолдолд л хийнэ гэж хүлээлгүйгээр тэгш хүртээмжтэй орчныг урьдчилан бүрдүүлсэн байх шаардлагатай.

Үүнийг сургалтын байгууллагын бэлэн байдал гэж нэрлэдэг.

- Барилга байгууламжийн саадыг арилгах, хүртээмжтэй орчин бүрдүүлэх
- Суралцахуйн түгээмэл загварыг хичээлд ашиглах, тохирох хэрэглэгдэхүүн бэлтгэх
- Олон талт байдлыг харилцан хүлээн зөвшөөрдөг анги, бүлэг, цэцэрлэг, сургуулийг дэмжих хандлагыг бий болгох зэргээр тэгш хамран сургах боловсролын үйлчилгээг хэрэгжүүлэх материаллаг хийгээд сэтгэл зүйн орчныг тогтмол бүрдүүлж байхаас гадна багшлах боловсон хүчний нөөц, арга зүйн хөгжлийн төлөвлөгөө, алсын хараатай байх шаардлагатай.

Зохион байгуулалтыг хэрхэн хийх вэ?

1. Боловсролд хамрагдалтыг дэмжих зөвлөл

Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийг цэцэрлэг, сургуульд элсүүлэх үйл явцыг зохион байгуулахдаа Боловсролд хамрагдалтыг дэмжих зөвлөлийг тухайн шатны Засаг даргын тушаалаар дараах бүрэлдэхүүнтэй байгуулна:

- Засаг даргын ажлын албаны төлөөлөл эсвэл Засаг даргын Тамгын газрын төлөөлөл /Зөвлөлийн дарга/
- Тухайн орон нутгийн боловсрол, шинжлэх ухааны асуудал хариуцсан орон нутгийн байгууллагын тэгш хамран сургах сургалт хариуцсан мэргэжилтэн /Нарийн бичгийн дарга/
- Салбар комиссын боловсрол хариуцсан гишүүн
- Салбар комиссын эрүүл мэнд хариуцсан гишүүн
- Тухайн орон нутгийн цэцэрлэг, сургуулийн удирдлагын төлөөлөл
- Эцэг эх, асран хамгаалагчийн төлөөлөл.

Боловсролд хамрагдалтыг дэмжих зөвлөлийн хэрэгжүүлэх үйл ажиллагаа:

- Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн амьдрал, ахуйн нөхцөл, суралцах онцлог хэрэгцээг судлан хэлэлцэж холбогдох маягтад тэмдэглэх;
- Хүүхдэд шаардагдах эрүүл мэнд, нийгмийн халамж, сэргээн засалтын гэх мэт нэмэлт дэмжлэг, боловсролд хамрагдахад шаардлагатай тохирох хэрэглэгдэхүүнийг тодорхойлж холбогдох үйлчилгээнд хамруулах зохицуулалт хийх;
- Эцэг эх, асран хамгаалагчийн хүсэлт, эрүүл мэндийн байдал, хөгжлийн онцлогийг харгалзан боловсролд хамрагдах сургалтын байгууллага, суралцах арга, хэлбэрийг сонгох;
- Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийг сургуулийн өмнөх боловсролын үйлчилгээ, ерөнхий боловсролын сургууль, насан туршийн боловсролын төвд хамруулах;
- Боловсролын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагаас баталсан журмыг баримтлах;
- Танхимын сургалтад тогтмол хамрагдах боломжгүй хүүхдийг гэр бүлийн орчинд суурилсан боловсролын үйлчилгээ /сургуулийн өмнөх боловсролын хувилбарт сургалт, сургууль, насан туршийн боловсролын явуулын багшийн үйлчилгээ г.м/-д хамруулах шийдвэр гаргаж баталгаажуулах.

Зөвлөл шийдвэрээ гаргаж, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийг суурь эсвэл зорилтот үйлчилгээнд хамруулах талаар эцэг эхийн саналыг

харгалзан холбон зуучилна. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэд суралцахаар сонгосон цэцэрлэг, сургуулийн зүгээс барилга байгууламж, анги танхимын орчин нөхцөл тохиромжгүй, бэлтгэгдсэн багш байхгүй, тохирох ном сурах бичиг хангалтгүй зэргээр шалтаглан хүүхэд элсүүлж авахаас татгалзаж болохгүй.

2. Боловсролын газар/хэлтсийн Боловсролд хамрагдалтыг дэмжих зөвлөлтэй хамтран хэрэгжүүлэх үйл ажиллагаа:

- Орон нутгийн хэмжээнд тэгш хамран сургах боловсролын бодлогын хэрэгжилтийг хангах төлөвлөгөө боловсруулах, хэрэгжилтийг удирдлагаар хангах;
- Тэгш хамран сургах боловсролыг дэмжих агуулгаар сургалтын байгууллагын багш, ажилтны мэдлэг, ойлголтыг дээшлүүлэх, тэднийг арга зүйн удирдлагаар хангах;
- Багш нарыг хүүхдийн онцлог хэрэгцээнд нийцүүлэн хичээл сургалтын үйл ажиллагааг зохион байгуулах арга зүйгээр хангах, бага ангиас дунд ангид дэвшин суралцах хүүхдэд сэтгэл зүйн болон дасан зохицох дэмжлэг үзүүлэх агуулгаар чадавхжуулах;
- Бодлогын хэрэгжилтийг хангах төлөвлөгөөний хэрэгжилтэд хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийж, тайланг нэгтгэх;
- Сургалтын байгууллагуудын дунд туршлага солилцох, түгээн дэлгэрүүлэх уулзалт, хэлэлцүүлэг зохион байгуулах:

3. Сургууль, цэцэрлэгийн дэмжлэгийн багийн хэрэгжүүлэх чиг үүрэг:

- Дэмжлэг шаардлагатай хүүхдийг тодорхойлох;
- Хүүхдийн эрүүл мэндийн болон орчин нөхцөлийн судалгаа хийх;
- Боловсрол, шинжлэх ухааны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагаас баталсан хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж буй ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөөг суралцагчийн эцэг эх, асран хамгаалагчийн санал, зөвлөмжид үндэслэн боловсруулж, үр дүнг тайлагнах;
- Ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөөний хэрэгжилтэд хяналт тавих, үр дүнг тооцох;
- Шаардлагатай тохирох хэрэглэгдэхүүнийг судлах, тохирох хэрэглэгдэхүүнээр хангах талаар сургалтын байгууллагын удирдлагатай хамтран ажиллах;
- Багш, эцэг эх, асран хамгаалагч, иргэдэд мэргэжил, арга зүйн дэмжлэг үзүүлэх, хэлэлцүүлэг зохион байгуулах, мэдээллээр хангах.

Сургууль, цэцэрлэгийн дэмжлэгийн баг нь шаардлагатай хүүхдэд зориулан “Ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөө” боловсруулахаас гадна хүүхдийн өвөрмөц хэрэгцээнд нийцсэн тохирох хэрэглэгдэхүүн байгаа эсэхэд хяналт тавина. Тус баг нь улиралд нэг удаа хуралдаж,

> Цэцэрлэг, сургууль нь хүүхдийн онцлог хэрэгцээ, эрүүл мэндийн бодит байдалд нийцүүлэн хөгжих, сурах эрхийг хангах орон тооны бус 7-9 хүний бүрэлдэхүүнтэй “Дэмжлэгийн баг”-ийг байгуулж ажиллана.

ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөөг засаж сайжруулах болон цаашдын чиглэлийг хэлэлцэх ба үр дүнг Боловсрол, шинжлэх ухааны газар/Боловсролын хэлтэст тайлагнана. Сургууль, цэцэрлэг нь өөрийн дотоод нөөц бололцоогоор тохирох хэрэглэгдэхүүнийг шийдвэрлэх боломжгүй тохиолдолд боловсролын байгууллага, эрүүл мэнд, халамжийн мэргэжилтэн, орон нутгийн иргэдтэй хамтран ажиллаж шийдвэрлэнэ.

> Тохирох хэрэглэгдэхүүн гэж хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн бусдын адил хүний үндсэн эрх, эрх чөлөөг тэгш эдлэхэд зориулсан нэн хэрэгцээтэй тоног төхөөрөмж, материал, хэрэгсэл, программ хангамж, орчин нөхцөл, үйлчилгээг хэлнэ
>
> Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийн тухай хууль 4.1.3

Тэгш хамран сургах боловсролыг чанартай хэрэгжүүлэхэд сургууль, цэцэрлэгийн бэлэн байдал, дэмжлэгийн орчинг хэрхэн бүрдүүлэх талаар энэ хичээлээр танилцууллаа.

Үйл явцын зураглалын жишээг эндээс харна уу. *Тайлбар: Тухайн үйл ажиллагаа хэрхэн хийгдэхийг тайлбарлаж, дүрслэн харуулах алхмууд, даалгаврын гүйцэтгэх эздийг тодорхойлох, ажил эхлэх, дуусах хугацаа зэргийг агуулдаг.*

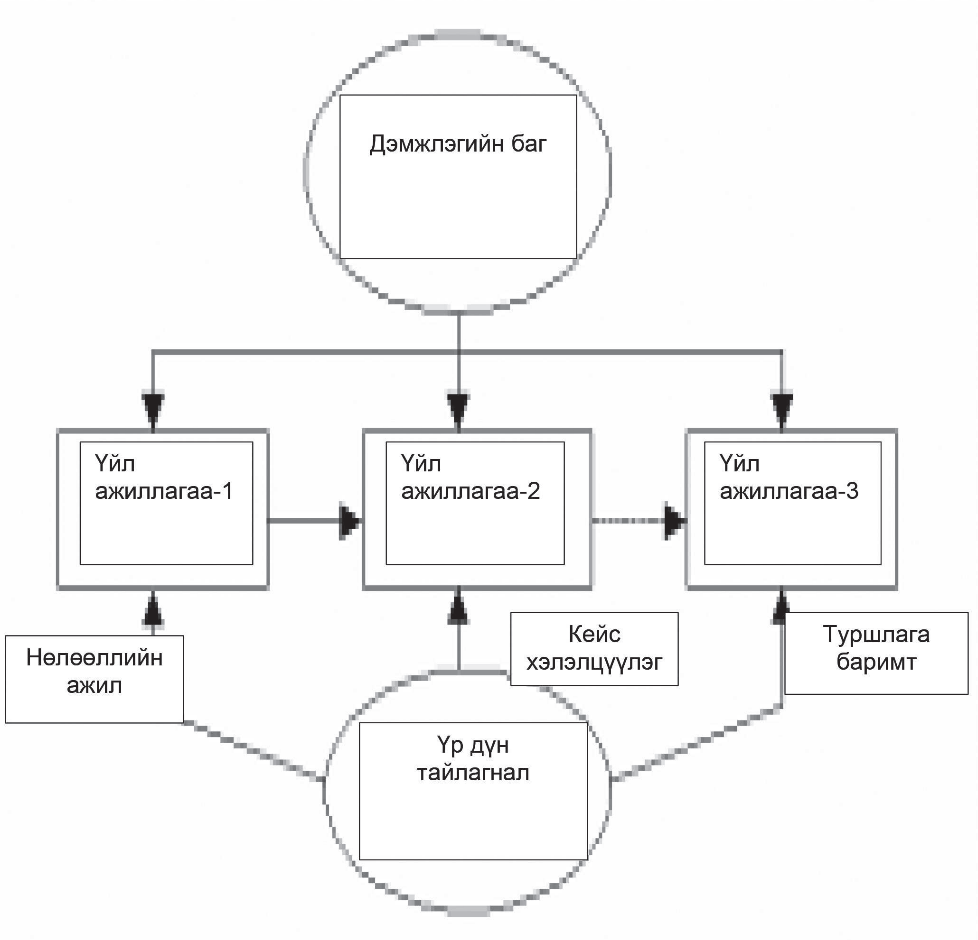

Дэд сэдэв №6. Дэмжлэгийн багийн төлөвлөгөө, хэрэгжүүлэх арга зам

Агуулга:

- Тэгш хамран сургахтай холбоотой сургалтын байгууллага дээрх тулгамдсан асуудал
- Сургалтын байгууллагын одоогийн нөхцөл байдлын үнэлгээ
- Бодит кейс дээр өмнө хийсэн үйл явцын зураглалын сайжруулалт
- Өмнө олж авсан мэдлэг, ойлголтоо хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны төлөвлөгөө боловсруулалт

Арга зүй: *PDCA-аар төлөвлөх

Хугацаа: 90 мин (Вебинар 45 минут, хэлэлцүүлэг 45 мин)

*Plan, Do, Check, Act - Төлөвлө, Хий, Үнэл, Сайжруул

Алхам	Үйл ажиллагаа	Хэрэглэгдэхүүн	Үнэлгээ	Бие даан судлах материал
Алхам 1 45 мин Багшийн мэдээлэл	- Багш өмнө үзсэн сэдвүүдийг бататган үзэл баримтлал, эрх зүйн орчин, орон нутаг сургалтын байгууллагын нөхцөл байдлаа тодорхойлсныг сануулж, хэрэгжилтийг хангахад “Дэмжлэгийн баг”-ийн үйл ажиллагааг төлөвлөн ажиллах нь чухлыг ойлгуулна. - Сургууль, цэцэрлэг дээрх тэгш хамруулахтай холбоотой ямар, ямар асуудлууд байгааг илрүүлэх асуулга google form-оор авч нэгтгэнэ. Үйл ажиллагааг хэрэгжүүлснээр тулгамдсан асуудлын хувьд тодорхой үр дүнд хүрсэн байхаар төлөвлөхөд дэмжлэг үзүүлэх PP.T танилцуулна.	Google form асуулга 6.1 PP.T 6.2	Тулгамдсан асуудлаа илрүүлж буй байдал	Төрийн байгууллагын гүйцэтгэлийн төлөвлөгөө боловсруулах арга зүй http://igovernment.mn/docs/176 Боловсролын тусгай хэрэгцээт хүүхдүүдтэй ажиллаж буй сайн туршлага, УБ, 2020

Алхам 2 45 мин Хэлэлцүү-лэг	Оролцогчид багт хуваагдана. - Сургалтын байгууллага дээрх дэмжлэг шаардлагатай хүүхдийн 1 кейс сонгон авна. (5 мин) - Өмнө гүйцэтгэсэн үйл явцын зураглал дээр бодит кейсээ тавьж дахин сайжруулалт хийнэ. (15 мин) - Дэмжлэгийн багийн жишиг төлөвлөгөөг бэлтгэн танилцуулж хэлэлцүүлнэ. (25 мин)	Кейс Оролцог-чид өөрсдөө гаргана Ажлын хуудас 6.3	Жилийн төлөвлөгөө-ний төсөл танилцуулга	Тэгш хамран сургах боловсрол – Олон нийтэд чиглэсэн үйл ажиллагааны талаарх баримт бичгийн судалгаа (УБ ., 2022)

Алхам 1 хэрэгжүүлэх үйл ажиллагаа: Асуулгыг Google form-оор авч үр дүнг тэр дор нь нэгтгэнэ.

Тайлбар: Цэцэрлэг, сургуулийн тэгш хамран сургахад тулгамддаг асуудлыг илрүүлэхийн тулд дараах асуултыг бэлтгэсэн байна. (ТИЙМ, ҮГҮЙ) хариултаас сонгохоор байна.

АСУУЛТУУД 6.1

Хүрээ 1: Бодлого, хэрэгжилт

Тусгай хэрэгцээт боловсрол шаардлагатай хүүхдүүдийн тухайд цэцэрлэг, сургуулийн "Дэмжлэгийн баг"-ийн төлөвлөгөөтэй юу?

Хүрээ 2: Мэдээлэл

Танай цэцэрлэг, сургууль сүүлийн нэг жилийн хугацаанд элсэж байгаа болон одоо суралцаж байгаа сурагчдын дунд хүүхдийн эрсдэл, бэрхшээлийг илрүүлэх (тусгай хэрэгцээтэй байж болзошгүй хүүхдийг таньж илрүүлэх) ямар нэгэн үнэлгээ хийсэн үү?

Хүрээ 3: Удирдлага, менежмент

Эрхлэгч, захирал тэгш хамран сургах шаардлагатай дэмжлэгийн систем цэцэрлэг, сургууль дээр байгаа гэж үздэг үү?

Хүрээ 4: Санхүү

Цэцэрлэг, сургууль хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийг дэмжих нэмэлт санхүүжилт авдаг уу?

Хүрээ 5: Дэд бүтэц

Цэцэрлэг, сургуулийн анги танхим, барилга дэд бүтэц бүх хүүхэд ашиглахад тохиромжтой юу?

Хүрээ 6: Суралцахуйн дэмжлэг

Цэцэрлэг, сургууль эцэг эхтэй хэрхэн харьцаж, холбоо барьдаг вэ? Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн эцэг эхэд үзүүлдэг ямар нэгэн дэмжлэг бий юу?

Хүрээ 7: Үзлэг

Аливаа нэг хүүхдийг хөгжлийн бэрхшээлтэй байж болзошгүйг багш таамаглавал, эсвэл ямар нэг мэргэжлийн дэмжлэг хэрэгтэй байгааг, эсвэл тусгай хэрэгсэл шаардлагатайг мэдвэл хэнд хандах нь тодорхой байдаг уу?

Хүрээ 8: Үнэлгээ

Танай цэцэрлэг, сургуулийн дотоод үнэлгээний дүрэм журамд тусгасан хүүхдийн хөгжлийн онцлогт нийцүүлэн үнэлэх аргачлал байдаг уу?

Хүрээ 9: Багш нар

Та ангийнхаа бүх хүүхдэд хичээл заахад тохирох чадварыг эзэмшсэн гэж боддог уу? Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийг сургах, хөгжүүлэхэд танд тулгардаг бэрхшээл бий юу?

Хүрээ 10: Хандлага

Бүх хүүхэд хамтдаа суралцах ёстой гэж багш нар итгэдэг үү? Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийг боловсролд хамруулахад тулгардаг хамгийн том бэрхшээл юу гэж та бодож байна вэ? (Нэгийг сонгоорой)

- Сөрөг хандлага
- Үзлэг, оношилгооны дутагдал
- Багшийн арга зүй, туршлага дутмаг байдал
- Дэмжих үйлчилгээний дутагдал
- Бусад ....

Алхам 2 хэрэгжүүлэх үйл ажиллагаа PP.T 6.1-ийг танилцуулна. Хавсралтаас дэмжлэгийн багийн үйл ажиллагааны жишиг төлөвлөлтийн загвартай танилцаж, өөрийн сургалтын байгууллагын **“Дэмжлэгийн баг”**-ийн жилийн төлөвлөгөөний төслийг боловсруулна.

Дэд сэдэв №7. Ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөө (ГСТ) боловсруулах

Агуулга:

- ГСТ гэж юу вэ? (зорилго, бүтэц, хэрэгжүүлэхэд баримтлах зарчим)
- ГСТ боловсруулахад анхаарах зүйлс
- ГСТ хэрэгжүүлэхэд анхаарах зүйлс
- ГСТ хөтөлбөрийн үнэлгээ хэрхэн хийх (баримт бичгүүдтэй танилцах, жишээ тайлбар)

Зорилго: Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн хөгжлийн онцлог, хэрэгцээнд тохируулан чанартай боловсрол эзэмшихэд нь туслах ГСТ-г хэрхэн боловсруулах, хэрэгжүүлэх, үнэлэх, юуг анхаарах зэргийг бодит жишээн дээр тайлбарлан таниулах.
Арга зүй: Хэлэлцүүлэг, лекц

Алхам	Үйл ажиллагаа	Хэрэглэгдэхүүн	Үнэлгээ	Бие даан судлах материал
Алхам 1 20 мин Хэлэл-цүүлэг	Асуултын дагуу тулгамдаж буй асуудлууд болон тэдгээрийг хэрхэн шийдвэрлэсэн туршлагаа хуваалцах	Бэлтгэсэн асуултууд	Оролцогч-дын хариулт	БСШУС-ын сайдын А/155 (2018) А/292 (2019) А/425 (2018) тоот тушаалууд
Алхам 2 15 мин Тэмдэг-лэл хөтлөх	ГСТ-ний зорилго, бүтэц, хугацаа болон баримтлах зарчмуудыг жишээгээр тайлбарлах	ГСТ-ний загвар PP.T 7.1	Тэмдэглэгээ	
Алхам 3 25 мин Жишээ-тэй танилцах	Хүүхдийн бодит байдлыг үнэлэх, зорилго, зорилтыг дэвшүүлэхэд анхаарах зүйлс, ялгаатай дасгалын аргыг хэрхэн хэрэглэх	ГСТ болон нэгж ээлжит хичээлийн хөтөлбөр	Дэвшүүлсэн санал, тэмдэглэл	
Алхам 4 25 мин Дүгнэлт	ГСТ-ний хэрэгжүүлэх орчны зураглал, явцын болон эцсийн үнэлгээ хийх бичиг баримтуудтай танилцах, сэдвийн дүгнэлт хийх	Багшийн мэдээлэл PP.T 7.2		
Алхам 5 10 мин Нээлттэй асуултууд	Багш оролцогчдын сонирхсон асуултад нээлттэй хариулах			

Үйл ажиллагаа:

1. Багш хичээлийн сэдвийн агуулгыг танилцуулж, оролцогчид хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэдтэй ажиллахад тулгамдаж буй асуудлууд болон тэдгээрийг хэрхэн шийдвэрлэсэн талаарх туршлагаа ярилцах
2. ГСТ-ний зорилго, бүтэц, хугацаа болон баримтлах зарчмуудыг жишээгээр тайлбарлах
3. ГСТ боловсруулах арга зүйг боловсруулсан хөтөлбөрийн жишээгээр тайлбарлах
4. ГСТ хэрэгжүүлэхэд анхаарах зүйлс: ГСТ хэрэгжих орчны зураглал дээр дэмжлэгийн баг болон эцэг эх, асран хамгаалагчийн үүрэг, оролцоо, хамтын ажиллагааг тайлбарлах
5. ГСТ-ний хөтөлбөрийн үнэлгээг хэрхэн хийх журмуудтай танилцах. ГСТ боловсруулан ажилласан багшийн урамшууллыг хэрхэн олгох журмыг тайлбарлах.

Дэд сэдэв №8. Тэгш хамран сургах багшийн арга зүй

Агуулга:
- Хүүхэд бүрийн сурах онцлог, хэрэгцээнд тохируулан хөтөлбөрөө төлөвлөх, боловсруулах
- Хүүхэд бүрийн оролцоог хангасан сургалтын арга зүйг тодорхойлж, хэрэглэгдэхүүн бэлтгэх нь (бодит жишээгээр)
- Хүүхэд бүрийн суралцахуйн онцлогийг харгалзан ялгаатай дасгалууд боловсруулах
- Тэгш хамруулан сургахад тулгамдаж буй асуудал болон аутизмын хүрээний эмгэгтэй хүүхэдтэй ажиллах арга зүй, туршлага

Зорилго: Хүүхэд бүрийн тэгш оролцоог хангаж, суралцахуйн ялгаатай сурагчдад хичээл заах болон дасгал даалгавар боловсруулахдаа ашиглаж болох сонирхолтой аргуудыг танилцуулах

Арга зүй: Вебинар, дадлага

Хугацаа: 90 мин

Алхам	Үйл ажиллагаа	Хэрэглэгдэхүүн	Үнэлгээ	Бие даан судлах материал
Алхам 1 10 мин Хэлэл-цүүлэг	Сурагч бүрийн хэрэгцээг тодорхойлох арга зүй, хөгжлийн онцлогийг харгалзан хөтөлбөр боловсруулах үе шат	PP.T 8.1 Багшийн туршлага жишээ	Санал бодлоо хуваалцах	БСШУС-ын сайдын А/155 тушаал Хавсралт 1, 2
Алхам 2 10 мин	Дүрслэх урлаг, технологи хичээлээр судлагдахууны агуулгад тохируулан хэл яриа, танин мэдэхүй, тооцоолох болон зурах, бичих чадварыг сурагчдын ялгаатай хэрэгцээнд нийцүүлэн бэлтгэсэн ээлжит хичээлийн бодит жишээтэй танилцах		Оролцогч-дын хариулт	“Ээлжит хичээлийн загвар”, ЖАЙКА, 2017 “Тэгш хамруулан сургахад багшид туслах арга зүй “ (Багшийн мэргэжил дээшлүүлэх институт, 2020)

Алхам 3 20 мин Жишээтэй танилцах	Монгол хэлний хичээл “Эх дээр ажиллах”, “Холбоо үг, өгүүлбэр бүтээх”, “Үг унших, тогтоох хөгжилтэй арга”			“Тусгай хэрэгцээт боловсрол шаардлагатай хүүхдэд үзүүлэх эрүүл мэнд, боловсрол, нийгмийн хамгааллын үйлчилгээг сайжруулах төсөл” гарын авлага, ЖАЙКА, УБ, 2018
Алхам 4 10 мин	Дадлага 1 Дүр зургаар тогтоох нь карт тоглоом бэлтгэх		Багийн хамтын ажиллагаа оролцоо	
Алхам 5 5 мин	Дүрслэн тогтоох арга			
Алхам 6 5 мин	Дадлага 2 Дууны үг ба шүлэг			
Алхам 7 30 мин	Аутизмтэй хүүхэдтэй ажиллах арга зүй, дадлага	PP.T 8.2		Үгээр хязгаарлагдахгүй харилцаа, Ферн Суссман, 2015

Үйл ажиллагаа:

1. Хэрэгцээ - Оролцоо - Үнэлгээ
   Сургалтын арга зүй, хэрэглэгдэхүүн, технологи нь хүүхдийн оролцоонд тулгуурлан бүтээгдэх учиртай. Учир нь хүүхдийн оролцох явцад гарсан үйл үйлдлийг судалж, түүнд тохируулан бэлтгэсэн “юм” бүхэн үр дүнгээ өгдөг. Сургалтын явцад сурагчид мэдээллийг хүлээн авах, боловсруулах, хадгалах, сэргээн санах зэрэг нь харилцан адилгүй байдаг тул тэдэнд тохирсон хувилбараар мэдээллийг өгч дасгал даалгаврыг боловсруулах нь тэгш хамран сургаж багшлах арга зүйн нэг хэсэг болдог. Сурагч бүрийн хэрэгцээнд тулгуурлан, оролцоог хангаж хичээл сургалтыг зохион байгуулах нь хамгийн чухал бөгөөд сурагчдад нэг ижил хичээл хийж байгаа сэтгэгдэл төрүүлэх нь гол зорилго болохыг онцлоод хөтөлбөр хэрхэн бичих үе шатуудыг жишээгээр тайлбарлана.
2. Дүрслэх урлаг, технологийн хичээл “Тахир шугам” сэдвийг хүүхэд бүрийн хэрэгцээнд хэрхэн тохируулж бэлтгэсэн талаар сурагчдын бүтээлийг харуулан тайлбарлах

Монгол хэлний хичээлээр эх дээр ажиллах

Хүүхдийн аль чадвар, ямар мэдрэхүйн эрхтэнд тулгуурлаж сургалтаа явуулах нь хүүхдээ судлахаас эхэлдэг. Аль болох хүүхдийн онцлогт тохирсон хэрэглэгдэхүүн, ажлын хуудас бэлтгэнэ. Сургалтын тохирох хэрэглэгдэхүүн нь хүүхэд ашиглаж чадах, ойлгоход хялбар төвөггүй

хэрнээ сургалтын хөтөлбөрт заасан чадварыг эзэмшүүлж байх шаардлагатайг ямагт анхаарна. Хүүхдийн бодит чадварт тохироогүй хэт хүнд, эсвэл хэт хялбар байвал тэд сонирхдоггүй.

Эх хэлний хичээл нь эхэд суурилан явагдах нь илүү үр дүнтэй байдаг. Багш эхийн утгыг ерөнхийлөн дараах байдлаар хэлж өгнө: Эхэд 6 амьтан гарна. Тэд эх дэлхийдээ хэн нь илүү ашигтайг ээлжлэн хэлнэ.

“Амьтдын маргаан”

Эх дэлхийдээ хэн нь хамгийн ашигтай амьтан болох талаар амьтад маргалдаж гэнэ.

Зөгий: Зөгийн бал бол энэ дэлхийн хамгийн амттай бас хамгийн ашигтай хүнс.

Тоншуул: Хэрвээ би өдөржин өт түүх ажлаа зогсоовол модод өгрөөд уначих байлгүй.

Шоргоолж: Бид л хөрсөөр нэг тарж давхиж байж сийрэгжүүлэлт хийж байна шүү дээ. Тэгээд л ийм гоё цэцэг, ногоо алаглаж байгааг та нар харж байгаа байх.

Туулай: Муу үндсийг нь түүж хаяхгүй бол тэр гоё цэцэг ногоо чинь бас үхчихнэ шүү дээ.

Эрвээхэй: Би ч гэсэн өдөржин цэцгийн үр зөөж нисдэг.

Арслан: Одоо маргаанаа зогсооцгоо. Энэ дэлхийн хамгийн ухаант амьтан бол хоёр хөлтэй Хоохондой. Тэр л ухаанаараа биднийг шүүх болно гэв.

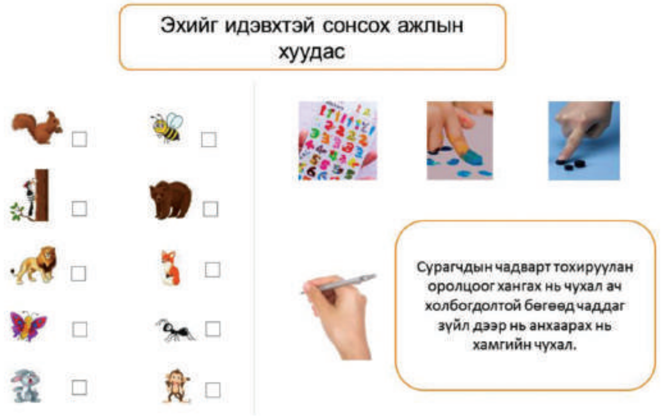

Дүрүүдийг гарч буй дарааллаар нь сонсоод тэмдэглэх. Тоо мэддэг сурагчид 1, 2, 3, 4, 5, 6 гэж тэмдэглэнэ. Бичих боломжгүй саажилттай сурагчид стикер ашиглаж болно. Мөн хуруугаар ажлын хуудсаа толболох эсвэл баримаалдаж болно. Оюун ухааны хүнд хэлбэрийн бэрхшээлтэй бол “Туулай хаана байна? Туулайг олоорой” гэх мэт багшийн чиглүүлэг асуултын дагуу тухайн амьтныг олж тэмдэглэнэ.

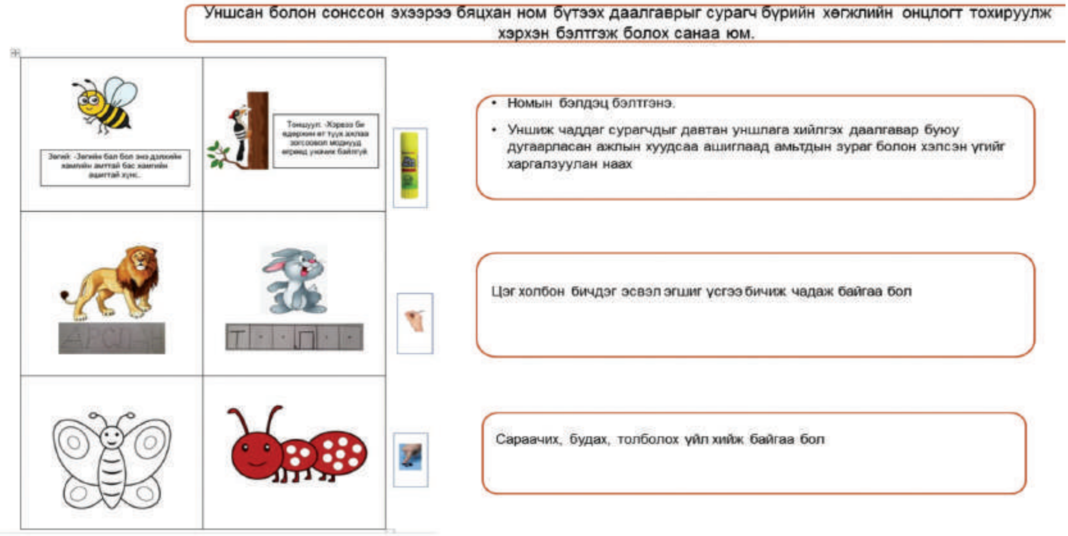

Уншсан, сонссон эхээрээ бяцхан ном хийх дараагийн даалгаварт шилжинэ. Хүүхэд бүр өөрийн чадварт тохируулан дээрх зургийн дагуу даалгавраа гүйцэтгэх ба амьтан бүрийн онцлогийг жишээгээр тайлбарлана.

Монгол хэлний хичээл – Үг, холбоо үг

Багшийн үгийг давтан хэлэх эсвэл үгийг зөвхөн нэг, нэгээгр хэлдэг сурагчдад бичиж сурсан үгэн дээр тохирох зураг наах, үг нэмэх замаар өгүүлбэр бүтээх аргыг хэрэглэнэ. Эхлээд үгэн дээр зураг нэмэх зарчмаар

холбоо үг үүсгэнэ. Дараа нь холбоо үгээс өгүүлбэр бүтээж өгүүлбэрийн түвшинд ярихыг зорино. Тэгээд өгүүлбэрээ дэлгэрүүлэх зарчмаар эх бүтээхэд шилжинэ. Ажлын хуудсыг зурагт харуулснаар хийнэ.

Хүүхэд бүрийн бичих чадвар харилцан адилгүй байдаг тул багш хүүхдүүдийн хийж чадах хувилбараар дасгалыг боловсруулахыг эрмэлзэж байх хэрэгтэй. Хэдийгээр үг бичиж чадахгүй ч зураг нэрлэж, зургаар холбоо үг, өгүүлбэр бүтээн хэлж, дүрс, өнгө, зураг зэргийг нааж гүйцэтгэж болох талаар тайлбарлана.

Дадлага 1. Дүр, зургаар тогтоох нь

Мэдрэхүйг харааны, сонсголын, хөдөлгөөний, амтлах, үнэрлэх, сэтгэл хөдлөлийн хэмээн ангилдаг. Мэдээллийг хурдан тогтоож цаашлаад урт хугацааны ойдоо хадгалан түргэн сэргээн санахад хараанаас гадна сэтгэл хөдлөлийг ашиглах нь тустай байдаг. Дараах хэрэглэгдэхүүнийг тоглоом хэлбэрээр бэлтгэсэн нь сурагчдын уншиж, бичиж сурах хугацааг хурдасгасан давуу талтай юм. “Memory game” буюу ой тогтоолтын тоглоом нь 2 зургийг ижилсүүлэх хэлбэрээр тоглодог 2,5-аас дээш насны хүүхдэд зориулсан тоглоом юм. Уг тоглоомыг тоглох зарчим дээрхтэй ижил боловч **зураг - үг** гэсэн хэлбэрээр бэлтгэсэн нь сурагчдыг сонирхолтой хэлбэрээр унших, бичихэд туслах бөгөөд хүүхдүүд үүнийг унших дасгал биш тоглоом гэсэн үүднээс харж залхахгүйгээр хурдан суралцдаг. Оролцогчдын тооноос хамаарч тэднийг 4-5 багт хувааж, баг багаар нь нэг ширээнд суулгана. Дараа нь оролцогч тус бүрд 2 хос жижиг дөрвөлжин цаас тарааж өгөх ба тэд нэг

цаасан дээр зураг зурж, нөгөө цаасан дээр зурсан тухайн зүйлийнхээ нэрийг бичсэн карт бүтээж багаараа тоглоно.

Мэдээллийг харааны ойгоор дамжуулан хүлээн авах, тогтоох

Мэдрэх эрхтний оролцоотойгоор хүмүүсийн юмсыг тогтоох, сэргээн санах байдал өөр, өөр байдаг. Хараа, сонсгол, хөдөлгөөн, хэл яриагаар хүртэж танин мэдэх нь ялгаатай. Оюун ухааны хүнд, хүндэвтэр болон суралцахуйн бэрхшээлтэй хүүхдүүдийн хувьд юмсыг ойлгон хүлээн авахдаа сонсохоос илүү **харж ойлгох** нь хялбар байдаг. Иймээс тэдэнд

Ц.Дамдинсүрэн “Монгол нутаг”

П.Бадарч “Есөн эрдэнийн орон”

Оньсого, зүйр үг, дуу, шүлэг

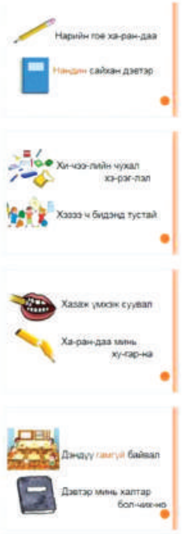

мэдээллийг зурган хэлбэрээр хүргэхэд хялбар бөгөөд хугацааны хувьд хэмнэлттэй байдаг.

Оюун ухаан, хэл ярианы бэрхшээлтэй, ой тогтоолт удаан, уншиж хараахан сураагүй, уншаад ойлгох чадвар сул сурагчдын хувьд дуу, шүлэг цээжлэх, дууны аянд нь амжиж дуулахад нь хүндрэлтэй байдаг. Иймээс дуу, шүлгийг зургаар дүрслэх нь хурдан цээжлэх, сэргээн санахад нь тус болдог талаар тайлбарлан зураг дээрх хэлбэрүүдийг жишээ болгон үзүүлнэ. Дараа нь 2 дахь дадлага ажилд шилжинэ.

Дадлага 2

Багш самбарт “Бөөн баяр” дууны үгийг зурж бэлтгэсэн байх бөгөөд зургийг хараад оролцогчид багшийн хамт дуулна.

Аутизмын хүрээний эмгэгтэй хүүхэдтэй ажиллах арга зүй

Багш аутизмын хүрээний эмгэгийн ерөнхий ойлголт буюу төрөл, бэрхшээлүүд, мэдрэхүйн онцлог байдлын талаар товч дурдаад ойлгомжгүй зан үйлүүдийг ажиглах, багасгах арга зүй болон зурган карт солилцооны арга-харилцаанд орж хүслээ илэрхийлэхэд нь туслах, харааг ашиглан бэлтгэж болох орчны тохируулгыг зурагт жишээгээр тайлбарлана. Мөн төсөөлөн бодоход туслах арга зүй, хөдөлгөөний чадварыг сайжруулах арга зүйн туршлагаа хуваалцана.

Дадлага 3

Оролцогчид багшийн заавраар “Сайн байна уу?” хүүхдийн дууг дохио оролцуулан дуулна.

Дэд сэдэв №9. Үнэлгээ

Зорилго:

- Өмнө үзэж судалж, бүтээж боловсруулсан үйлдлээ нэгтгэж багаараа

сургалтын эцсийн үнэлгээг хийнэ.
- Дараах рубрикээр оролцогч багууд харилцан бие биенээ үнэлж, зөвлөгөө өгнө.

Сургалтын явц дахь тэмдэглэл, боловсруулалт, хэрэглэгдэхүүн, уншиж судлах материалаар файл болон цаасаар хавтас үүсгэн нэгтгэж үйл ажиллагаандаа ашиглана.

Эцсийн үнэлгээ: Рубрик үнэлгээ 0-4 оноогоор үнэлнэ.

Шалгуур	4 оноо	3 оноо	2 оноо	1 оноо	Авсан оноо
Нөхцөл байдлаа илрүүлэх	Туршлага, арга зам дэвшүүлсэн	Давуу, сул талаа тодорхойлсон	Хүн тус бүр болон байгууллагаар гаргасан	Зааврын дагуу боловсруулаагүй	
Дэмжлэгийн баг - Ойлголт, хандлага	Нөлөөллийн үйл ажиллагааы төлөвлөлт хийсэн	Нөлөөллийн үр дүнтэй мессэж боловсруулсан	Алдаатай ойлголтоо зассан	Эерэг өөрчлөлт гараагүй	
Дэмжлэгийн баг - Бодлого, үйл ажиллагаа	Дэмжлэгийн багийн ажлын төлөвлөгөө боловсруулсан	Үйл ажиллагааны жагсаалт гаргасан	Багаар ажиллаагүй, хэн нэгэнд даалгасан	Шаардлага хангаагүй	
Дэмжлэгийн баг - Орчин, арга зүй, хэрэглэгдэхүүн	Оновчтой санал боловсруулж, зарим жишээг гаргасан	Хэрэгцээг тодорхойлж сайжруулах хүрээг гаргасан	Санал, жишээг хуулбарласан, бүтээлч хандаагүй	Санал жишээ гаргаагүй	
ГСТ боловсруулж хэрэгжүүлэх арга зүй	ГСТ-г хүүхдийн хувийн онцлогт тохируулан боловсруулсан, эцэг эхийн оролцоог хангасан, үнэлгээ хийх боломж бүрдүүлсэн	ГСТ-нд хүүхдийг оновчтой тодорхойлж кейс хэлэлцүүлж арга зүй, хэрэглэгдэхүүн оновчтой санаа гаргасан	Загварын дагуу тэмдэглэл хийж хэт ерөнхий боловсруулсан	Арга зүй гаргаагүй	
Нийт оноо:					

Хэрэглэгдэхүүний жагсаалт

Дэд сэдэв 1: Тэгш хамран сургах боловсролын олон улсын чиг хандлага

1.1 Тэгш хамран сургах боловсролын орчин үеийн чиг хандлага (PP.T)

1.2 Тэгш хамран сургах боловсролын талаарх ойлголт, хандлага (ажлын хуудас)

1.3 Ойлголт, хандлага нэмэлт мэдээлэл (PP.T)

Дэд сэдэв 2: Тэгш хамран сургах боловсрол - Монгол улсын эрх зүйн орчин, хэрэгжилт

2.1 “Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийг боловсролд тэгш хамруулахад чиглэсэн эрх зүйн баримт бичгийн эмхэтгэл (унших материал PDF)

2.2 Тэгш хамран сургах боловсрол - Монгол улсын эрх зүйн орчин, хэрэгжилт (ажлын хуудас)

2.3 Эрх зүйн баримт бичгийн тойм (PP.T)

Дэд сэдэв 3: Тэгш хамран сургах боловсрол - Орон нутаг, сургалтын байгууллагын бодлого, санаачилга

3.1 Орон нутгийн сургалтын байгууллагын дотоод хэм хэмжээг агуулсан баримт бичгүүдэд шинжилгээ хийх (ажлын хуудас)

Дэд сэдэв 4: Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдэд хөгжлийн цогц дэмжлэг үзүүлэх тогтолцоог ойлгох нь

4.1 “Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдэд хөгжлийн цогц дэмжлэг үзүүлэх тогтолцоо” (PP.T)

4.2 Дүрд тоглон дэмжлэг үзүүлэх (Кейс)

4.3 Зарим орон нутаг, сургалтын байгууллагын туршлага (багшийн мэдээлэл)

Дэд сэдэв 5: Дэмжлэгийн баг, түүний үндсэн үүрэг

5.1 Боловсролын дэмжлэг үзүүлэх арга зам (багшийн мэдээлэл)

5.2 Үйл явцын зураглал хиих (жишээ схем зураг)

Дэд сэдэв 6: Дэмжлэгийн багийн төлөвлөгөө, хэрэгжүүлэх арга зам

6.1 Цэцэрлэг, сургууль дээр тэгш хамруулахтай холбоотой ямар ямар асуудлууд (асуулга google form-оор авч, үр дүнг нэгтгэнэ)

6.2 Үйл ажиллагааг хэрэгжүүлснээр тодорхой үр дүнд хүрсэн байхаар төлөвлөхөд дэмжлэг үзүүлэх (PP.T)

6.3 Дэмжлэгийн багийн жишиг төлөвлөгөө (төлөвлөгөөний загвар)

Дэд сэдэв 7: Ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөө (ГСТ) боловсруулах

7.1 ГСТ-ний зорилго, бүтэц, хугацаа болон баримтлах зарчмуудыг жишээгээр тайлбарлах (PP.T)

7.2 ГСТ-ний хэрэгжүүлэх орчны зураглал, явцын болон эцсийн үнэлгээ хийх (загвар жишээ)

Дэд сэдэв 8: Тэгш хамран сургах багшийн арга зүй

8.1 Сурагч бүрийн хэрэгцээг тодорхойлох арга зүй, хөгжлийн онцлогийг харгалзан хөтөлбөр боловсруулах үе шатууд (PP.T)

8.2 Аутизмтай хүүхэдтэй ажиллах арга зүй дадлага (PP.T)

Дэд сэдэв 9: Үнэлгээ

9.1 Рубрик үнэлгээний шалгуур хүснэгт (эцсийн үнэлгээ хийх хүснэгт)

ADB
Japan Fund for Poverty Reduction
From the People of Japan
БОЛОВСРОЛ, ШИНЖЛЭХ УХААНЫ ЯАМ
Тэгш хамран сургах боловсрол:
Олон улсын чиг хандлага
АХБ БТ9208-МОН: Тэгш хамруулах боловсролыг дэмжих төсөл
Бүрэлдэхүүн хэсэг 3: Тэгш хамруулах боловсролыг дэмжих эх үүсвэр, нөөц, олон нийтийн оролцоо ба бодлого
“ ТЭГШ ХАМРАН СУРГАХ БОЛОВСРОЛ
ОРОЛЦОГЧ ТАЛУУДЫН ЧАДАВХ БЭХЖҮҮЛЭХ СУРГАЛТЫН МОДУЛЬ”
Модуль сургалтын материал 1.1

БОЛОВСРОЛ?
ТЭГШ ХАМРАН СУРГАХ БОЛОВСРОЛ?

Тэмдэглэл:
....
....
....
....
....
....
....

Хүний Эрхийн Түгээмэл Тунхаглал
• НҮБ-ын Ерөнхий Ассемблейгаас 1946 онд баталсан
• 26 дугаар зүйл: Боловсрол
➔Хүн бүр сурч боловсрох эрхтэй. Наад зах нь анхан шатны болон суурь боловсрол үнэ төлбөргүй байвал зохино. Анхан шатны боловсролыг заавал эзэмшүүлэх ёстой.
➔Боловсрол нь бие хүнийг өв тэгш хөгжүүлэх ... энх тайвныг сахиулахад дөхөм үзүүлэх ёстой
Эрхээ мэдэж байх хэрэгтэй
3

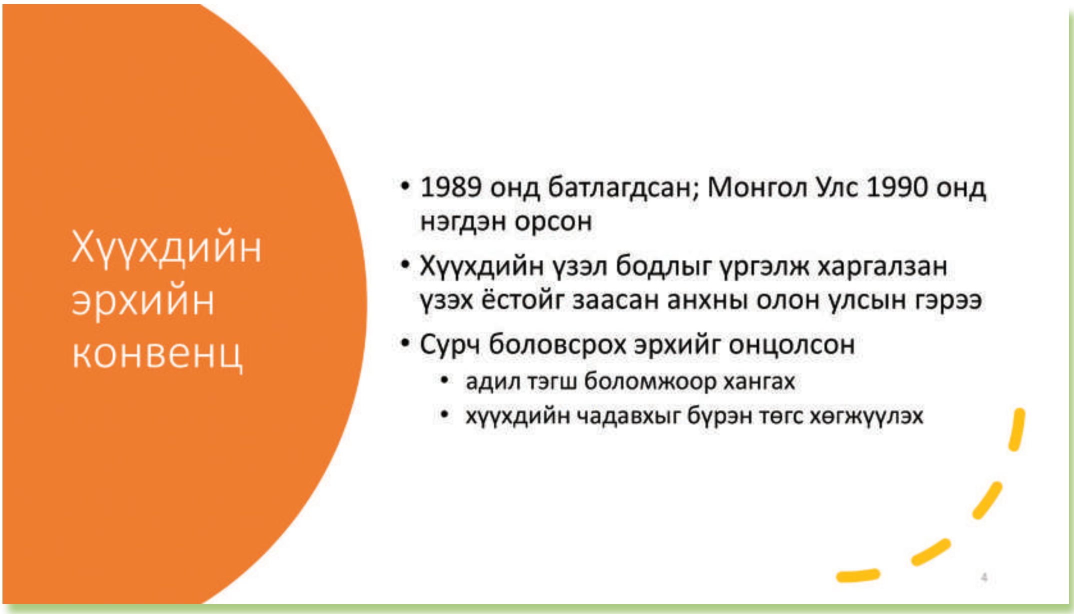
Хүүхдийн эрхийн конвенц
• 1989 онд батлагдсан; Монгол Улс 1990 онд нэгдэн орсон
• Хүүхдийн үзэл бодлыг үргэлж харгалзан үзэх ёстойг заасан анхны олон улсын гэрээ
• Сурч боловсрох эрхийг онцолсон
• адил тэгш боломжоор хангах
• хүүхдийн чадавхыг бүрэн төгс хөгжүүлэх
4

Тэмдэглэл:
....
....
....
....
....
....
....

Саламанка-гийн тунхаглал

- 1994 оны 6 дугаар сард
- 92 орон, 25 олон улсын байгууллагын төлөөлөгчид
- Хүүхдийн бие бялдар, оюун ухаан, нийгэм, сэтгэл зүй, хэлний болон бусад нөхцөл байдлаас үл шалтгаалан бүх хүүхдийг **ердийн** сургуульд хүлээн авч сургах талаар санал нэгдсэн.
- Боловсролын бүхий л бодлогод хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдүүд **‘хөгжлийн бэрхшээлгүй байсан бол хамрагдах ёстой байсан’** гэр орныхоо дэргэдэх тэр л сургуульд суралцах ёстойг тунхагласан.

5

Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийн эрхийн тухай конвенц (ХБХЭТК), 2006

Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийн эрхийн тухай конвенц (ХБХЭТК) нь шинээр ямар нэгэн эрхийг танилцуулаагүй – харин өмнө нь тунхагласан эрхүүдийг дахин баталгаажуулж, засгийн газруудын зүгээс тэдгээрийн хэрэгжилтийг хангах нэмэлт үүрэг хариуцлагыг тодорхойлсон.

Сурч боловсрох эрхийн талаарх тусгайлсан заалт (24 дүгээр зүйл) нь “бүхий л түвшинд тэгш хамран сургах боловсролын тогтолцоо”-г баталгаажуулахыг зорьсон.

ХБХЭТК нь тэгш хамран сургах боловсролыг эрх хэмээн онцлон дэмжсэн олон улсын түвшний хамгийн анхны хууль эрх зүйн акт юм.

6

Тэмдэглэл:

ХБХЭТК 24 дүгээр зүйл

Оролцогч улсууд хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний сурч боловсрох эрхийг хангах үүрэг хүлээнэ. Энэхүү үүргийг ямар нэгэн ялгаварлан гадуурхалтгүйгээр, адил тэгш боломжийн үндсэн дээр хангахдаа Оролцогч улсууд нь бүх түвшинд болон насан туршийн суралцахуйн үйл явцад дараах зорилго бүхий тэгш хамран сургах боловсролын тогтолцоог баталгаажуулах үүрэг хүлээнэ:

а) хувь хүний чадвар, чадамжийг бүрэн дүүрэн хөгжүүлэх

б) хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн бие хүн төлөвшилт, авьяас чадвар, бүтээлч сэтгэлгээ болон оюун ухаан, бие бялдрын хөгжлийг хамгийн боломжит дээд хэмжээнд хөгжүүлэх

в) чөлөөт нийгэмд үр дүнтэй оролцох.

7

ТХЗ 4 – Тэгш хамран сургах, тэгш боломжийг хангасан чанартай боловсрол, бүх нийтийн насан туршдаа суралцах боломжийг дэмжих

Тэгш хамрагдан сурч боловсрох эрхийг хангахын тулд хүүхэд нэг бүрийг шаардлагатай нөхцөлөөр хангаж чадах илүү тэгш хамруулсан, илүү тэгш боломжоор хангасан бөгөөд илүү өндөр чанартай боловсролын тогтолцоо руу аажмаар шилжих үүрэг хариуцлага

8

Тэмдэглэл:

....

....

....

....

....

....

....

Education 2030

Тогтвортой Хөгжлийн Зорилго 4

Зорилтын хүрэх үр дүн [7]

4.1 **Бүх нийтэд чанартай бага, дунд боловсрол олгох**

4.2 **Бага насны хүүхдийн хөгжил ба сургуулийн өмнөх боловсрол**

4.3 Техник, мэргэжлийн болон дээд боловсролд тэгш хамрагдах

4.4 Ажил хөдөлмөр эрхлэхэд шаардлагатай ур чадвар эзэмших

4.5 **Жендерийн тэгш байдал ба тэгш боломжоор хангах**

4.6 Залуучууд болон насанд хүрэгчдийн бичиг үсгийн боловсролыг дээшлүүлэх

4.7 **Тогтвортой хөгжлийн төлөөх дэлхийн иргэншлийн боловсрол**

Хэрэгжүүлэх арга зам [3]

4.а **Аюулгүй, тэгш хамруулсан суралцах орчин**

4.б Дээд боловсролд хамрагдах тэтгэлэгт хөтөлбөрүүд

4.в **Багшийг чадавх, тэдний ажиллах нөхцөл**

ХБХЭТК 24 дүгээр зүйл: Сурч боловсрох эрх

Улс орнууд нь дараах зүйлсийг баталгаажуулах үүрэгтэй:

- сурч боловсрох эрхийг **алагчлалгүйгээр, адил тэгш боломжийн** үндсэн дээр хангах
- **тэгш хамран сургах боловсролын тогтолцоог бүхий л түвшинд** хөгжүүлэх
- **тохируулгат хэрэглэгдэхүүн** болон **ганцаарчилсан дэмжлэгийн арга хэмжээнүүдээр** хангах
- боловсрол болон олон нийтийн үйл ажиллагаанд **тэгш оролцоход** шаардлагатай ур чадвар эзэмших боломжоор хангах
- шаардлагатай ур чадвар бүхий мэргэшсэн **багш нараар** хангах
- **аажмаар бүрэн дүүрэн хэрэгжүүлэх**

Тэмдэглэл:

....

....

....

....

....

....

....

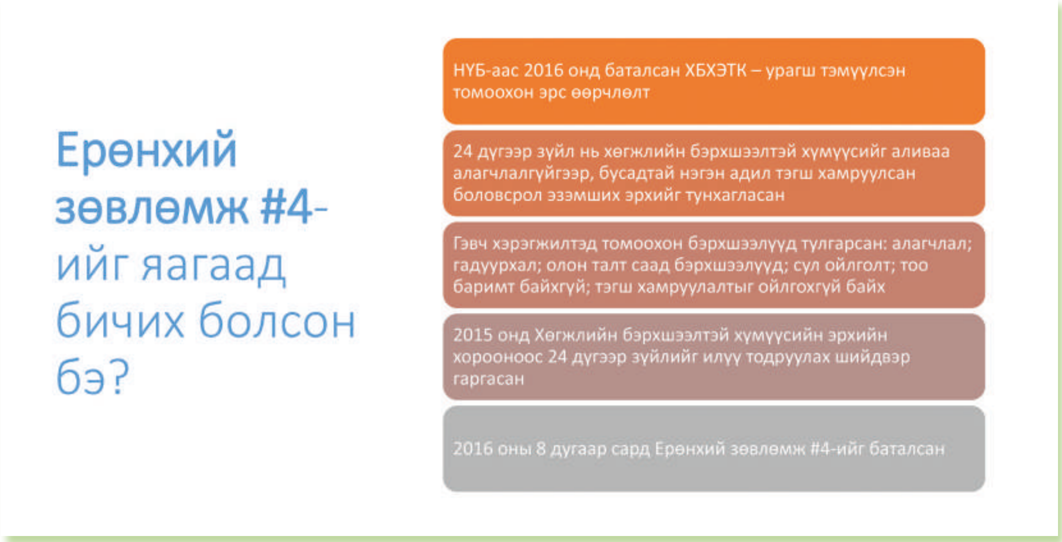
Ерөнхий зөвлөмж #4-ийг яагаад бичих болсон бэ?
НҮБ-аас 2016 онд баталсан ХБХЭТК – урагш тэмүүлсэн томоохон эрс өөрчлөлт
24 дугээр зүйл нь хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийг аливаа алагчлалгүйгээр, бусадтай нэгэн адил тэгш хамруулсан боловсрол эзэмших эрхийг тунхагласан
Гэвч хэрэгжилтэд томоохон бэрхшээлүүд тулгарсан: алагчлал; гадуурхал; олон талт саад бэрхшээлүүд; сул ойлголт; тоо баримт байхгүй; тэгш хамруулалтыг ойлгохгүй байх
2015 онд Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийн эрхийн хороонос 24 дүгээр зүйлийг илүү тодруулах шийдвэр гаргасан
2016 оны 8 дугаар сард Ерөнхий зөвлөмж #4-ийг баталсан

Тэгш хамран сургах боловсрол гэж юу вэ?
Хүний үндсэн эрх
Бүх суралцагчдад адил тэгш хандах зарчим
Бусад эрхүүдийг бодит болгох арга зам
Сурч боловсрох эрхээ эдлэхэд тулгарч буй саад бэрхшээлүүдийг арилгахад чиглэсэн зорилтот үйл явцын үр дүн

Тэмдэглэл:

....

....

....

....

....

....

....

Ерөнхий зөвлөмж 4: Тэгш хамран сургах боловсролын үндсэн шинж чанарууд
Тогтолцоо
• Тогтолцоо бүхэлдээ арга хандлага
• Боловсролын орчинг иж бүрнээр нь авч үзэх
• Хувь хүнийг цогцоор нь авч үзсэн хандлага
Орчин
• Багш нарт дэмжлэг үзүүлэх
• Ялгаатай байдлыг үнэлж хүндэтгэх
• Суралцах үйлийг дэмжсэн ээлтэй орчин
Тогтвортой байдал
• Үр дүнтэй шилжилт өөрчлөлт
• Түншлэлийг хөгжүүлэх
• Байнгын хяналт-шинжилгэ

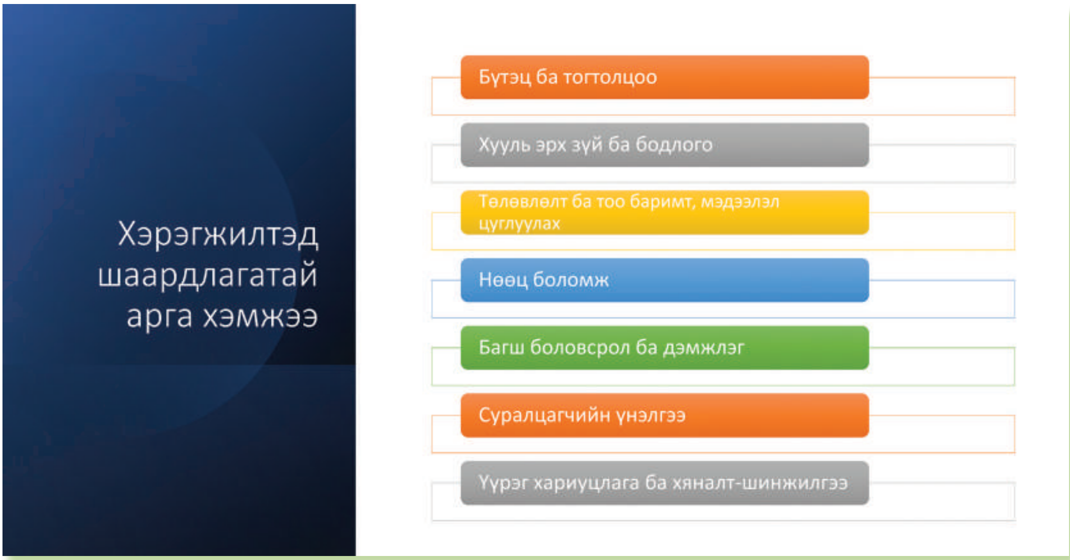
Хэрэгжилтэд шаардлагатай арга хэмжээ
Бүтэц ба тогтолцоо
Хууль эрх зүй ба бодлого
Төлөвлөлт ба тоо баримт, мэдээлэл цуглуулах
Нөөц боломж
Багш боловсрол ба дэмжлэг
Суралцагчийн үнэлгээ
Үүрэг хариуцлага ба хяналт-шинжилгээ

Тэмдэглэл:

....

....

....

....

....

....

....

Хууль эрх зүй ба бодлого

- Хүний эрхийн стандартуудтай нийцсэн байх
- Тэгш хамран сургах боловсролыг тодорхойлох болон тэгш хамран сургах боловсрол эзэмших эрхийг баталгаажуулах
- Интститутчиллыг хүчингүй болгох үүрэг амлалт
- Хүртээмж болон зохих дэмжлэг үзүүлэх явдлыг баталгаажуулах
- Чанарын цогц стандартууд
- Тохирох хэрэглэгдэхүүн шаардлагатай гэдгийг хүлээн зөвшөөрөх
- Эрт илрүүлэлт болон дэмжлэгийн хүрээ
- Бүхий л суралцагчдад зориулан үйлчилгээг төлөвлөж хүргэх орон нутгийн удирдлагуудын үүрэг хариуцлага
- Үзэл бодлоо илэрхийлэх эрхийг баталгаажуулах
- Гол талуудтай түншлэлийг байгуулах

Төлөвлөлт ба тоо баримт, мэдээлэл цуглуулах

Тэмдэглэл:
....
....
....
....
....
....
....

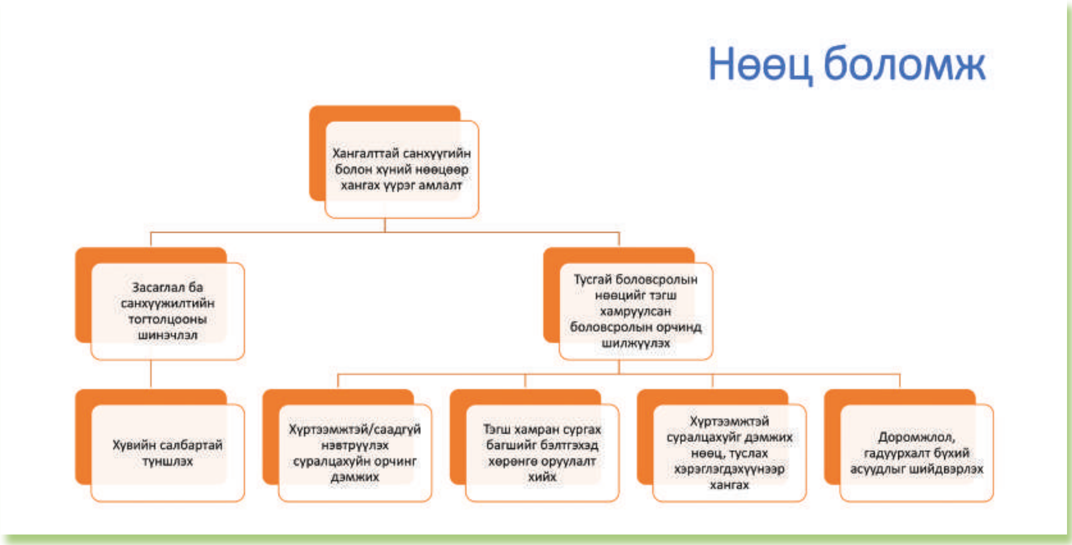
Нөөц боломж
Хангалттай санхүүгийн болон хүний нөөцөөр хангах үүрэг амлалт
Засаглал ба санхүүжилтийн тогтолцооны шинэчлэл
Тусгай боловсролын нөөцийг тэгш хамруулсан боловсролын орчинд шилжүүлэх
Хувийн салбартай түншлэх
Хүртээмжтэй/саадгүй нэвтрүүлэх суралцахуйн орчинг дэмжих
Тэгш хамран сургах багшийг бэлтгэхэд хөрөнгө оруулалт хийх
Хүртээмжтэй суралцахуйг дэмжих нөөц, туслах хэрэглэгдэхүүнээр хангах
Доромжлол, гадуурхалт бүхий асуудлыг шийдвэрлэх

Багш бэлтгэх, мэргэжил дээшлүүлэх ба дэмжлэг үзүүлэх
• Бүх багш нар
• Боловсролын бүх түвшин
• Багш бэлтгэх, мэргэжил дээшлүүлэх
• Тусгайлсан модулиуд ба үйл ажиллагаанаасаа/хийнгээ/суралцах
Сургалт хэнд чиглэх
Сургалтын агуулга
• Жишээ нь: Хүний ялгаатай байдал ба хүний эрх
• Тэгш хамруулан заах арга зүй
• Харилцааны хэлбэр ба тохируулан өөрчилсөн сургалтын аргууд
• Ганцаарчилсан сургалт явуулах
• Сургуулиудын хоорондын түншлэл
• Багаар хамтран хичээл заах
• Багш нар хамтран үнэлгээ хийх
• Эцэг эхчүүдийг оролцуулах
• Орон нутгийн иргэдтэй
Багшид дэмжлэг үзүүлэх

Тэмдэглэл:

....

....

....

....

....

....

....

Үүрэг хариуцлага ба хяналт-шинжилгээ
Үүрэг хариуцлага
Эрхийн талаарх мэдээлэл ба зөрчлийг хэрхэн шийдвэрлэх
Гомдол гаргах болон шийдвэрлэх аюулгүй, хүртээмжтэй, шударга, үр дүнтэй механизм
Хууль эрх зүйн дэмжлэг авах боломж
Тэгш хамран сургах боловсролын ахицыг хэмжих хяналт-шинжилгээний хүрээ

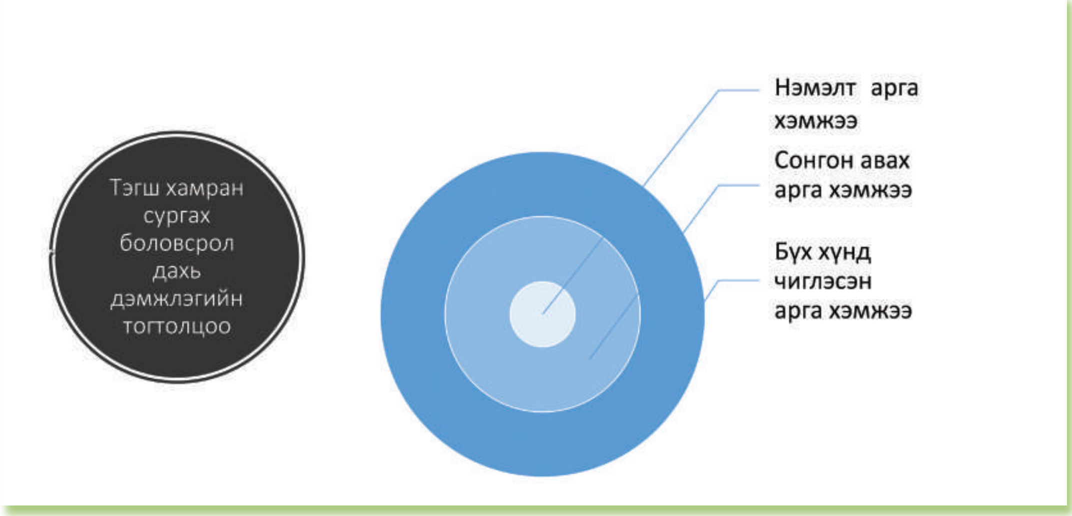
Тэгш хамран сургах боловсрол дахь дэмжлэгийн тогтолцоо
Нэмэлт арга хэмжээ
Сонгон авах арга хэмжээ
Бүх хүнд чиглэсэн арга хэмжээ

Тэмдэглэл:
....
....
....
....
....
....
....

Тэгш хамран сургах боловсрол дахь дэмжлэгийн тогтолцоо

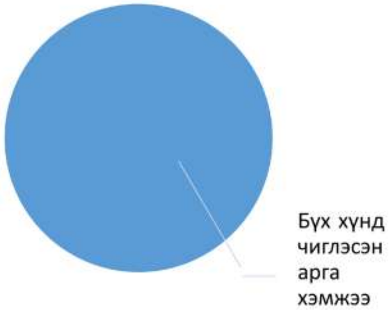

Багшийн анги танхимдаа хэрэгжүүлдэг **бүх суралцагчийн** хувьд боломжтой байдаг бүхий л арга хэмжээ. Багшийн өдөр тутмын хичээлийн үйл ажиллагаандаа, сурагчдынхаа зан үйлийн дүрэм журамд, тэдний гүйцэтгэх дасгал даалгаварт, хичээлийн үеэр ганцаарчлан ба багаар ажиллах үед үзүүлдэг дэмжлэгтээ ... хийдэг бүхий л өөрчлөлт зохицуулалтууд.

Суралцахуйн түгээмэл загвар бол үүний нэг хэсэг юм.

Тэгш хамран сургах боловсрол дахь дэмжлэгийн тогтолцоо

Зарим суралцагчийн хувьд бүх хүнд чиглэсэн арга хэмжээ хангалтгүй байдаг тул суралцахуйг нь баталгаажуулахын тулд дэмжлэгийн дараагийн үе шатыг идэвхжүүлж болно. Эдгээр 'сонгон авах арга хэмжээ' нь сургуулийн түвшинд боломжтой байх нөөцүүдийг ашиглан суралцахуйг дэмжих нэмэлт дэмжлэг болно: сургалтын хөтөлбөрт жижиг өөрчлөлт оруулах, ганцаарчилсан ба жижиг бүлгээр давтлага өгөх г.м.

Тэмдэглэл:

....

....

....

....

....

....

....

Тэгш хамран сургах боловсрол дахь дэмжлэгийн тогтолцоо

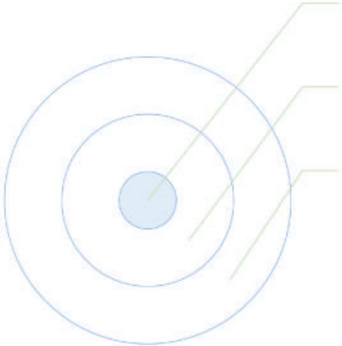

Суралцагчид бүх нийтэд чиглэсэн ба сонгон авах арга хэмжээ нь хангалтгүй тохиолдолд суралцах үйл явцыг нь дэмжихийн тулд нэмэлт арга хэмжээ (ихэвчлэн тусгай боловсролын үйлчилгээ гэдэг) авч эхлэх үйл ажиллагаанд холбон зуучилж болно. Илүү эрчимтэй ийм төрлийн дэмжлэг авах шаардлагатай **цөөхөн суралцагч** байдаг.

Тэгш хамруулсан тогтолцоо дахь Тусгай боловсролын үүрэг (нэмэлт дэмжлэг)

Уламжлалт тусгай боловсрол нь ердийн сургуулийн үйл ажиллагаанд дэмжлэг үзүүлэх байдлаар (практик үйл ажиллагаа ба агуулгын хувьд) өөрчлөн шинэчлэгдэж байна:

- Суралцах хэв маягийг (хараа, сонсгол, хүрэлцэж мэдрэх гм.) тодорхойлоход дэмжлэг үзүүлэх
- Ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөө (ердийн сургалтын хөтөлбөрт тохируулга хийх г.м.) боловсруулахад дэмжлэг үзүүлэх
- Шаардлагатай нэмэлт дэмжлэг (хэл яриа, ахуйн баримжаа олгох, хөдөлгөөн засал г.м.)-ийг тодорхойлох
- Суралцагч, гэр бүл, сургууль, үйлчилгээ & олон нийтийн хооронд уялдаа холбоо үүсгэх

Багш нартай хамтран ажиллах (суралцагчидтай гэхээс илүүтэйгээр) ба суралцагчидтай ховор тохиолдолд шууд харилцах (аль болох бага)

Тэмдэглэл:
....
....
....
....
....
....
....

Суралцагчийн үнэлгээ

- Стандартчилсан үнэлгээний оронд үнэлгээний уян хатан бөгөөд олон хэлбэрийг ашиглах ба суралцахуйн хувилбарт арга замыг хангах өргөн хүрээний зорилгод чиглэсэн хувь хүний ахицыг хүлээн зөвшөөрөх
- Суралцагчийн тэгш хамруулсан үнэлгээний тогтолцоог ганцаарчилсан дэмжлэгийн тогтолцоогоор улам сайжруулах боломжтой.

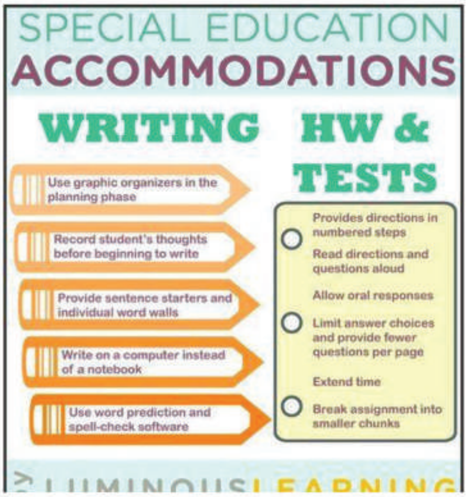

АНХААРАЛ ХАНДУУЛСАНД БАЯРЛАЛАА.

Тэмдэглэл:

....

....

....

....

....

....

....

ХАВСРАЛТ

Ажлын хуудас - 1.2 ТЭГШ ХАМРАН СУРГАХ БОЛОВСРОЛЫН ТАЛААРХ ОЙЛГОЛТ ХАНДЛАГА

Дараах дүгнэлтийг тийм, үгүй эсэхээр нь тодорхойлж Яагаад? гэдэгт тайлбар бичээрэй.

Дүгнэлтүүд	Тийм	Үгүй	Яагаад? тайлбар
Уламжлалт тусгай боловсролын тогтолцоо нь “Хүүхэд бол асуудал” – хүүхэд өөрөө тогтолцоотой нийцэх хэрэгтэй гэсэн ойлголт дээр тулгуурладаг.			
Тэгш хамран сургах боловсрол нь хүүхдийг асуудал гэж үзэхээс илүүтэйгээр боломжит шийдлүүдийг идэвхтэйгээр тодорхойлохын тулд “тогтолцоо бол асуудал” гэж үздэг.			
Ердийн ангид хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдүүд суралцах нь бусад сурагчдын хичээлдээ зарцуулах цагт сөргөөр нөлөөлдөг.			
Хөгжлийн бэрхшээлтэй болон бэрхшээлгүй сурагчид хамтран суралцах нь харилцааны ур чадвар, биеийн хөдөлгөөний хөгжил, бусдыг ойлгож хүндлэх зэрэгт хэрэгтэй дэмжлэг, урам зоригийг бие биедээ өгдөггүй.			
Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдэд суралцахад нь тусалснаар тэдэнд туслаагүй сурагчдаас илүү гүнзгий мэдлэг, ур чадвартай болдог.			
Тэгш хамруулсан орчинд суралцсан сурагчид тэгш эрхийн мэдрэмж, туршлагатай болсноор нийтийн дунд цагаа өнгөрөөх, тасралтгүй суралцахдаа дургүй болдог.			

ADB
Japan Fund for Poverty Reduction
From the People of Japan
БОЛОВСРОЛ, ШИНЖЛЭХ УХААНЫ ЯАМ
Mongolian Education Alliance
Боловсролын Хамтын Ажиллагааны Нийгэмлэг

Тэгш хамран сургах боловсрол: Ойлголт хандлага

АХБ БТ9208-МОН: Тэгш хамруулах боловсролыг дэмжих төсөл

Бүрэлдэхүүн хэсэг 3: Тэгш хамруулах боловсролыг дэмжих эх үүсвэр, нөөц, олон нийтийн оролцоо ба бодлого

" ТЭГШ ХАМРАН СУРГАХ БОЛОВСРОЛ

ОРОЛЦОГЧ ТАЛУУДЫН ЧАДАВХ БЭХЖҮҮЛЭХ СУРГАЛТЫН МОДУЛЬ"

Модуль сургалтын материал 1.3

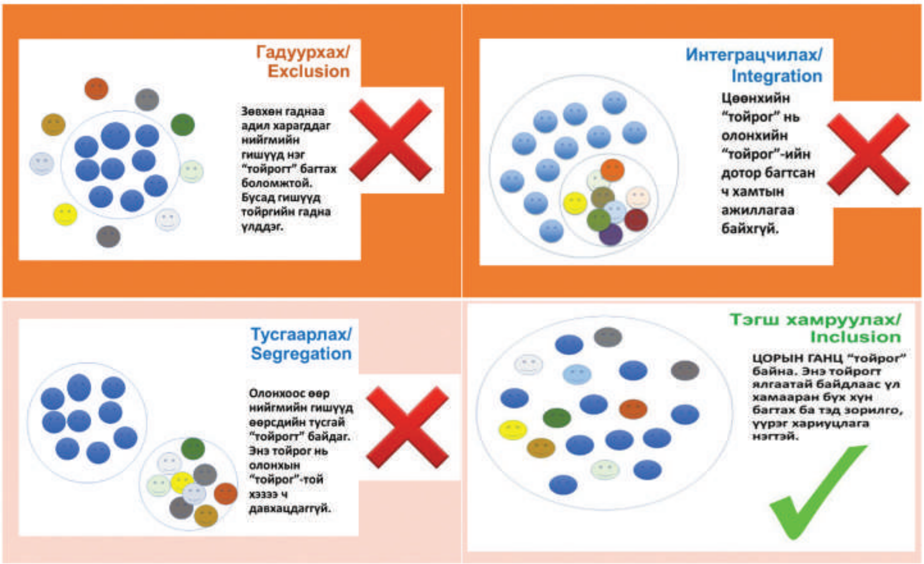

Тэмдэглэл:

....

....

....

....

....

....

....

Аажмаар бүрэн дүүрэн хэрэгжүүлэх

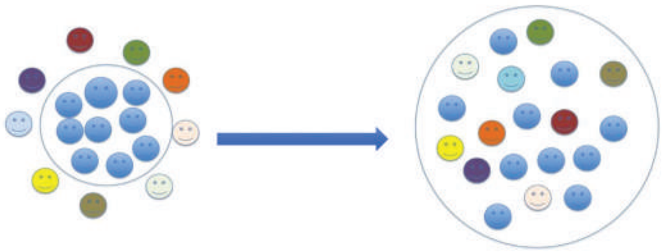

ХБХЭТК бол хөгжлийн бэрхшээлтэй БҮХ хүний БҮХ эрхийг аажмаар бүрэн дүүрэн хэрэгжүүлэх явдлыг баталгаажуулахыг зорьсон хууль эрх зүйн хэрэгсэл.

Буруу ойлголт 1

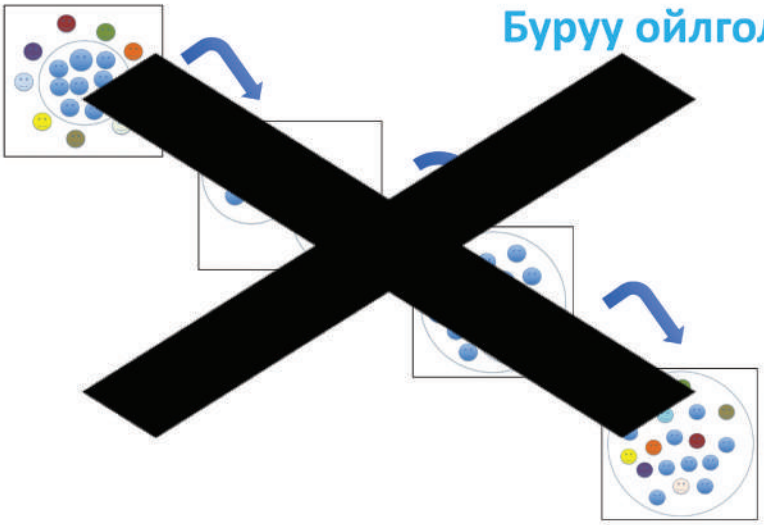

Тэмдэглэл:

....
....
....
....
....
....
....

Буруу ойлголт 2

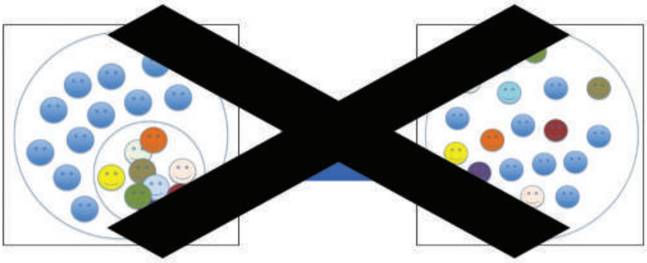

Интеграцчилал ба Тэгш хамруулалт
нь ***ижил утгатай биш***

Тэгш хамруулах/ Inclusion

ЦОРЫН ГАНЦ "тойрог" байна. Энэ тойрогт ялгаатай байдлаас үл хамааран бүх хүн багтах ба тэд зорилго, үүрэг хариуцлага нэгтэй.

Тэмдэглэл:

Тэгш хамран сургах боловсролын үр өгөөж (суралцагчдын хувьд)

Хөгжлийн бэрхшээлгүй сурагчид

- Ердийн ангид хөгжлийн хүнд бэрхшээлтэй хүүхдүүд суралцах нь бусад сурагчдын хичээлдээ зарцуулах цагт сөргөөр нөлөөлдөггүй
- Хөгжлийн бэрхшээлтэй үе тэнгийнхэндээ багаар ажиллах үед дэмжлэг үзүүлсэн сурагчид хөгжлийн бэрхшээлтэй сурагчид суралцдаггүй ангийн хүүхдүүдийн хичээлийн гүйцэтгэлийн түвшинтэй ижил түвшинд байдаг
- **Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэдтэй (ХБХ)** найзалж нөхөрлөдөг хүүхдүүд ихэнхдээ ийм туршлага хуримтлуулаагүй бол мэдэхгүй байсан ухагдахууны талаар ойлголт мэдлэгтэй болж илүү хүсэл эрмэлзлэлтэй болсон байдаг
- ХБХ-д суралцахад нь тусалснаар идэвхгүй суралцаж буй бусад ихэнх хүүхдүүдээс илүү гүнзгий мэдлэг, ур чадвартай болдог

Хөгжлийн бэрхшээлтэй сурагчид

- ГСТ-өөс харахад сурлагын амжилт нь сайн байх хандлага өндөр байдаг
- Хөгжлийн бэрхшээлтэй болон бэрхшээлгүй сурагчид хамтран ажиллах нь энгийн харилцааны ур чадвар болон биеийн хөдөлгөөний хөгжилд хэрэгтэй дэмжлэг, урам зоригийг өгдөг
- Тэгш хамруулсан орчинд сурагчид илүү их тэгш хамруулсан туршлагатай болж, нийтийн дунд илүү цаг өнгөрөөх дуртай болдог
- Тусгаарлагдсан орчинд суралцдаг ХБХ-тэй харьцуулахад онолын мэдлэгийн хувьд илүү ихийг сурдаг
- Тусгай сургуультай харьцуулахад ихэнхдээ илүү өргөн хүрээтэй бөгөөд илүү уян хатан сургалтын хөтөлбөрөөр суралцаж, сурлагын амжилтын хувьд илүү өндөр хүлээлттэй байдаг

Тэгш хамран сургах боловсролын үр өгөөж (бусад хүмүүсийн хувьд)

Багш нар

- Хөгжлийн бэрхшээлтэй сурагчдынхаа хувьд илүү өндөр хүлээлт тавьдаг (тусгаарлагдсан орчинтой харьцуулахад)
- ХБХ-ийг тэгш хамран сургахтай холбоотой багшийн мэдлэг, ур чадвар нь сайжирснаар бүх сурагчдын суралцахуйд (хүлээлт ба үр дүн)-д эергээр нөлөөлдөг

Нийгэмд үзүүлэх үр нөлөө

- (бүх хүний хувьд) насан туршдаа бие даан амьдрахад нь хэрэгтэй нийгэм-сэтгэл зүйн гол ур чадваруудыг зөвхөн тэгш хамруулсан орчинд л эзэмших боломжтой
- Хүүхдүүд илүү эерэг харилцаатай болж, нийгэмд хүлээн зөвшөөрөгдөх зан үйл, хэм хэмжээний талаар илүү сайн ойлгож, нийгэм-сэтгэл зүйн өндөр цогц чадамжтай болдог

Эдийн засагт үзүүлэх үр нөлөө

- ДНБ-ий алдагдлыг ойролцоогоор 5–7% бууруулдаг (үр дүн ба орлогын алдагдал), нийгмийн халамжид үзүүлэх дарамт буурдаг
- Боловсролын зардлыг бууруулдаг – тусгай сургуульд 7–9 дахин илүү зардал зарцуулдаг; тусгай боловсролд хамрагдаж буй 1 сурагчид зарцуулах зардал ердийн сургуулийн сурагчийнхаас 2.5 дахин өндөр байдаг.

Тэмдэглэл:

....

....

....

....

....

....

....

Уламжлалт ердийн болон тусгай боловсролын тогтолцоо нь "Хүүхэд бол асуудал" – хүүхэд өөрөө тогтолцоотой нийцэх хэрэгтэй гэсэн ойлголт дээр тулгуурладаг.

Тэгш хамран сургах боловсрол нь хүүхдийг асуудал гэж үзэхээс илүүтэйгээр боломжит шийдлүүдийг идэвхтэйгээр тодорхойлохын тулд "**тогтолцоо бол асуудал**" гэж үздэг.

Тэмдэглэл:

....

....

....

....

....

....

....

2.1 Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийг боловсролд тэгш хамруулахад чиглэсэн эрх зүйн баримт бичгийн эмхэтгэл (унших материал PDF)

Энэ холбоосоор орж уншина уу? https://online.pubhtml5.com/pacj/orsr/

Тэмдэглэл:

Ажлын хуудас - 2.2 ТЭГШ ХАМРАН СУРГАХ БОЛОВСРОЛ - МОНГОЛ УЛСЫН ЭРХ ЗҮЙН ОРЧИН, ХЭРЭГЖИЛТ

- Монгол улсад тэгш хамран сургах чиглэлээр мөрдөгдөж байгаа эрх зүйн баримт бичгийг хос, хосоороо тэмдэглэл хөтлөн уншина.
- Баримт бичгүүдийн хоорондын холбоо хамаарлыг шинжлэн, оюуны зураглалын аргаар багаараа нэгтгэн танилцуулга бэлтгэнэ.

........................ажил албан тушаал, чиг үүрэг

№	Эрх зүйн баримт бичгийн нэр дугаар	Батлагдсан он	Ямар хэм хэмжээ, харилцааг зохицуулж байна вэ?	Орон нутаг дахь байгууллагын хэрэгжилтийн түвшин	Хэрэгжилтийг сайжруулахад таны оролцоо, хувь нэмэр

ADB Japan Fund for Poverty Reduction

From the People of Japan

БОЛОВСРОЛ, ШИНЖЛЭХ УХААНЫ ЯАМ

Mongolian Education Alliance

Монгол улсын эрх зүйн баримт бичгийн тойм (Тэгш хамран сургах боловсрол)

АХБ БТ9208-МОН: Тэгш хамруулах боловсролыг дэмжих төсөл

Бүрэлдэхүүн хэсэг 3: Тэгш хамруулах боловсролыг дэмжих эх үүсвэр, нөөц, олон нийтийн оролцоо ба бодлого

““ ТЭГШ ХАМРАН СУРГАХ БОЛОВСРОЛ

ОРОЛЦОГЧ ТАЛУУДЫН ЧАДАВХ БЭХЖҮҮЛЭХ СУРГАЛТЫН МОДУЛЬ”

Модуль сургалтын материал 2.3

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗАР БОЛОВСРОЛ, ШИНЖЛЭХ УХААНЫ ЯАМ

Агуулга

Боловсролын салбар

1. Эрх зүйн орчин
2. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн боловсролд хамрагдалтын өнөөгийн байдал
3. Орон нутгийн түвшинд цаашид анхаарах асуудал

Тэмдэглэл:

....

....

....

....

....

....

....

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗАР
БОЛОВСРОЛ, ШИНЖЛЭХ УХААНЫ ЯАМ
1.Эрх зүйн орчин
Боловсролын салбар
INCLUSIVE EDUCATION
• Монгол Улсын Үндсэн хууль
• Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийн тухай конвенц
• Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийн тухай хууль
• Боловсролын багц хууль
• “Алсын хараа 2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого
• Засгийн газрын тогтоол, холбогдох бусад дүрэм журам, стандарт, тушаал заавар
• Засгийн газрын үйл ажиллагааны хөтөлбөр

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗАР
БОЛОВСРОЛ, ШИНЖЛЭХ УХААНЫ ЯАМ
1.Эрх зүйн орчин
Боловсролын салбар
Монгол Улсын үндсэн хууль
16.7. Сурч боловсрох эрхтэй. Төрөөс бүх нийтийн ерөнхий боловсролыг төлбөргүй олгоно.
Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийн тухай хууль (2016.02)
Боловсролын тухай хууль (2013 онд шинэчлэн найруулсан)
Сургуулийн өмнөх боловсролын тухай хууль (2013 оны найруулга)
Бага, дунд боловсролын тухай хууль (2013 оны найруулга)
Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрх, оролцоо, хөгжлийг дэмжих үндэсний хөтөлбөр (2017.12.19)
ХНХЯ, БСШУЯ, ЭМЯ - 3 сайдын хамтарсан тушаал (2021.12.30)

Тэмдэглэл:

....

....

....

....

....

....

....

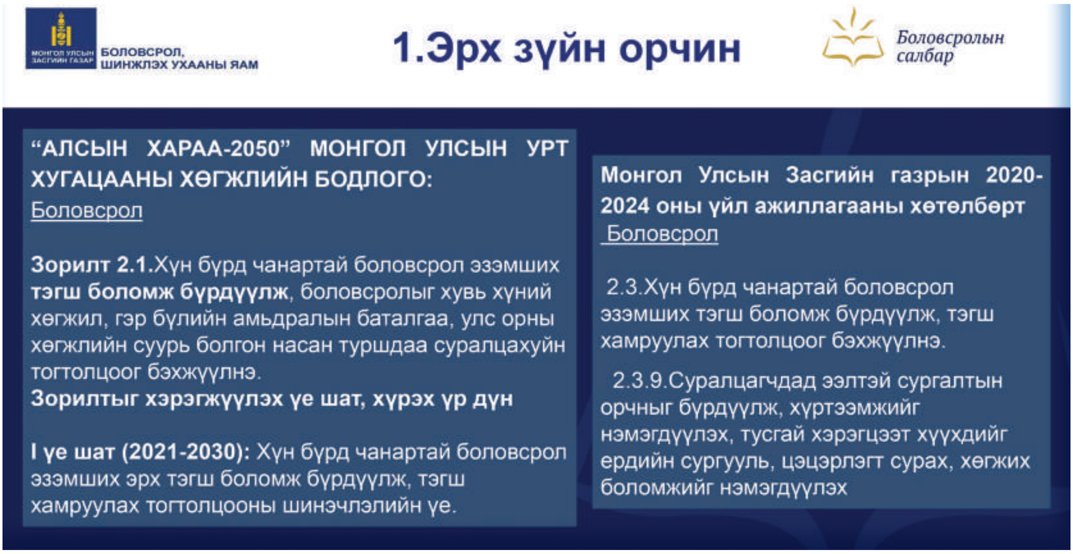
МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗАР
БОЛОВСРОЛ, ШИНЖЛЭХ УХААНЫ ЯАМ
1.Эрх зүйн орчин
Боловсролын салбар
“АЛСЫН ХАРАА-2050” МОНГОЛ УЛСЫН УРТ ХУГАЦААНЫ ХӨГЖЛИЙН БОДЛОГО:
Боловсрол
Зорилт 2.1.Хүн бүрд чанартай боловсрол эзэмших тэгш боломж бүрдүүлж, боловсролыг хувь хүний хөгжил, гэр бүлийн амьдралын баталгаа, улс орны хөгжлийн суурь болгон насан туршдаа суралцахуйн тогтолцоог бэхжүүлнэ.
Зорилтыг хэрэгжүүлэх үе шат, хүрэх үр дүн
I үе шат (2021-2030): Хүн бүрд чанартай боловсрол эзэмших эрх тэгш боломж бүрдүүлж, тэгш хамруулах тогтолцооны шинэчлэлийн үе.
Монгол Улсын Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрт
Боловсрол
2.3.Хүн бүрд чанартай боловсрол эзэмших тэгш боломж бүрдүүлж, тэгш хамруулах тогтолцоог бэхжүүлнэ.
2.3.9.Суралцагчдад ээлтэй сургалтын орчныг бүрдүүлж, хүртээмжийг нэмэгдүүлэх, тусгай хэрэгцээт хүүхдийг ердийн сургууль, цэцэрлэгт сурах, хөгжих боломжийг нэмэгдүүлэх

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗАР
БОЛОВСРОЛ, ШИНЖЛЭХ УХААНЫ ЯАМ
2.Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн боловсролд хамрагдалтын өнөөгийн байдал
Боловсролын салбар
Тэгш хамран сургалт-тоон мэдээлэл
СУРГУУЛЬД СУРЧ БАЙГАА ХӨГЖЛИЙН БЭРХШЭЭЛТЭЙ ХҮҮХЭД (тоо, оноор)
Тусгай сургууль
1,683
1,751
Сургуульд сурч байгаа ХБХ
6,208
5,986
2021
2020
Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн сургуульд хамрагдалт өмнөх оноос +222 өссөн
Тусгай сургуулиас ердийн сургуульд шилжин сурах хандлага

Тэмдэглэл:
....
....
....
....
....
....
....

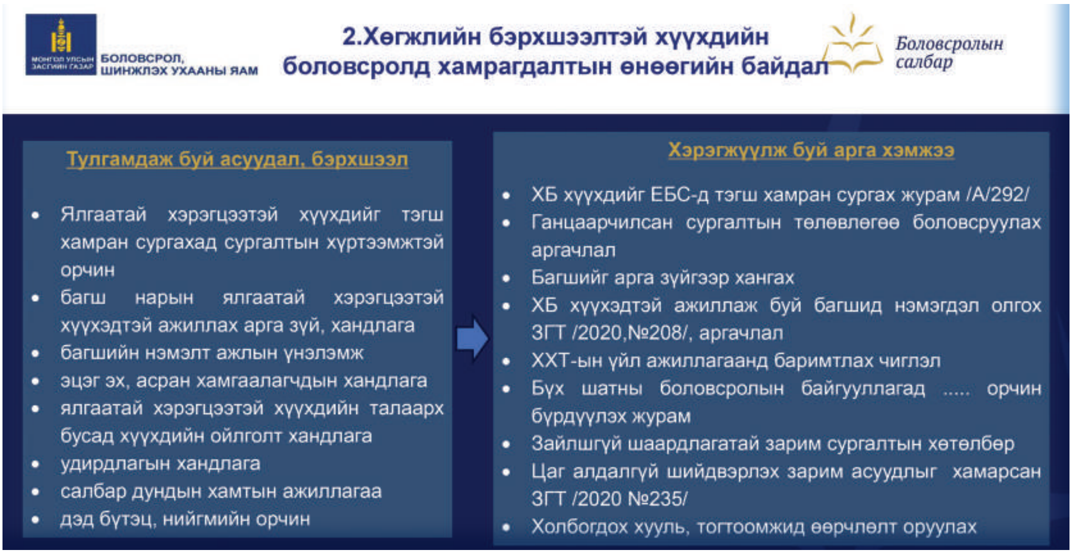
МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗАР
БОЛОВСРОЛ, ШИНЖЛЭХ УХААНЫ ЯАМ
2.Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн боловсролд хамрагдалтын өнөөгийн байдал
Боловсролын салбар
Тулгамдаж буй асуудал, бэрхшээл
• Ялгаатай хэрэгцээтэй хүүхдийг тэгш хамран сургахад сургалтын хүртээмжтэй орчин
• багш нарын ялгаатай хэрэгцээтэй хүүхэдтэй ажиллах арга зүй, хандлага
• багшийн нэмэлт ажлын үнэлэмж
• эцэг эх, асран хамгаалагчдын хандлага
• ялгаатай хэрэгцээтэй хүүхдийн талаарх бусад хүүхдийн ойлголт хандлага
• удирдлагын хандлага
• салбар дундын хамтын ажиллагаа
• дэд бүтэц, нийгмийн орчин
Хэрэгжүүлж буй арга хэмжээ
• ХБ хүүхдийг ЕБС-д тэгш хамран сургах журам /А/292/
• Ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөө боловсруулах аргачлал
• Багшийг арга зүйгээр хангах
• ХБ хүүхэдтэй ажиллаж буй багшид нэмэгдэл олгох ЗГТ /2020,№208/, аргачлал
• ХХТ-ын үйл ажиллагаанд баримтлах чиглэл
• Бүх шатны боловсролын байгууллагад ..... орчин бүрдүүлэх журам
• Зайлшгүй шаардлагатай зарим сургалтын хөтөлбөр
• Цаг алдалгүй шийдвэрлэх зарим асуудлыг хамарсан ЗГТ /2020 №235/
• Холбогдох хууль, тогтоомжид өөрчлөлт оруулах

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗАР
БОЛОВСРОЛ, ШИНЖЛЭХ УХААНЫ ЯАМ
3.Боловсролын багц хуулийн төсөл
Боловсролын салбар
• сургалтын арга хэлбэр /танхимын, зайн, холимог/
• цэцэрлэг, ерөнхий боловсролын сургуулийн танхимын сургалтад хамрагдах хугацааг уян хатан болгох /6 настай цэцэрлэгт хамрагдах боломжийг нээх/
• хүүхдийн хөгжлийг дэмжих танхимтай байх
• боловсролын болон дэмжих үйлчилгээ үзүүлэх чиг үүрэг бүхий цэцэрлэг, ерөнхий боловсролын сургууль байх
• их, дээд сургуульд ялгаатай хэрэгцээтэй оюутанд дэмжлэг үзүүлэх орчин бүрдүүлэх

Тэмдэглэл:

....

....

....

....

....

....

....

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗАР
БОЛОВСРОЛ, ШИНЖЛЭХ УХААНЫ ЯАМ
3.Боловсролын багц хуулийн төсөл
Боловсролын салбар
ALL INCLUSIVE SCHOOL
• Бүх шатны боловсрол, сургалтын байгууллагад ялгаатай хэрэгцээтэй хүүхдийг хамруулах хүртээмжтэй орчин, нөхцөл бүрдүүлэх
• Бүх шатны төр, захиргааны байгууллага, түүний удирдлагын чиг үүрэгт хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдэд боловсрол эзэмшүүлэх асуудлыг хамааруулах
• багш нарыг ялгаатай хэрэгцээтэй хүүхэдтэй ажиллах арга зүй эзэмшсэн байх

БОЛОВСРОЛ, ШИНЖЛЭХ УХААНЫ ЯАМ
ТЭГШ ХАМРУУЛАН СУРГАХ БОЛОВСРОЛ
Боловсролын салбар
inclusive education
pendidikan inklusi
l'éducation inclusive
Инклюзивное образование
a'oa'oga tauao
elimu mjumuisho
አካቶ ትምህርት
Тэгш хамруулан сургах боловсрол нь суралцагчдын харилцан адилгүй байдал, ялгаатай хэрэгцээ, хэл соёл, нийгмийн гарал, эдийн засгийн хүчин зүйлсээс үл хамааран хүн бүрийн мэдлэг чадвараа дээшлүүлэх, боловсрол эзэмших тэгш боломж болон эрхийг хангахад чиглэсэн үйл явц юм.

Тэмдэглэл:

....

....

....

....

....

....

....

БОЛОВСРОЛ, ШИНЖЛЭХ УХААНЫ ЯАМ
ТЭГШ ХАМРУУЛАН СУРГАХ БОЛОВСРОЛ
Боловсролын салбар
ГАДУУРХАХ
EXCLUSION
ТУСГААРЛАХ
SÉGRÉGATION
НЭГТГЭХ
INTÉGRATION
ХАМРУУЛАХ
INCLUSION

БОЛОВСРОЛ, ШИНЖЛЭХ УХААНЫ ЯАМ
ТЭГШ ХАМРУУЛАН СУРГАХ БОЛОВСРОЛ
Боловсролын салбар
• Суралцагчийн сурч, боловсрох эрхийг шууд болон дам байдлаар хязгаарлах, үгүйсгэх үйл явц.
• ХБХ-ийн тодорхой нэг чадвар алдагдал, эсвэл үйл ажиллагааны бэрхшээлд нь тохируулан тусгайлан бэлтгэсэн орчинд боловсрол олгох үйл явц.
Гадуурхах
Тусгаарлах
Нэгтгэх
Тэгш хамруулах
• ХБХ-ний онцлог, хэрэгцээ шаардлагыг харгалзахгүйгээр боловсролын сургалтын байгууллагуудад шууд хуваарилах үйл явц
• Боловсролд тэгш хамруулахын зэрэгцээ тэдний хөгжлийн онцлог, хэрэгцээ, шаардлагад тохирсон хэрэглэгдэхүүн, орчныг бүрдүүлж, дэмжлэг үзүүлэх үйл явц.

Тэмдэглэл:

....

....

....

....

....

....

....

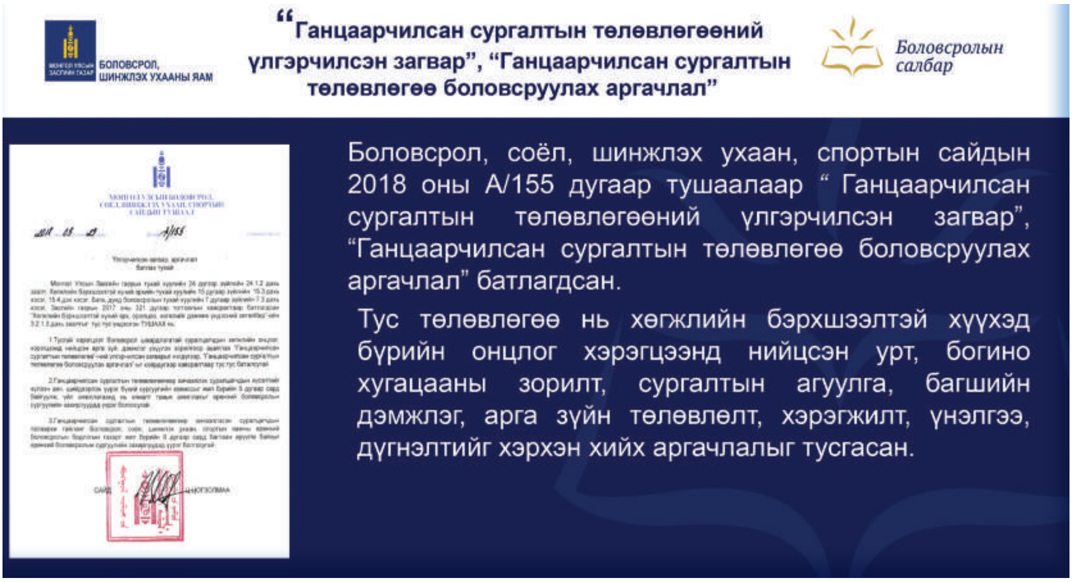

БОЛОВСРОЛ, ШИНЖЛЭХ УХААНЫ ЯАМ
"Ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөөний үлгэрчилсэн загвар", "Ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөө боловсруулах аргачлал"
Боловсролын салбар
А/155
Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын сайдын 2018 оны А/155 дугаар тушаалаар " Ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөөний үлгэрчилсэн загвар", "Ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөө боловсруулах аргачлал" батлагдсан.
Тус төлөвлөгөө нь хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэд бүрийн онцлог хэрэгцээнд нийцсэн урт, богино хугацааны зорилт, сургалтын агуулга, багшийн дэмжлэг, арга зүйн төлөвлөлт, хэрэгжилт, үнэлгээ, дүгнэлтийг хэрхэн хийх аргачлалыг тусгасан.

БОЛОВСРОЛ, ШИНЖЛЭХ УХААНЫ ЯАМ
"Ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөөний үлгэрчилсэн загвар", "Ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөө боловсруулах аргачлал"
Боловсролын салбар
Ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөө
Хүүхэд төвтэй
Эцэг, эх оролцоно.
Тусгай хэрэгцээт боловсролын үйлчилгээ үзүүлэх
Тусгайлсан сургалтын хөтөлбөр, төлөвлөгөө, үнэлгээ хэрэглэх
Хувь хүний давуу тал, чадамжид тулгуурлах
Нийгмийн иргэн болох, аж төрөх ухаан, амьдралд бэлтгэх зорилго агуулах
Тохирох хэрэглэгдэхүүн, орчныг бий болгох
Хөгжлийн ахиц, дэвшилийг үнэлэх
Child Centered
Shared Responsibility Parental Participation
Special Education is a Service, Not a Place
LRE
General Education Curriculum, Standards and Assessments
Based on Individual Strengths & Needs
Planning for Adult Outcomes
Includes Positive Behavior Supports
Tool to Guide Instruction and Measure Progress

Тэмдэглэл:

....

....

....

....

....

....

....

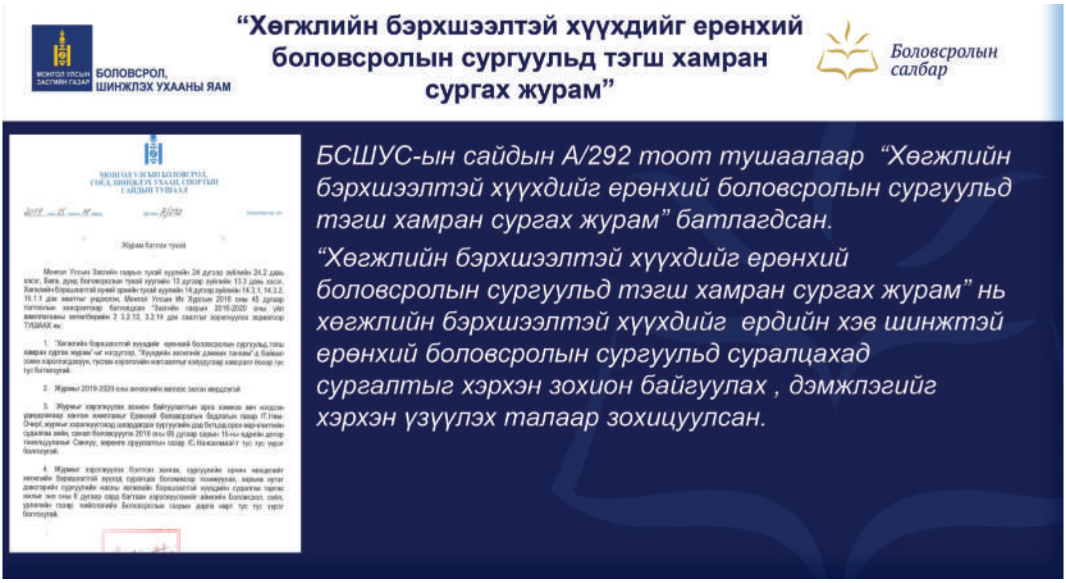
“Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийг ерөнхий боловсролын сургуульд тэгш хамран сургах журам”
МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗАР
БОЛОВСРОЛ, ШИНЖЛЭХ УХААНЫ ЯАМ
Боловсролын салбар
БСШУС-ын сайдын А/292 тоот тушаалаар “Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийг ерөнхий боловсролын сургуульд тэгш хамран сургах журам” батлагдсан.
“Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийг ерөнхий боловсролын сургуульд тэгш хамран сургах журам” нь хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийг ердийн хэв шинжтэй ерөнхий боловсролын сургуульд суралцахад сургалтыг хэрхэн зохион байгуулах , дэмжлэгийг хэрхэн үзүүлэх талаар зохицуулсан.

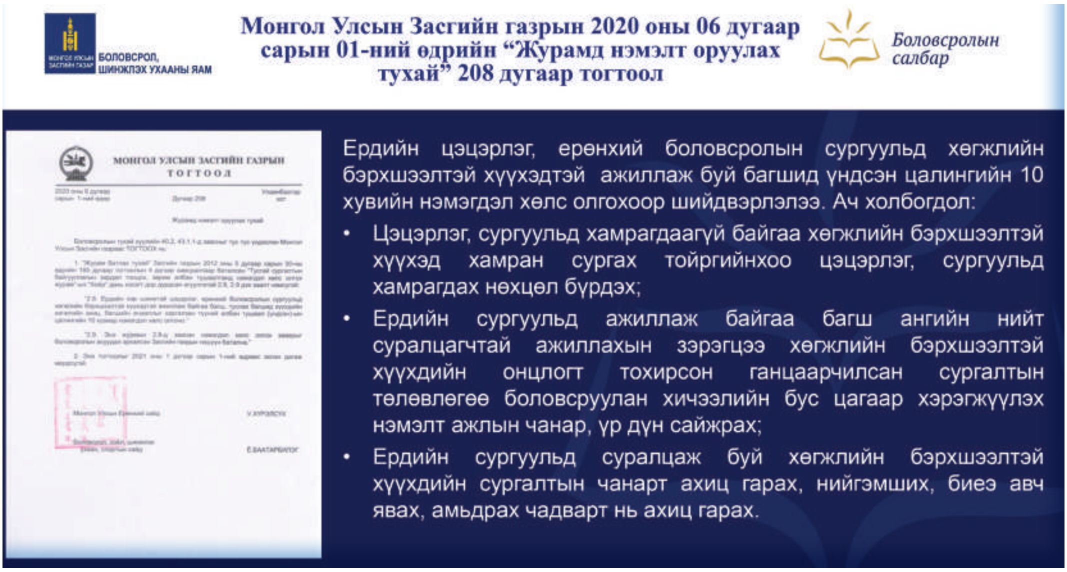
Монгол Улсын Засгийн газрын 2020 оны 06 дугаар сарын 01-ний өдрийн “Журамд нэмэлт оруулах тухай” 208 дугаар тогтоол
МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗАР
БОЛОВСРОЛ, ШИНЖЛЭХ УХААНЫ ЯАМ
Боловсролын салбар
МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ
Ердийн цэцэрлэг, ерөнхий боловсролын сургуульд хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэдтэй ажиллаж буй багшид үндсэн цалингийн 10 хувийн нэмэгдэл хөлс олгохоор шийдвэрлэлээ. Ач холбогдол:
• Цэцэрлэг, сургуульд хамрагдаагүй байгаа хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэд хамран сургах тойргийнхоо цэцэрлэг, сургуульд хамрагдах нөхцөл бүрдэх;
• Ердийн сургуульд ажиллаж байгаа багш ангийн нийт суралцагчтай ажиллахын зэрэгцээ хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн онцлогт тохирсон ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөө боловсруулан хичээлийн бус цагаар хэрэгжүүлэх нэмэлт ажлын чанар, үр дүн сайжрах;
• Ердийн сургуульд суралцаж буй хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн сургалтын чанарт ахиц гарах, нийгэмших, биеэ авч явах, амьдрах чадварт нь ахиц гарах.

Тэмдэглэл:

....

....

....

....

....

....

....

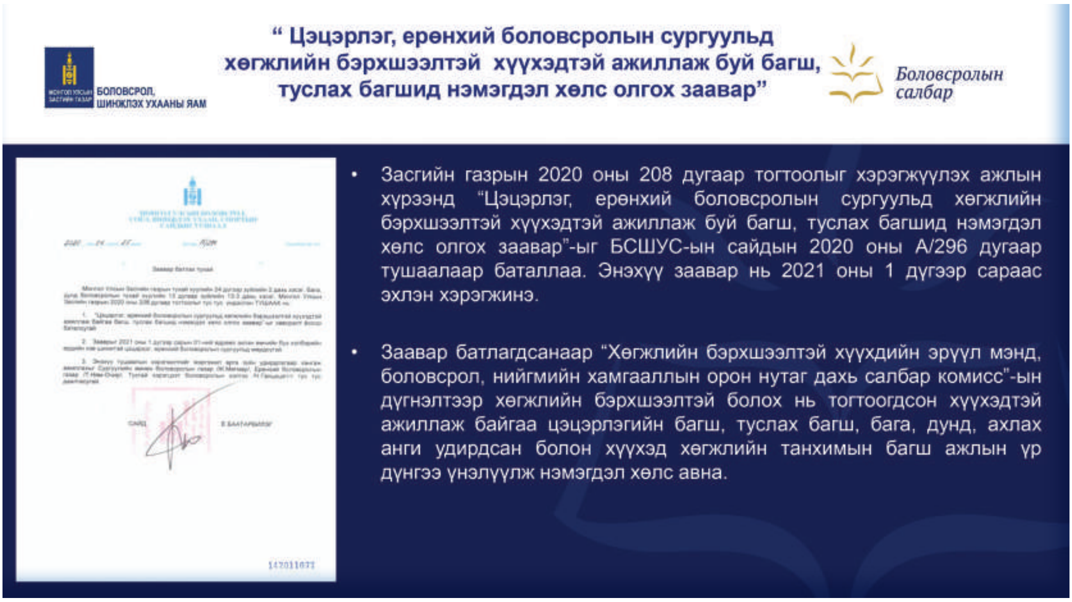
" Цэцэрлэг, ерөнхий боловсролын сургуульд
хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэдтэй ажиллаж буй багш,
туслах багшид нэмэгдэл хөлс олгох заавар"
БОЛОВСРОЛ, ШИНЖЛЭХ УХААНЫ ЯАМ
Боловсролын салбар
• Засгийн газрын 2020 оны 208 дугаар тогтоолыг хэрэгжүүлэх ажлын хүрээнд "Цэцэрлэг, ерөнхий боловсролын сургуульд хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэдтэй ажиллаж буй багш, туслах багшид нэмэгдэл хөлс олгох заавар"-ыг БСШУС-ын сайдын 2020 оны А/296 дугаар тушаалаар баталлаа. Энэхүү заавар нь 2021 оны 1 дүгээр сараас эхлэн хэрэгжинэ.
• Заавар батлагдсанаар "Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн эрүүл мэнд, боловсрол, нийгмийн хамгааллын орон нутаг дахь салбар комисс"-ын дүгнэлтээр хөгжлийн бэрхшээлтэй болох нь тогтоогдсон хүүхэдтэй ажиллаж байгаа цэцэрлэгийн багш, туслах багш, бага, дунд, ахлах анги удирдсан болон хүүхэд хөгжлийн танхимын багш ажлын үр дүнгээ үнэлүүлж нэмэгдэл хөлс авна.

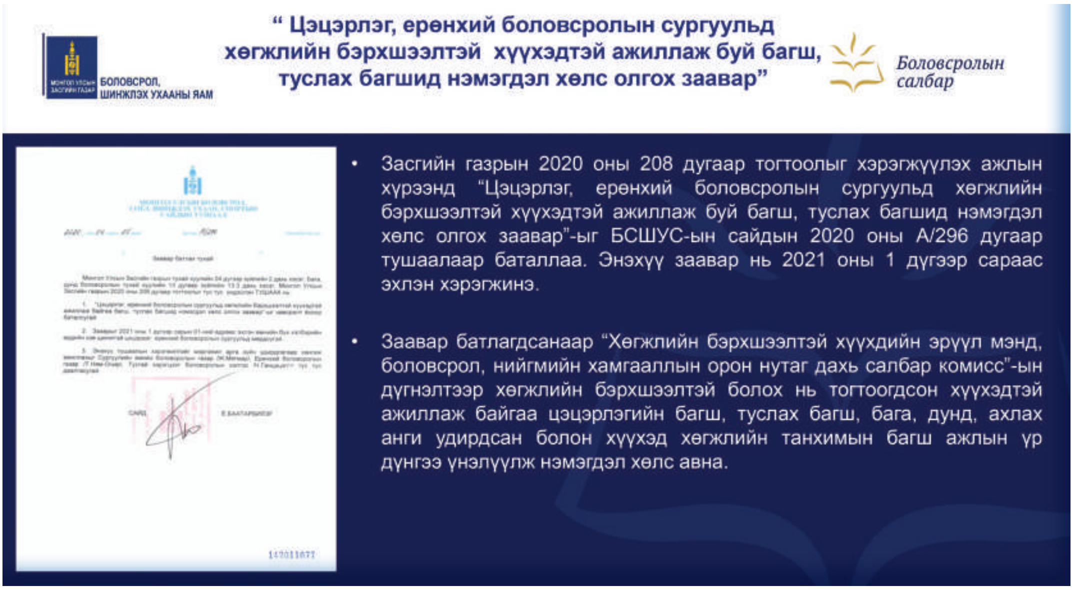
" Цэцэрлэг, ерөнхий боловсролын сургуульд
хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэдтэй ажиллаж буй багш,
туслах багшид нэмэгдэл хөлс олгох заавар"
БОЛОВСРОЛ, ШИНЖЛЭХ УХААНЫ ЯАМ
Боловсролын салбар
• Засгийн газрын 2020 оны 208 дугаар тогтоолыг хэрэгжүүлэх ажлын хүрээнд "Цэцэрлэг, ерөнхий боловсролын сургуульд хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэдтэй ажиллаж буй багш, туслах багшид нэмэгдэл хөлс олгох заавар"-ыг БСШУС-ын сайдын 2020 оны А/296 дугаар тушаалаар баталлаа. Энэхүү заавар нь 2021 оны 1 дүгээр сараас эхлэн хэрэгжинэ.
• Заавар батлагдсанаар "Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн эрүүл мэнд, боловсрол, нийгмийн хамгааллын орон нутаг дахь салбар комисс"-ын дүгнэлтээр хөгжлийн бэрхшээлтэй болох нь тогтоогдсон хүүхэдтэй ажиллаж байгаа цэцэрлэгийн багш, туслах багш, бага, дунд, ахлах анги удирдсан болон хүүхэд хөгжлийн танхимын багш ажлын үр дүнгээ үнэлүүлж нэмэгдэл хөлс авна.

Тэмдэглэл:

....

....

....

....

....

....

....

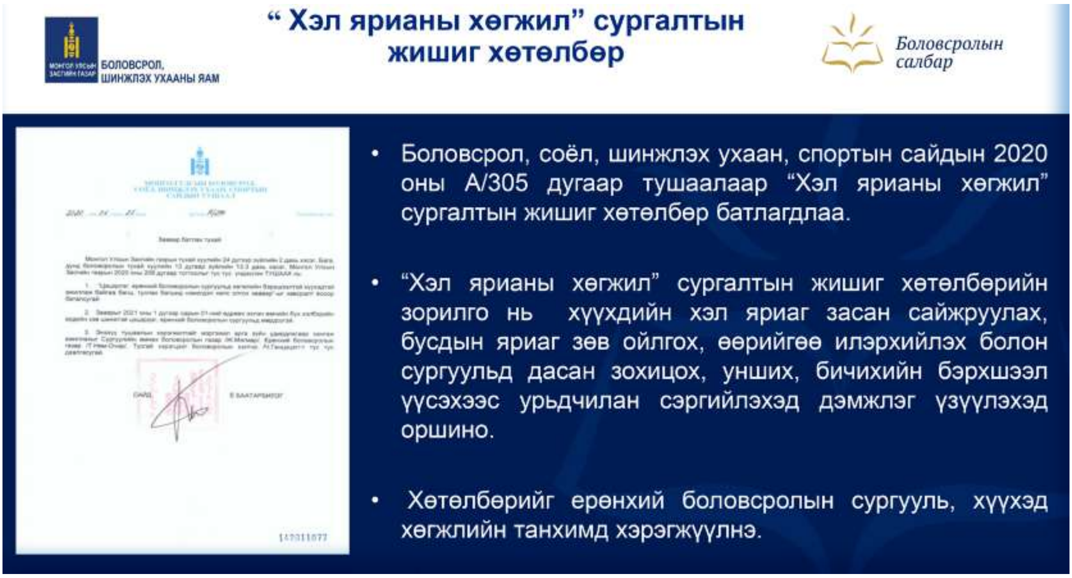
МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗАР
БОЛОВСРОЛ, ШИНЖЛЭХ УХААНЫ ЯАМ
“ Хэл ярианы хөгжил” сургалтын жишиг хөтөлбөр
Боловсролын салбар
Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын сайдын 2020 оны А/305 дугаар тушаалаар “Хэл ярианы хөгжил” сургалтын жишиг хөтөлбөр батлагдлаа.
“Хэл ярианы хөгжил” сургалтын жишиг хөтөлбөрийн зорилго нь хүүхдийн хэл яриаг засан сайжруулах, бусдын яриаг зөв ойлгох, өөрийгөө илэрхийлэх болон сургуульд дасан зохицох, унших, бичихийн бэрхшээл үүсэхээс урьдчилан сэргийлэхэд дэмжлэг үзүүлэхэд оршино.
Хөтөлбөрийг ерөнхий боловсролын сургууль, хүүхэд хөгжлийн танхимд хэрэгжүүлнэ.

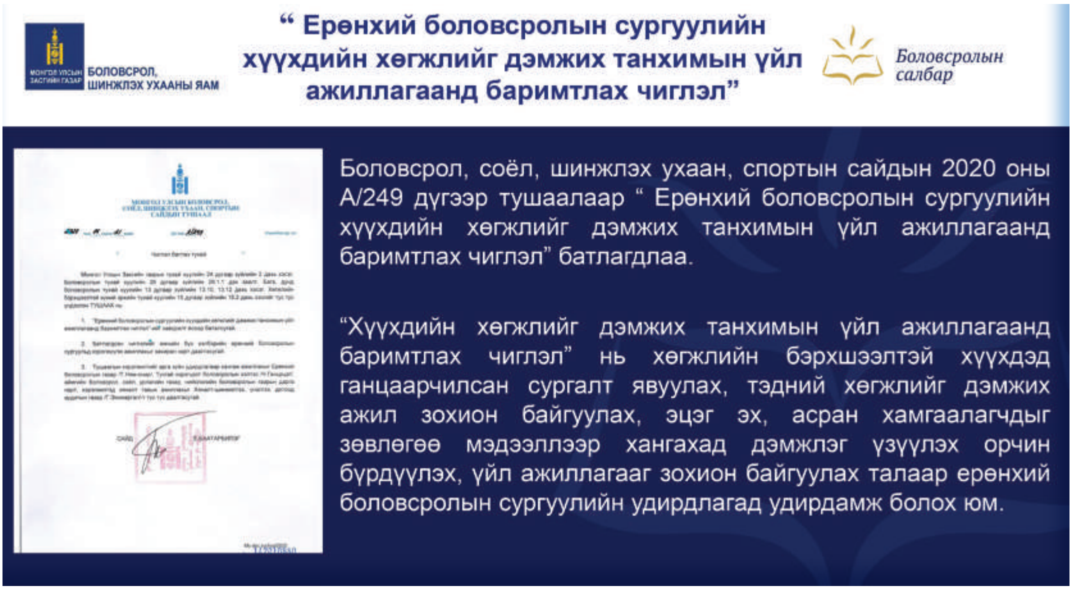
МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗАР
БОЛОВСРОЛ, ШИНЖЛЭХ УХААНЫ ЯАМ
“ Ерөнхий боловсролын сургуулийн хүүхдийн хөгжлийг дэмжих танхимын үйл ажиллагаанд баримтлах чиглэл”
Боловсролын салбар
Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын сайдын 2020 оны А/249 дүгээр тушаалаар “ Ерөнхий боловсролын сургуулийн хүүхдийн хөгжлийг дэмжих танхимын үйл ажиллагаанд баримтлах чиглэл” батлагдлаа.
“Хүүхдийн хөгжлийг дэмжих танхимын үйл ажиллагаанд баримтлах чиглэл” нь хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдэд ганцаарчилсан сургалт явуулах, тэдний хөгжлийг дэмжих ажил зохион байгуулах, эцэг эх, асран хамгаалагчдыг зөвлөгөө мэдээллээр хангахад дэмжлэг үзүүлэх орчин бүрдүүлэх, үйл ажиллагаа зохион байгуулах талаар ерөнхий боловсролын сургуулийн удирдлагад удирдамж болох юм.

Тэмдэглэл:

....

....

....

....

....

....

....

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗАР БОЛОВСРОЛ, ШИНЖЛЭХ УХААНЫ ЯАМ

“Бүх шатны сургалтын байгууллагад хөгжлийн бэрхшээлтэй суралцагчийн онцлогт тохирох хэрэглэгдэхүүн, сургалтын орчныг бүрдүүлэх журам”

Боловсролын салбар

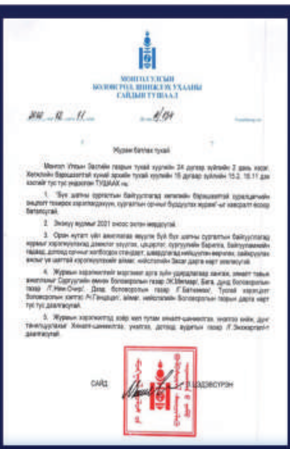

Боловсрол, шинжлэх ухааны сайдын 2020 оны А/184 дүгээр тушаалаар *“Бүх шатны сургалтын байгууллагад хөгжлийн бэрхшээлтэй суралцагчийн онцлогт тохирох хэрэглэгдэхүүн, сургалтын орчныг бүрдүүлэх журам”* батлагдлаа.

Журмыг батлан хэрэгжүүлснээр хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэд оршин суугаа газартаа цэцэрлэг, ерөнхий боловсролын сургуульд хамрагдах, багш хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн онцлог, хэрэгцээнд нийцсэн сургалтын үйл ажиллагаа зохион байгуулах, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэд, залуучууд их, дээд сургуульд элсэн суралцах орчин, нөхцөл бүрдэх юм.

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗАР БОЛОВСРОЛ, ШИНЖЛЭХ УХААНЫ ЯАМ

Монгол Улсын Засгийн газрын 2020 оны 12 дугаар сарын 23-ны өдрийн “Тэгш хамран сургах боловсролын талаар авах зарим арга хэмжээ”хэмжээ” амран сургах боловсролын талаар авах зарим арга хэмжээ”-ний тухай 235 дугаар тогтоол

Боловсролын салбар

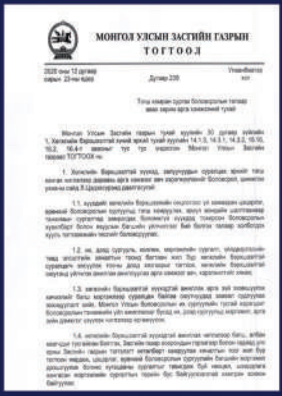

Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний сурч боловсрох эрхийг хангах хүрээнд бүх шатны сургалтын байгууллагад сургалтын хүртээмжтэй орчин бүрдүүлэх, мэргэжлийн хүний нөөцийг бэлтгэх, сургуулийн өмнөх, бага, дунд, дээд боловсролд хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийг тэгш хамран сургах бодлогыг хэрэгжүүлэх асуудлыг шийдвэрлэх зорилгоор “Тэгш хамран сургах боловсролын талаар авах зарим арга хэмжээ”-ний тухай Засгийн газрын **2020 оны 235 дугаар тогтоол батлагдсан. Тогтоолоор тулгамдсан асуудлуудыг шийдвэрлэж, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэд, залуучуудын суралцах эрхийг хангах чиглэлээр ойрын ирээдүйд авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээг тодорхойлсон.**

Тэмдэглэл:

....

....

....

....

....

....

....

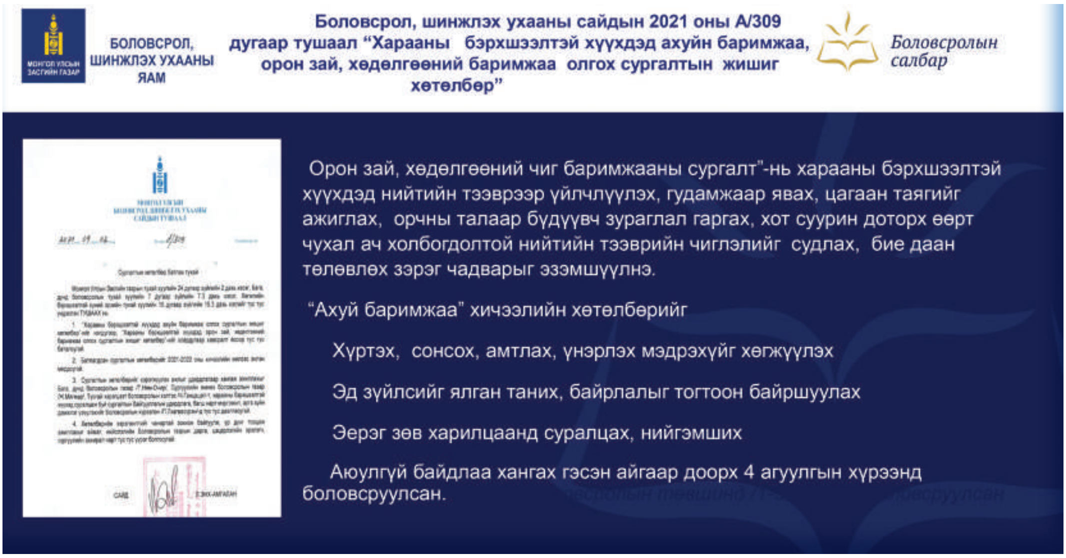
МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗАР
БОЛОВСРОЛ, ШИНЖЛЭХ УХААНЫ ЯАМ
Боловсрол, шинжлэх ухааны сайдын 2021 оны А/309 дугаар тушаал “Хараацы бэрхшээлтэй хүүхдэд ахуйн баримжаа, орон зай, хөдөлгөөний баримжаа олгох сургалтын жишиг хөтөлбөр”
Боловсролын салбар
Орон зай, хөдөлгөөний чиг баримжааны сургалт”-нь хараацы бэрхшээлтэй хүүхдэд нийтийн тээврээр үйлчлүүлэх, гудамжаар явах, цагаан таягийг ажиглах, орчны талаар бүдүүвч зураглал гаргах, хот суурин доторх өөрт чухал ач холбогдолтой нийтийн тээврийн чиглэлийг судлах, бие даан төлөвлөх зэрэг чадварыг эзэмшүүлнэ.
“Ахуй баримжаа” хичээлийн хөтөлбөрийг
Хүртэх, сонсох, амтлах, үнэрлэх мэдрэхүйг хөгжүүлэх
Эд зүйлсийг ялган таних, байрлалыг тогтоон байршуулах
Зөрөг зөв харилцаанд суралцах, нийгэмших
Аюулгүй байдлаа хангах гэсэн айгаар доорх 4 агуулгын хүрээнд боловсруулсан.

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗАР
БОЛОВСРОЛ, ШИНЖЛЭХ УХААНЫ ЯАМ
Боловсрол, шинжлэх ухааны сайдын 2021 оны А/177 дугаар тушаал “Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийг сургуулийн өмнөх боловсролын үйлчилгээнд хамруулах журам”
Боловсролын салбар
Журмын бүтэц
01 УДИРДЛАГА ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТ
02 ХҮҮХДИЙН ХӨГЖЛИЙГ ДЭМЖИХ ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА
03 СУРГАЛТЫН ОРЧИН БҮРДҮҮЛЭХ
04 ЭЦЭГ ЭХ, АСРАН ХАМГААЛАГЧТАЙ ХАМТРАН АЖИЛЛАХ
05 САНХҮҮЖИЛТ

Тэмдэглэл:

....

....

....

....

....

....

....

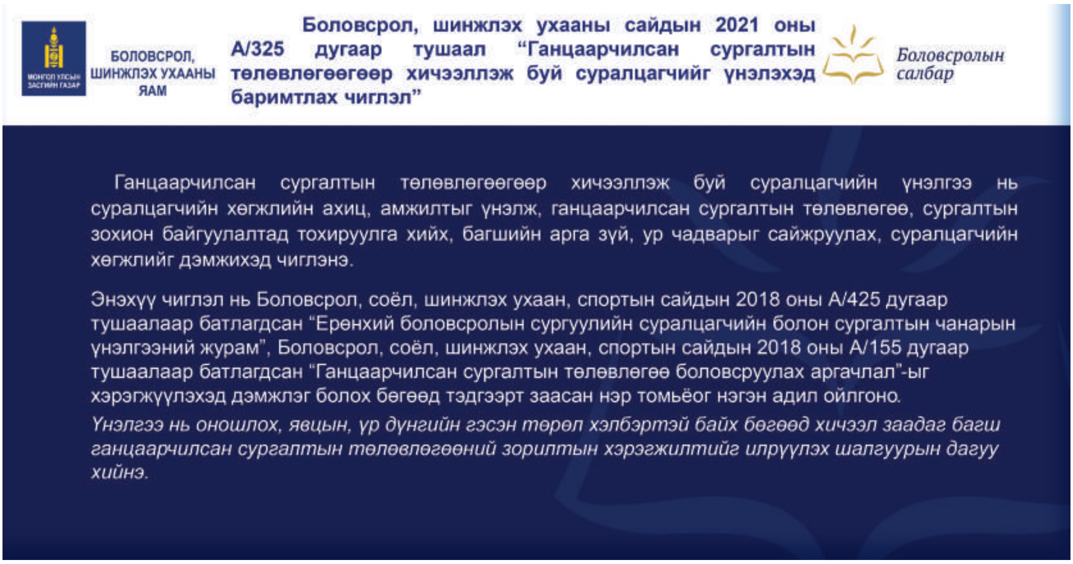
МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗАР
БОЛОВСРОЛ, ШИНЖЛЭХ УХААНЫ ЯАМ
Боловсрол, шинжлэх ухааны сайдын 2021 оны А/325 дугаар тушаал "Ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөөгөөр хичээллэж буй суралцагчийг үнэлэхэд баримтлах чиглэл"
Боловсролын салбар
Ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөөгөөр хичээллэж буй суралцагчийн үнэлгээ нь суралцагчийн хөгжлийн ахиц, амжилтыг үнэлж, ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөө, сургалтын зохион байгуулалтад тохируулга хийх, багшийн арга зүй, ур чадварыг сайжруулах, суралцагчийн хөгжлийг дэмжихэд чиглэнэ.
Энэхүү чиглэл нь Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын сайдын 2018 оны А/425 дугаар тушаалаар батлагдсан "Ерөнхий боловсролын сургуулийн суралцагчийн болон сургалтын чанарын үнэлгээний журам", Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын сайдын 2018 оны А/155 дугаар тушаалаар батлагдсан "Ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөө боловсруулах аргачлал"-ыг хэрэгжүүлэхэд дэмжлэг болох бөгөөд тэдгээрт заасан нэр томьёог нэгэн адил ойлгоно.
Үнэлгээ нь оношлох, явцын, ур дүнгийн гэсэн төрөл хэлбэртэй байх бөгөөд хичээл заадаг багш ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөөний зорилтын хэрэгжилтийг илрүүлэх шалгуурын дагуу хийнэ.

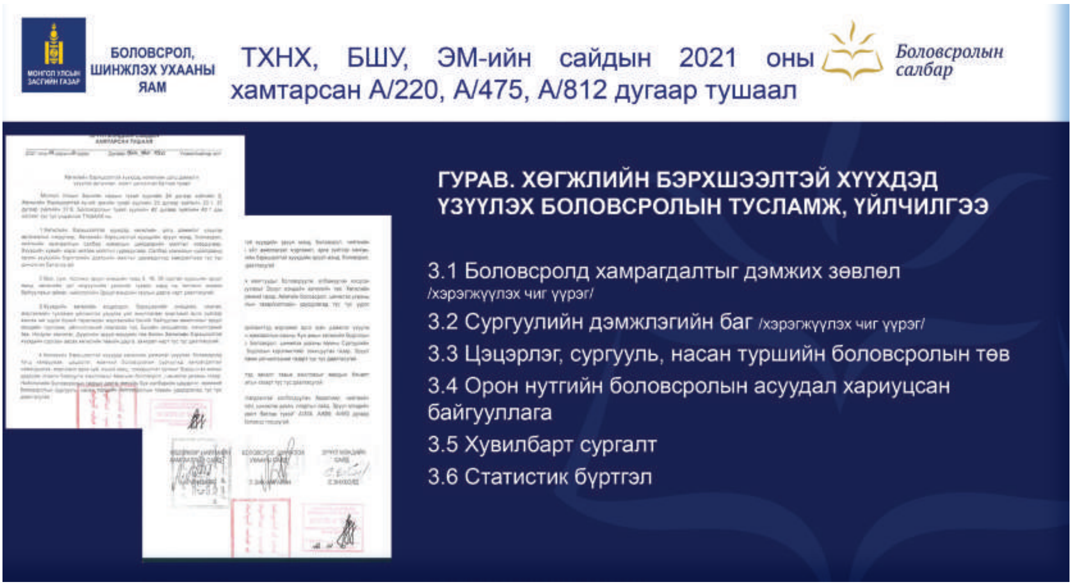
МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗАР
БОЛОВСРОЛ, ШИНЖЛЭХ УХААНЫ ЯАМ
ТХНХ, БШУ, ЭМ-ийн сайдын 2021 оны хамтарсан А/220, А/475, А/812 дугаар тушаал
Боловсролын салбар
ГУРАВ. ХӨГЖЛИЙН БЭРХШЭЭЛТЭЙ ХҮҮХДЭД ҮЗҮҮЛЭХ БОЛОВСРОЛЫН ТУСЛАМЖ, ҮЙЛЧИЛГЭЭ
3.1 Боловсролд хамрагдалтыг дэмжих зөвлөл /хэрэгжүүлэх чиг үүрэг/
3.2 Сургуулийн дэмжлэгийн баг /хэрэгжүүлэх чиг үүрэг/
3.3 Цэцэрлэг, сургууль, насан туршийн боловсролын төв
3.4 Орон нутгийн боловсролын асуудал хариуцсан байгууллага
3.5 Хувилбарт сургалт
3.6 Статистик бүртгэл

Тэмдэглэл:

....

....

....

....

....

....

....

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗАР БОЛОВСРОЛ, ШИНЖЛЭХ УХААНЫ ЯАМ

ТХНХ, БШУ, ЭМ-ийн сайдын 2021 оны хамтарсан А/220, А/475, А/812 дугаар тушаал

Боловсролын салбар

3.7, 3.8 Хувилбарт сургалтын төлөвлөгөө

3.9 Сургалтын давтамж

3.10 Бусад үйл ажиллагаа

3.11 Багшийн үйл ажиллагаа

3.12 Эцэг эх, асран хамгаалагчийн үүрэг

3.12.1.хүүхдийн хөгжилд дэмжлэг үзүүлэх үйл ажиллагаа, сургалт зохион байгуулах орчныг бүрдүүлж, шаардлагатай сургалтын хэрэглэгдэхүүнээр хангахад туслах;

3.12.2.багшийн зааврын дагуу хүүхдийн хөгжилд дэмжлэг үзүүлнэ;

3.12.3.энэхүү аргачлалын 3.8, 3.10.1, 3.10.3, 3.11.2-д заасан арга хэмжээнд идэвх санаачилгатай оролцох, хүүхдийн аюулгүй байдлыг хангах хамтран оролцох.

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗАР БОЛОВСРОЛ, ШИНЖЛЭХ УХААНЫ ЯАМ

4.Орон нутгийн түвшинд цаашид анхаарах асуудал

Боловсролын салбар

- БСУГ-ын тэгш хамран сургалт хариуцсан мэргэжилтэн, багш нарыг чадавхжуулах
- “Боловсролд хамрагдалтыг дэмжих зөвлөл”-тэй хамтран ажиллах /эрт оношлох/
- Сургуулийн “Дэмжлэгийн баг”/А/292 -3.5/
- “Хүүхдийн хөгжлийн танхим”-ын үйл ажиллагааг орон нутгийн эрүүл мэндийн болон сэргээн засах төвүүдтэй хамтран зохион байгуулах
- Хүүхдийн сургалтын орчинд дасан зохицоход нь дэмжлэг үзүүлэх, эцэг эхэд зөвлөн туслах
- Эцэг эх, асран хамгаалагч, бусад иргэдийн ойлголт хандлагад нөлөөлөх
- Төрийн захиргааны байгууллагын албан хаагч, олон нийтийн оролцоо, дэмжлэг
- Хамтран суралцах, харилцан туршлага солилцох

Тэмдэглэл:

....

....

....

....

....

....

....

Ажлын хуудас 3.1 ТЭГШ ХАМРАН СУРГАХ БОЛОВСРОЛ - ОРОН НУТАГ, СУРГАЛТЫН БАЙГУУЛЛАГЫН БОДЛОГО, САНААЧИЛГА

- Орон нутаг, сургалтын байгууллагын дотоод хэм хэмжээний баримтуудад тэгш хамран сургах боловсролыг хэрэгжүүлэх зохицуулалт байгаа эсэхэд шинжилгээ хийнэ. (Байна 1, Байхгүй 0 гэж тэмдэглэнэ.)
- Бодлогын баримт бичгийн хэрэгжилтийг хангахын тулд дотооддоо мөрддөг баримт бичгүүдэд тусгах санал боловсруулна.

№	Дотоод хэм хэмжээг агуулсан баримтын нэр	Тэгш хамран сургах боловсролтой холбоотой зохицуулалт		Тусгах саналын төсөл	Нийцүүлэх бодлогын баримт бичгийн нэр зүйл заалт
		Байна	Байхгүй		
1	Орон нутгийн хөтөлбөр				
2	БШУГ, Боловсролын хэлтсийн хичээлийн жилийн үйл ажиллагааны төлөвлөгөө				
3	Сургалтын байгууллагын төлөвлөгөө, сургалтын хөтөлбөр				
4	Цэцэрлэг, сургуулийн дүрэм				
5	Дотоод журам				
6	Хөдөлмөрийн гэрээ				
7	Ажлын байрны тодорхойлт				
8	Сурагчийн дүрэм				
9	Эцэг эх, сургалтын байгууллага, багштай байгуулсан гурвалсан гэрээ				
10	Бусад				
11	....				
12	....				

ADB | Japan Fund for Poverty Reduction | From the People of Japan | МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗАР БОЛОВСРОЛ, ШИНЖЛЭХ УХААНЫ ЯАМ | Mongolian Education Alliance Боловсролын Хамтын Ажиллагааны Нийгэмлэг

Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдэд хөгжлийн цогц дэмжлэг үзүүлэх тогтолцоог ойлгох нь

АХБ БТ9208-МОН: Тэгш хамруулах боловсролыг дэмжих төсөл

Бүрэлдэхүүн хэсэг 3: Тэгш хамруулах боловсролыг дэмжих эх үүсвэр, нөөц, олон нийтийн оролцоо ба бодлого

““ ТЭГШ ХАМРАН СУРГАХ БОЛОВСРОЛ

ОРОЛЦОГЧ ТАЛУУДЫН ЧАДАВХ БЭХЖҮҮЛЭХ СУРГАЛТЫН МОДУЛЬ”

Модуль сургалтын материал 4.1

Хүүхдийн хөгжлийн цогц дэмжлэг гэж юу вэ?

Эрүүл мэнд, Боловсрол шинжлэх ухаан, Хөдөлмөр нийгмийн хамгааллын сайдын 2021 оны 12 сарын 30 А/220, А/475, А/812 хамтарсан тушаал

…Хүүхдэд Нийгмийн суурь үйлчилгээг цогцоор нь хүргэх…, тухайн хүний хэрэгцээ боломжид нийцсэн олон мэргэжилтнүүдийн үнэлгээг үндэслэн, хөгжлийн дэмжлэгийн үйлчилгээг аль болох эрт эхлэх хэрэгтэй.

Хүүхэд эхийн хэвлийд бүрэлдэх үеэс 8 нас хүртэлх үеийг бага нас гэдэг. Бага нас бол:

-Насан туршийн боловсрол, оролцооны эхлэлийг тавих үе

-Хөгжлийн хоцрогдол, бэрхшээл үүсэхээс сэргийлэх, онцгой чухал “цонх” үе

-Хүүхдийн хөгжил ялангуяа уураг тархины хөгжил эрчимтэй хөгжиж, цаашдын өсөлт хөгжлийн суурь болдог үе юм.

Тэмдэглэл:

………

………

………

………

………

………

………

Хөгжлийн дэмжлэгийг хэрхэн үзүүлэх вэ?

-Гэр бүл, хамт олны түвшинд хүүхдийн хөгжлийг үнэлэх (жирэмсэн үеэс анхаарна)

-Эрт илрүүлэлтийн үзлэг (эцэг эх, өрх, сумын эмнэлэг)

-Үнэлгээ Оношлох магадлах (АНЭ, ДЭМТ, БОЭТ, ЭХЭМҮТ, СЭМҮТ, ГССҮТ гэх мэт)

-Хөгжлийн бэрхшээлтэй эсэхийг тогтоох хөгжлийн дэмжлэгийн төлөвлөгөө боловсруулах (Салбар комисс)

Эрт оролцооны хөтөлбөр, СӨБ, ЕБС, Нийгмийн хамгаалал, тэтгэмж асаргаа, Эмчилгээ сэргээн засах

1.Гэр бүл, хамт олны түвшинд хүүхдийн хөгжлийг хянах

- ЯГААН ДЭВТЭР буюу Эх хүүхдийн эрүүл мэндийн дэврийг жирэмсэн эхчүүдэд олгохдоо хэрхэн ашиглах талаар ... Хөх зурвастай хуудас дахь хүүхдийн хөгжлийн асуумжийг эцэг эхээр тэмдэглүүлж сургана.

Тэмдэглэл:

....

....

....

....

....

....

....

2.Эрт илрүүлэлт гэж юу вэ?

- Хөгжлийн хоцрогдол, бэрхшээлийн эрсдэлтэй хүүхдийг өрх, сум, тосгоны эрүүл мэндийн төв цогц үзлэг хийнэ.
- Цэцэрлэг, сургуулиар илрүүлэн, лавлагаа шатлалын тусламж үйлчилгээнд илгээнэ.
- 9, 18, 36 сартайд нь эрүүл мэнд, хөгжлийн цогц үзлэгт хамруулна.

Эрсдэлт хүчин зүйл, хамгаалагч хүчин зүйл

ЯАГААД ? 9, 18, 36 САРТАЙД ...

9 сартайд:
Суух, суганаас дэмжихэд зогсох, мөлхөх, хөгжмийн аянд дагаж хөдлөх, юм эрж хайх, авах гэж оролдох, хөдөлгөөн танин мэдэхүйн идэвхтэй үе

18 сартайд:
Харилцаа болон хэл ярианы хоцрогдол мэдэгддэг, сэргээн засах, хөгжлийн дэмжлэг үзүүлэх хамгийн үр дүнтэй үе байдаг.

36 сартайд:
Хөдөлгөөн, хэл яриа, танин мэдэхүйн хөгжлийг хэмжиж болдог. Хэрэв хүүхдэд хөгжлийн хоцрогдол илэрвэл хөгжлийн дэмжлэг, оролцооны үйлчилгээнд даруй хамруулна.

Тэмдэглэл:

....
....
....
....
....
....
....

3.Оношилгоо үнэлгээ

-Эрт илрүүлгээр хөгжлийн эрсдэлтэй гарсан хүүхдүүдийг дараагийн шатлалын эмнэлэг, тусгай мэргэжлийн төвүүдэд онош тодруулахаар илгээнэ.

- Төрөлжсөн мэргэжлийн баг (ТМБ) хүүхэд, мэдрэл, сэтгэц, чих хамар хоолой, нүдний нарийн мэргэжлийн эмч нараас гадна сэтгэл зүйч, хөдөлгөөн засалч, ахуй засалч, хэл засалч, нийгмийн ажилтнаас бүрднэ.
- Өвчний олон улсын ангилал (ICD)-аар онош тавьж, хүүхдэд шаардлагатай тусламж үйлчилгээ, эмчилгээг тогтооно.
- Хүүхэд, гэр бүлд зөвлөгөө өгч, аймаг, дүүргийн салбар комиссын хуралдаанд мэдээлэл өгнө.

4.Хөгжлийн дэмжлэгт хамруулах шийдвэр (Салбар комисс)

- Аймаг дүүрэг бүр салбар комисстой байна.
- Хүүхдийг хөгжлийн бэрхшээлтэй эсэхийг тогтооно.
- Хүүхдэд хувийн хэрэг нээж шийдвэр гаргана.
- Нийгмийн халамжийн үйлчилгээнд хамруулна
- Хүүхэд, түүний гэр бүлийн эрэлт хэрэгцээг судална
- Цуглуулсан мэдээлэлдээ дүгнэлт, хэлэлцүүлэг хийнэ.
- Хүүхдэд хөгжлийн дэмжлэг үзүүлэх төлөвлөгөө боловсруулна.

Тэмдэглэл:

....

....

....

....

....

....

....

Эрүүл мэндийн байдал, хүний амьдарч буй орчин, хувь хүний хүчин зүйл харилцан үйлчлэл ICF

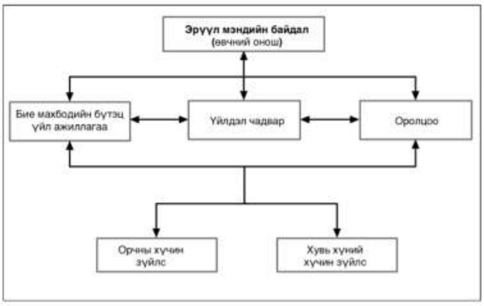

- Хөгжлийн дэмжлэгийн төлөвлөгөө гаргана.
- Эцэг эхийн үүрэг хариуцлага нэмэгдүүлсэн заалтууд
- СК-ын зөвлөсөн хөгжлийн дэмжлэгийн үйлчилгээ (ХДҮ)-д хамрагдаагүй бол ...... асаргааны тэтгэмж түр зогсоох

4. Хөгжлийн дэмжлэг оролцооны үйлчилгээ (Боловсролд хамрагдалтыг дэмжих зөвлөл)

- Аймаг, дүүргийн засаг даргын захирамжаар байгуулагдана.
- Аймаг дүүргийн нийгмийн бодлогын хэлтсийн дарга ахална.
- Бүрэлдэхүүнд аймаг, дүүрэг, сум, багийн засаг дарга, БШУГ, Боловсролын хэлтсийн мэргэжилтэн, салбар комиссын гишүүд, хамран сургах тойргийн цэцэрлэг, сургуулийн удирдлага байна.
- Жил бүрийн 5 дугаар сард өргөтгөсөн хурлыг багтаан хуралдуулна.
- Салбар комиссоор үнэлгээ хийгдсэн хүүхдүүдийг боловсролд хамруулахад шаардлагатай бэлтгэлийг хангана. (Хүртээмжтэй орчин, тохирох хэрэглэгдэхүүн, багш)

Тэмдэглэл:
....
....
....
....
....
....
....

Дараагийн хичээлээр ...

Хүүхэд хөгжлийн цогц дэмжлэгийг үзүүлэх бүтцүүдтэй сургалтын байгууллага хэрхэн хамтран ажиллах талаар танилцуулна.

Дэд сэдэв 4: Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдэд хөгжлийн цогц дэмжлэг үзүүлэх тогтолцоог ойлгох нь хэсгээс дор дурдсан материалыг авч ашиглана уу?

4.2 Дүрд тоглон дэмжлэг үзүүлэх (Кейс)

4.3 Зарим орон нутаг, сургалтын байгууллагын туршлага (багшийн мэдээлэл)

Дэд сэдэв 5: Дэмжлэгийн баг, түүний үндсэн үүрэг

5.1 Боловсролын дэмжлэг үзүүлэх арга зам (багшийн мэдээлэл)

5.2 Үйл явцын зураглал хиих (жишээ схем зураг)

Хуудас 22-25 хэрэглэгдэхүүн 5.1

Хуудас 26-аас хэрэглэгдэхүүн 5.2-ыг авч ашиглана уу.

Тэмдэглэл:

....

....

....

....

....

....

....

ХЭРЭГЛЭГДЭХҮҮН 6.1

Хүрээ 1: Бодлого, хэрэгжилт

Тусгай хэрэгцээт боловсрол шаардлагатай хүүхдүүдийн тухайд цэцэрлэг, сургуулийн “Дэмжлэгийн баг”-ийн төлөвлөгөөтэй юу?

Хүрээ 2: Мэдээлэл

Танай цэцэрлэг, сургууль сүүлийн нэг жилийн хугацаанд элсэж байгаа болон одоо суралцаж байгаа сурагчдын дунд хүүхдийн эрсдэл бэрхшээлийг илрүүлэх (Тусгай хэрэгцээтэй байж болзошгүй хүүхдийг таньж илрүүлэх) ямар нэгэн үнэлгээ хийсэн үү?

Хүрээ 3: Удирдлага, менежмент

Эрхлэгч, захирал тэгш хамран сургах шаардлагатай дэмжлэгийн систем цэцэрлэг, сургууль дээр байгаа гэж үздэг үү?

Хүрээ 4: Санхүү

Цэцэрлэг, сургууль хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдүүдийг дэмжих нэмэлт санхүүжилт авдаг уу?

Хүрээ 5: Дэд бүтэц

Цэцэрлэг, сургуулийн анги танхим, барилга дэд бүтэц бүх хүүхэд ашиглахад тохиромжтой юу?

Хүрээ 6: Суралцахуйн дэмжлэг

Цэцэрлэг, сургууль эцэг эхтэй хэрхэн харьцаж, холбоо барьдаг вэ? Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдүүдийн эцэг эхэд үзүүлдэг ямар нэгэн дэмжлэг бий юу?

Хүрээ 7: Үзлэг

Аливаа нэг хүүхдийг хөгжлийн бэрхшээлтэй байж болохыг багш таамаглавал, эсвэл ямар нэг мэргэжлийн дэмжлэг хэрэгтэй байгааг, эсвэл хэрэгсэл шаардлагатайг мэдвэл хэнд хандах нь тодорхой байдаг уу?

Хүрээ 8: Үнэлгээ

Танай цэцэрлэг, сургуульд хүүхдүүдийн хөгжлийн онцлогт нийцүүлэн үнэлэх цэцэрлэг, сургуулийн дотоод үнэлгээний дүрэм журамд тусгасан аргачлал байдаг уу?

Хүрээ 9: Багш нар

Та ангийнхаа бүх хүүхдэд хичээл заахад тохирох чадварыг эзэмшсэн гэж боддог уу? Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийг сургах, хөгжүүлэхэд танд тулгардаг бэрхшээл бий юу?

Хүрээ 10: Хандлага

Бүх хүүхэд хамтдаа суралцах ёстой гэж багш нар итгэдэг үү? Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдүүдийг боловсролд хамруулахад тулгардаг хамгийн том бэрхшээл юу гэж та бодож байна вэ? (Нэгийг сонгоорой)

- Сөрөг хандлага
- Үзлэг оношилгооны дутагдал
- Багшийн арга зүй , туршлага
- Дэмжих үйлчилгээний дутагдал
- Бусад ....

ADB | Japan Fund for Poverty Reduction | From the People of Japan | БОЛОВСРОЛ, ШИНЖЛЭХ УХААНЫ ЯАМ | Mongolian Education Alliance

Дэмжлэгийн багийн үр дүнд суурилсан төлөвлөгөө боловсруулах

АХБ БТ9208-МОН: Тэгш хамруулах боловсролыг дэмжих төсөл

Бүрэлдэхүүн хэсэг 3: Тэгш хамруулах боловсролыг дэмжих эх үүсвэр, нөөц, олон нийтийн оролцоо ба бодлого

" ТЭГШ ХАМРАН СУРГАХ БОЛОВСРОЛ
ОРОЛЦОГЧ ТАЛУУДЫН ЧАДАВХ БЭХЖҮҮЛЭХ СУРГАЛТЫН МОДУЛЬ"

Модуль сургалтын материал 6.2

Ойлголтоос- хэрэгжилт рүү ...

Агуулга	Мэддэг	Мэдлэгээ нэмэгдүүлэх	Мэдэж авах	Асуулт
Дэмжлэгийн баг бол .. ?	+			
Ямар бүрэлдэхүүнтэй байх вэ?	+			
Чиг үүрэг үйл ажиллагааны чиглэл		+		
Үйл ажиллагаар үр дүнтэй оновчтой төвлөх, хэрэгжүүлэх			+	

Тэмдэглэл:

....

....

....

....

....

....

....

Дүгнэлтүүд	Зөв	Буруу	Яагаад? тайлбар
Уламжлалт тусгай боловсролын нь “Хүүхэд бол асуудал” – хүүхэд өөрөө тогтолцоотой нийцэх хэрэгтэй гэсэн ойлголт дээр тулгуурладаг.			
Тэгш хамран сургах боловсрол нь хүүхдийг асуудал гэж үзэхээс илүүтэйгээр боломжит шийдлүүдийг идэвхтэйгээр тодорхойлохын тулд “тогтолцоо бол асуудал” гэж үздэг.			
Ердийн ангид хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдүүд суралцах нь бусад сурагчдын хичээлдээ зарцуулах цагт сөргөөр нөлөөлдөг.			
Хөгжлийн бэрхшээлтэй болон бэрхшээлгүй сурагчид хамтран суралцах нь харилцааны ур чадвар, биеийн хөдөлгөөний хөгжил, бусдыг ойлгож хүндлэх зэрэгт хэрэгтэй дэмжлэг, урам зоригийг бие биедээ өгдөггүй			
Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдэд суралцахад нь тусалснаар тэдэнд туслаагүй сурагчдаас илүү гүнзгий мэдлэг, ур чадвартай болдог.			
Тэгш хамруулсан орчинд суралцсан сурагчид тэгш эрхийн мэдрэмж, туршлагатай болсноор нийтийн дунд цагаа өнгөрөөх, тасралтгүй суралцахдаа дургүй болдог.			

Тэмдэглэл:

....

....

....

....

....

....

....

Тэгш хамран сургах боловсролын ерөнхий хүрээ

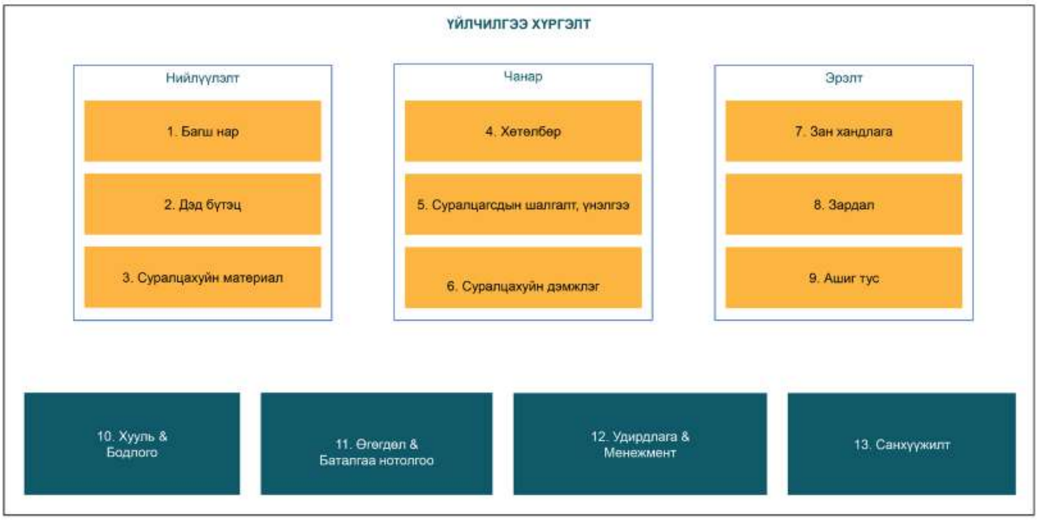

Жишээ 1: Боловсрол, шинжлэх ухааны газар, Боловсролын хэлтэс

Хүрээ	ТУЛГАМДАЖ БУЙ АСУУДАЛ	ШИЙДЭХ АРГА ЗАМ
Удирдлага менежмент	• Цэцэрлэг, сургуулиудын удирдах ажилтнууд тэгш хамран сургах боловсролын асуудлыг байгууллагын стратеги, дотоодоо мөрдөг хэм хэмжээний баримт бичигт тусгасан уу? • Удирдлагын менежментийг сайжруулах сургалтад хамрагдсан уу? • Туршлага судалсан уу?	• Тэгш хамран сургах боловсролын бодлогын баримт бичгийн үзэл санааг сурталчилсан нөлөөллийн сургалт, сурталчилгааны ажлыг зохион байгуулах; • Хууль, эрх зүйн баримт бичгийг хэрэгжүүлэх үндсэн чиг үүрэг бүхий төрийн болон орон нутгийн засаг захиргааны байгууллага, боловсролын байгууллага, эцэг эх, асран хамгаалагчийн хамтын үйл ажиллагааны нэгдмэл байдлыг хангаж ажиллах; • Тэгш хамран сургах боловсролын чиглэлээр, орон нутаг сургалтын байгууллагын сайн туршлагаас суралцах; • Байгууллагын стратеги, дотоодоо мөрдөг баримт бичигт үйл ажиллагааны төлөвлөгөөндөө эцэг эх, олон нийтийн санал үндэслэн тэгш хамран сургах боловсролын талаар тусгах; • Бодлого, хөтөлбөр хэрэгжүүлэх зөвлөмж боловсруулах; • Хэрэгжилтэд хяналт тавих, сайжруулах арга замыг тодорхойлох

Тэмдэглэл:

....

....

....

....

....

....

....

Жишээ 2: Үр дүнтэй үйл ажиллагаа

№	Дотоод хэм хэмжээг агуулсан баримтын нэр	Тэгш хамран сургах боловсролтой холбоотой зохицуулалт		Тусгах саналын төсөл	Нийцүүлэх бодлогын баримт бичгийн нэр зүйл заалт
		Байна	Байхгүй		
1	Орон нутгийн хөтөлбөр				
2	БШУГ, Боловсролын хэлтсийн хичээлийн жилийн үйл ажиллагааны төлөвлөгөө				
3	Сургалтын байгууллагын төлөвлөгөө, сургалтын хөтөлбөр				
4	Цэцэрлэг сургуулийн дүрэм				
5	Дотоод журам				
6	Хөдөлмөрийн гэрээ				
7	Ажлын байрны тодорхойлт				
8	Сурагчийн дүрэм				
9	Эцэг эх, сургалтын байгууллага, багштай байгуулсан гурвалсан гэрээ				
10	Бусад				
11	....				
12	....				

Жишээ 3: Дэмжлэгийн баг

Хүрээ	ТУЛГАМДАЖ БУЙ АСУУДАЛ	ШИЙДЭХ АРГА ЗАМ
Хөтөлбөр	-Тэгш хамруулан сургах боловсролын сургалтын хөтөлбөрийг боловсруулахад хүндрэлтэй -Ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөө боловсруулахад мэдлэг, ойлголтоо сайжруулах -Тохируулгат сургалтын хөтөлбөр боловсруулах арга зүйд суралцах шаардлагатай.	• Багш нарт ГСТ боловсруулах онолын болон практик сургалтыг тогтмолжуулах; • ГСТ-г боловсруулахын тулд багш хөгжлийн бэрхшээлийн тухай мэдлэг, ойлголтоо сайжруулах, тухайн хүүхдээ сайн судалж мэдсэн, багшлах арга зүй, стратеги, тактикаа боловсруулсах • Дэмжлэгийн багийн багш нар ГСТ боловсруулах арга зүйд багш нарыг чадавхжуулах; • Багш, эцэг эхтэй санал солилцсон, багш нарын хамтлагтай хамтран ажилладаг болох • ЕБС-ийн сургалтын хөтөлбөрөөр хичээллэж байгаа сурагчдад сургуулийн "Дэмжлэгийн баг" нэмэлт дэмжлэг, сургалтыг зохион байгуулах, хоцоргдлоос урьдчилан сэргийлэх ажлыг хийх; • Сургуулийн хүүхэд хөгжлийн танхимд хүүхдэд сургалтын хөтөлбөрийг амжилттай эзэмшихэд нэмэлт дэмжлэг үзүүлэх; • Кейс хэлэлцүүлэг зохион байгуулан арга зүйн хэлэлцүүлэг зохион байгуулах • Мэргэжилтэн, дадлага туршлагтай багш урих хамтарч ажиллах

Тэмдэглэл:

....
....
....
....
....
....
....

#Сонсголын бэрхшээлтэй хүүхэд

ЕБС-ийн өөрийн үнэлгээ

НИЙТЛЭГ ЗАГВАРЫН 7 ЗАРЧИМ

1.Бүх хүн ашиглах боломжтой байх (Адил тэгш)

2.Хэрэглэхэд тохиромжтой байх (Уян хатан)

3.Хэрэглэхэд хялбар, ойлгомжтой байх (Энгийн, ойлгомжтой)

4.Шаардлагатай мэдээллийг шууд ойлгох боломжтой байх (Танин мэдэх боломжтой мэдээлэл)

5.Санамсаргүй алдаа осолд тэсвэртэй, бат бөх байх (Алдаа осолд тэсвэртэй)

6.Биеэс хэт хүч гаргахааргүй байх. (Бага хүч шаардагдах)

7.Хүртээмжтэй, орон зайны хувьд хангалттай байх. (Ашиглахад хангалттай хэмжээ, зай талбай)

Тэмдэглэл:
....
....
....
....
....
....
....

Орчин хэрэглэгдэхүүн

Сонсголын бэрхшээлтэй хүүхдэд тохирох орчин, хэрэглэгдэхүүн бүрдүүлэхдээ:

- Тухайн хүүхдийн сонсох чадвараас хамаарч, дохионы хэлний орчуулагч, тэмдэглэл хөтлөгч зэргээр бусдын тусламж авах нөхцөлийг бүрдүүлэх
- Хичээлийн явцад багшийн дэргэд нүүр царайг нь харж болохоор, амны хөдөлгөөнөө тухайн сурагчид харагдахаар ярих, хамгийн тохиромжтой суудал сонгоход анхаарах
- Хичээлийн агуулгыг тарааж өгөх материал болгон өгөх. Шинэ үг хэллэг, тухайн хичээлийн гол түлхүүр үгүүдийг тодруулан самбар болон дэвтэрт бичиж өгөх, зэргээр бичвэр, зурган мэдээллийг түлхүү ашиглах
- Сонсгол, харааны бэрхшээлд саад болохооргүй байрлалд шалгалтын материалыг байршуулах
- Заавар, бичмэл үзүүлэн таниулах материалууд, бичмэл даалгавар, анги танхимын дүрэм, журам, хураангуй, тэмдэглэл бэлтгэж өгөх
- Дүрс бичлэг хийсэн лекцүүд, тайлбартай кино, харааны, сонсголын, хосолмол гэх мэт олон хэлбэрээр өгсөн зааварчилгаар өгөх
- Шалгалт, даалгаврын хугацааг сунгасан, шалгалтын хувилбарт зохион байгуулалт / байршил тохируулах
- Үг үсгийн алдаа, дүрмийн шалгагчтай компьютер болон харааны тусламжтай ашиглах , программ хангамжтай байх,

Анхаарах зүйл

- Хүүхэд нэг бүрийн хэрэгцээ өөр өөр. Тохируулгат хэрэглэгдэхүүний хэрэгцээ ч өөр өөр.
- Уг хүүхэдтэй, гэр бүлийнхэнтэй нь сургууль сайн ярилцаж судлах хэрэгтэй
- Сургуулийн зүгээс хэт их ачаалалтай дэмжлэгийг үзүүлэх боломжгүй боловч “Төсөв хөрөнгөгүй учир” гэдэг шалтгаанаар юу ч хийхгүй байж болохгүй
- Ямар анхаарал, дэмжлэг хэрэгтэй байна уулзаж ярилцаж шийдээд харилцан зөвшөөрсөн зүйлээ хэрэгжүүлэх нь оновчтой
- Дэмжлэг маань хүүхдэдээ тохирч байна уу, үгүй юу гэдгийг тогтоосон хугацаанд эргэн харж шалгадаг, шаардлагатай бол өөрчилдөг байх

Тэмдэглэл:

Жишээ 4: Хэрэглэгдэхүүн орчин

- Сургалтын байгууллагын хаяг мэдээлэл бүх хүнд ойлгомжтой, ашиглахад хялбар эсэх
- Дохионы хэл, дохио агуулсан ном, гарын авлагын нөөц хэд байгаа эсэх
- Хичээлд ашиглах видеонд хадмал хийсэн эсэх
- Спортын тэмцээнд сонсголын бэрхшээлтэй хүүхэд оролцоход ямар нэмэлт тохируулга шаардлагатай
- Авьяас сонирхол, ур чадвар хөгжүүлэх ямар хөтөлбөр, дугуйлан ажиллуулах
- Эрүүл мэнд, нийгмийн халамжийн үйлчилгээг цогцоор авахад холбон зуучлах мэдээлэл, зөвлөгөө

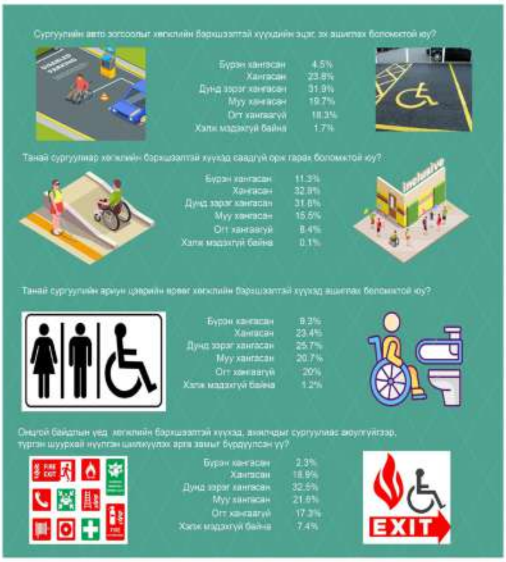

Дэмжлэгийн багийн төлөвлөлт

Сар	Y	YI	YII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III	IY
1	Мэдээлэл СК БХДЗ	Тайлагнал, зөвлөмж	Орчин сайжруулах	Нөлөөллийн үйл ажиллагаа	Бүртгэл, судлах				Кейс хэлэл цүүлэг	Хэрэгж илт	Эцэг эхийн уулзалт	Зар дал төсөв
2	Асуудлаа илрүүлэх				Хөтөл бөр боловс руулах			Эцэг эхийн уулзалт	Орчин хэрэглэг дэхүүн		Турш лага баримт жуулах	
3	Бэлэн байд лыг хангах					Кейс хэлэл цүүлэг		Мэргэж илтний зөвлө гөө		Хяналт сайж руулалт		
4	Үнэлэх, хянах						Ахиц өөрч лөлт Хянах	Тайлаг налт			Судал гаа санал асуулга	Холбог дох бүтцийн уулзалт

Тэмдэглэл:

....

....

....

....

....

....

....

Ашиглах материалууд

-**Судалгаа**

- Хүүхэд бүрийг тэгш хамруулах зарчмыг дэмжих нь (*ХИС-ийн суурь судалгаа 2021,2022)*
- ЕБС-дад тэгш хамран сургах боловсрол хэрэгжиж буй өнөөгийн нөхцөл байдал, бий болсон туршлага (*УБ 2021)*
- *Тэгш хамран сургах боловсрол- Олон нийтэдчиглэсэн үйл ажиллагааныталаарх баримт бичгийн бичил судалгаа (УБ 2022)*

-**Арга зүйн материал**

- Тэгш хамран сургахад багшид туслах арга зүй
- Жайка старт 1,2 хүрээнд гарсан материалууд
- ЯХИС-ийн сургалтын модулиуд

Ажлын хуудас 6.3 ДЭМЖЛЭГИЙН БАГИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ, ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ АРГА ЗАМ

- Өгөгдсөн календарьчилсан төлөвлөгөөний загварыг баримтлан өөрсдийн сургалтын байгууллагын дэмжлэгийн багийн төлөвлөгөөний төсөл боловсруулж хэлэлцэнэ.

- 6.1 дэх асуулгаар илэрсэн асуудлы шийдвэрлэх үйл ажиллагааны хүрээг гаргана.

Сар	Y	YI	YII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III	IY
1дэх 7 хоног	Мэдээлэл СК БХДЗ	Тайлагнал, зөвлөмж	Орчин сайжруулах	Нөлөөллийн үйл ажилла гаа	Бүртгэл, судлах	...	...	...	Кейс хэлэл цүүлэг	Хэрэг жилт	Эцэг эхийн уулзалт	Зар дал тесөв
2дахь 7 хоног	Асуудлаа илрүүлэх	Санал боловсруулах Хэрэглэгдэхүүн багш хөгжил	...	Хөтөл бөр боловс руулах	...	...	...	Эцэг эхийн уулзалт	Орчин хэрэглэгдэхүүн	...	Турш лага баримтжуулах	...
3 дахь 7 хоног	Үнэлэх, хянах	...	...	...	...	Кейс хэлэл цүүлэг	...	Мэргэжилтни й зөвлөгөө	...	Хяналт сайжруу лалт	...	...
4 дэх 7 хоног	Төлөвлө гөө боловсруулах	...	...	...	...	...	Ахиц өөрч лөлт Хянах	Тайлаг налт	...	...	Судал гаа санал асуулга	Холбог дох бүтцийн уулзалт

ADB | Japan Fund for Poverty Reduction | From the People of Japan | БОЛОВСРОЛ, ШИНЖЛЭХ УХААНЫ ЯАМ | Mongolian Education Alliance

Ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөөний бүтэц

АХБ БТ9208-МОН: Тэгш хамруулах боловсролыг дэмжих төсөл

Бүрэлдэхүүн хэсэг 3: Тэгш хамруулах боловсролыг дэмжих эх үүсвэр, нөөц, олон нийтийн оролцоо ба бодлого

" ТЭГШ ХАМРАН СУРГАХ БОЛОВСРОЛ
ОРОЛЦОГЧ ТАЛУУДЫН ЧАДАВХ БЭХЖҮҮЛЭХ СУРГАЛТЫН МОДУЛЬ"

Модуль сургалтын материал 7.1

Агуулга

Ярилцлага	ГСТ боловсруулах	ГСТ үнэлгээ
• Туршлага хуваалцах • Тулгамдсан асуудал	• Ерөнхий мэдээлэлтэй танилцах • Тэмдэглэл хөтлөх	• ГСТ боловсруулахад анхаарах зүйл • ГСТ хэрэгжүүлэхэд анхаарах зүйл

Тэмдэглэл:

....
....
....
....
....
....
....

Ярилцъя

- БТХШ-тэй ажиллахад хандлага дээр гарч байсан жишээ байна уу?(удирдлага, багш, сурагчид, эцэг эхчүүд... гэх мэт)
- БТХШХ-тэй ажиллах явцад арга зүйн хувьд хүндрэл учирч байсан уу?
- БТХШХ-дэд зориулсан хөтөлбөр боловсруулан хэрэгжүүлж үзсэн үү? Тийм бол...үнэлгээг хэрхэн хийж байв, үр дүнг хэн хэрхэн тооцдог вэ?
- Сургалтын орчинд ямар тулгамдсан асуудлууд гарч байсан бэ?

* БТХШХ –Боловсролын тусгай хэрэгцээ шаардлагатай хүүхэд

ШИЙДЭЛ, ГАРЦЫГ хэнтэй хамтарч, хэрхэн шийдвэрлэж байсан бэ?
ТУРШЛАГА...

ЭРХ ЗҮЙН БАРИМТ БИЧИГТ- ГСТ

БСШУС- ын сайдын 2018 оны 3-р сарын 29 ний өдрийн А/155 тоот **“Үлгэрчилсэн загвар, аргачлал батлах тухай”** гэсэн тушаалын 1-р хавсралтаар ГСТ-ний үлгэрчилсэн загвар, 2-р хавсралтаар ГСТ боловсруулах аргачлал тус тус батлагдсан. ГСТ нь хүүхэд бүрийн хөгжлийн онцлог, хэрэгцээнд нийцсэн арга зүй, дэмжлэгийг үзүүлэх хэрэглэгдэхүүн бөгөөд тухайн хүүхдэд чанартай боловсрол олгох нөхцөл боломжийг бүрдүүлэх арга зам. ГСТ нь (Individualized Education Plan-IEP) сурагч бүрийн хөгжлийн онцлог, хэрэгцээ, төлөв байдлыг үнэлэн тогтоож урт, богино хугацааны зорилго, зорилтууд, сургалтын агуулга, багшийн дэмжлэг, арга зүй зэргийн төлөвлөлт, хэрэгжилт, явцын болон эцсийн үнэлгээ хийх үйл ажиллагаануудыг нэгтгэн хөтлөх баримт бичиг юм.

Тэмдэглэл:

....

....

....

....

....

....

....

Ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөө

- ГСТ нь БТХШХ-ийн боловсролын хэрэгцээг хангахад чиглэгдсэн хөтөлбөр юм.
- ГСТ нь өдөр тутмын хичээлийн төлөвлөгөө биш харин хичээлийн бүтэн жилийн турш явагдах үйл ажиллагааны төлөвлөгөө юм.
- ГСТ нь БТХШХ-ийн боловсролын тусгай хэрэгцээг хангах тусламж үйлчилгээний хувьд тодорхой үр дүнд хүрэх баталгаа юм.

Ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөөний зорилго

1. БТХШХ-ийн бодит байдлыг судлан ажиллах
2. БТХШХ-ийн хэрэгцээ, сонирхолд нийцсэн үйлчилгээг үзүүлэх
3. Хүүхдэд гарч буй ахиц дэвшлийг үнэлэх
4. Багаар хамтран ажиллах (эцэг,эх, асран хамгаалагч)

Тэмдэглэл:

....

....

....

....

....

....

....

Ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөө

Хугацаа

Богино хугацааны зорилт
- Хэдэн долоо хоног, сарын хугацаанд хүрч болох зорилтууд
- Хүүхдийн бодит байдлын түвшин болон урт хугацааны зорилтын хоорондох завсрын үе шат

Урт хугацааны зорилт
- Боловсролын тусгай үйлчилгээний хүрээнд хүрч чадах бодит үр дүнг тодорхойлох үйл явц.

ГСТ-ний бүтэц

- Сурагчийн бодит байдлын судалгаа
- Урт хугацааны зорилт, дэмжлэгийн орчин
- Богино хугацааны зорилт, багш, мэргэжилтний дэмжлэг, арга зүй, үнэлгээ
- Жилийн эцсийн нэгдсэн үнэлгээ, зөвлөмж
- ГСТ-ний сайжруулалт боловсруулалтад цаашид анхаарах зүйл

Тэмдэглэл:

ГСТ-г боловсруулан хэрэгжүүлэхэд баримтлах зарчим:

- Хүүхдийн хөгжлийн онцлог, мэдлэг, чадвар, хэрэгцээнд тулгуурласан, хүүхэд төвтэй байх
- Зорилт нь хүүхдийн хөгжлийг дэмжсэн, биелэгдэхүйц байх
- Хүүхдэд дарамт шахалт үзүүлэхгүй байх
- Оролцогч талууд харилцан хүлээн зөвшөөрсөн байх
- Нууцлалыг чанд хадгалах
- Тогтоосон хугацаанд үнэлэн шинэчлэн боловсруулж байх

Төрсөний дараахь /0-24 сар хүртэл/ үеийн хөгжлийн түвшний байдал		Эх нялхасын хяналтанд байсан.
Сургуульд бэлтгэгдсэн байдал /2-5 нас/:		
Сургуульд элсэн орох болон орсноос хойш үеийн хөгжлийн түвшний байдал:	Өөртөө үйлчлэх энгийн чадварууд	- Гараа дутуу угаадаг, цоргоноос гоожиж буй усаар гараа норгож чадна. - 00 орж бие засахад бусдын дэмжлэг хэрэгтэй - Гутлаа буруу харуулж өмсдөг - Хоолоо идэхдээ асгадагч өөрөө идэхийг хичээнэ - Хэрэглэсэн зүйлээ дутуу хураадаг
	Хэл яриа, танин мэдэхүй, тоо тоолол	- Хэл яриа хөгжөөгүй - Сайн уу?, баяртай гэхийг гараараа даллан илэрхийлдэг - Үсэг болон тоо танихгүй нэрлэхгүй - Өөрийн хүссэн зүйлээ авах болон дургүй зүйлээ илэрхийлэхдээ орилох, уйлах, эрүүгээр юм мөргөх зэргээр илэрхийлдэг.
	Нийгэмшил	- Багшийн өгсөн даалгаврыг эсэргүүцэж уурлаж орилсон ч хийж дуусгадаг. - Юмыг таньж мэдэх сонирхол их - Зан чанар эрх, дуртай зүйлээ заавал дуусгаж, магтаал сонсох дуртай
	Бие бялдар, хөдөлгөөн	- Илүүдэл жинтэй учир гүйх болон мөлхөх, идэвхтэй хөдөлгөөн хийхэд хүндрэл үүсдэг. - Саванд хийсэн зүйлсийг гаргах, хоёр гартаа барьсан шоог нийлүүлж чадна. - Уянд хэлхсэн шүрийг сугалж авч чадна.
Оролцогч талуудын хүсэл, зорилго	Сурагч:	- Өөрт таалагдсан зүйлээ шүлсээрээ норгох, бусдаас булааж авдаг. Амттанд дуртай.
	Эцэг эх /асран хамгаалагч/	- Сууж сурган анхаарлыг тогтворжуулах. Орилох болон эрүүгээр юм цохидогийг багасгах. Хүлээцтэй байж ээлж дараах ойлгуулах.
	Багш:	- Тогтвортой сууж сурах, орилох цохих үйлдүүдийг багасгах. Өөртөө үйлчлэх чадваруудыг эзэмшүүлэх, үгсийн сан нэмэгдүүлэх. Дүрсийг хэмжээ болон өнгөөр ижил төсийг харж ангилан тохируулан наадаг болгох.

Тэмдэглэл:

....

....

....

....

....

....

....

Хөгжлийн ай	Урт хугацааны зорилт	Дэмжлэгийн орчин		
		Хичээлийн бус цагийн үйл ажиллагааны дэмжлэг	Засан сайжруулах үйл ажиллагааны дэмжлэг	Судлагдахууны хүрээнд үзүүлэх дэмжлэг
Өөртөө үйлчлэх энгийн чадвар	Тогтвортой сууж сургах, хичээлийн дундуур орилох, газар хэвтэх, эрүүгээр ширээ мөргөх үйлийг багасгах.	Гэрийн орчинд Сургуульд ирэх болон явахдаа		Ахуй засал
Хэл яриа, танин мэдэхүй, тоо тоолол	Харандаа болон үзэг бариад өөрийн хүслээр сараачих үйлийг хийдэг болгох. Баяртай болон сайн байна уу? гэх үгсийг гараар даллах байдлаар илэрхийлүүж сургах.	Хичээлийн бус цагаар эцэг эхийн дэмжлэг туслалцаанд		Математик Монгол хэл Нийгэм ахуйн баримжаа
Нийгэмшихүй	Авахыг хүссэн зүйлээ бусдын зөвшөөрөлтэй гуйж авч сургах. Утгагүй орилох, уйлах, бусдын зүйлийг булааж авахгүй байхад сургах.	Сургууль дээр байх хугацаанд болон гэртээ байхдаа		Амьдрах чадварт сургах үйл ажиллагаа
Бие бялдар, хөдөлгөөн	Тогтвортой, тайван сууж сургах	Гэрийн нөхцөлд гэр бүлийнхэн, найз нөхөдтэй	Эмчилгээний биеийн тамир	Биеийн тамир

НЕБ-ЫН 63 ДУГААР СУРГУУЛИЙН 1 А АНГИЙН СУРАГЧДЫН ХӨГЖЛИЙН ТҮВШИНГ ТОДОРХОЙЛОХ ХҮСНЭГТ

2020.09.15

Сурагчийн овог, нэр: Нас:

Хөгжлийн ай	Агуулга	Түвшин 1	Түвшин 2	Түвшин 3	Түвшин 4	Түвшин 5
I Өөртөө үйлчлэх энгийн чадвар	I-1 Цэвэрлэж		1. Даалгавраа хийж дуусаад хэрэглэсэн	2. Хоолоо идэж дуусаад аяга тавгаа хураах		
	I-2 Гараа угаах		3. Цоргоноос гоожиж буй усаар гараа норгох	4. Зааврын дагуу гар угаах дарааллыг зөв гүйцэтгэх	5. Бие дааж дарааллын дагуу гараа угаах	
II Хөдөлгөөн, үйл ажиллагаа	II-1 Бөмбөг		6. Бай руу бөмбөг шидэх			
			7. Бөмбөг шидэх, өнхрүүлэх	8. Том бөмбөг барьж авах	9. Жижиг бөмбөг барьж авах	
	II-2 Хэвнээс нь гаргах, хийх	10. Хэвнээс дугуй дүрсийг гаргах	11. Дугуй дүрсийг хэвэнд хийх	12. Дүрсүүдийг хэвэнд тохируулж хийх		
	II-3 Өрдөг модон шоо	13. Хоёр гартаа барьсан модон шоог хооронд нь	14. 3 хүртэл модон шоог өрөх	15. Модон шоог эвлүүлж ямар нэг дүрс хийх		
	II-4 Сав болон багаж хэрэгсэл, эд юмс	16. Саванд байгаа эд юмсыг гаргаж авах	17. Саванд эд юмс хийх	18. Халбага, хавчаар зэргийг ашиглан эд юмсыг савнаас гаргах, буцааж хийх		
	II-5 Цагираг ба	19. Уяанд хэлхсэн шүрийг суглах	20. Нэг ширхэг шүр бүдүүн уяа сүвлэх	21. 5 ширхэг цагирагт бүдүүн уяа сүвлэх		
	II-6 Цахилгаан,		22. Уутны цахилгааныг нээх,	23. Том товч тайлах		24. Цаасыг дундуур нь нугалан дугтуйд хийх
	II-7 Пэг суурин тоглоом, наалт	Пэг суурьнаас модон дүрсээ суглж авах	26. Пэг сууринд модон дүрсээ хийх	27. Хүрээний хязгаар дотор наалт наах		
	II-8 Гар		28. Дүрсээ цавуудаж хүрээ дотор наах		29. Хайчаар шулуун болон муруй	30. Муруй шугам болон өнцөг гарган өөгүй
			31. Ижил зүйлсийг	34. Хэлбэрээр нь	37. Ижил хэлбэр	

Тэмдэглэл:

....

....

....

....

....

....

....

III Хэл яриа, танин мэдэхүй, тоо тоолол	III-1 Дүрс, өнгө, тохирох, эч тохирохыг ялгах		31. Ижил зүйлсийг нэгтгэх, ангилах	34. Хэлбэрээр нь ижилсүүлж, нэгтгэх	37. Ижил хэлбэр дүрсээр нь ангилах	
			32. Ижил зургуудыг			
				35. Зургаар үзүүлсэн эд зүйлийг олох	38. Дүрс өөр боловч, нэг төрлийн зүйлсийг ангилах	
			33. Өнгөөр нь ижилсүүлж нэгтгэх	36. Ижил өнгөтэй эд юмсыг нэгтгэх	39. Эд зүйлсийг зориулалтаар нь ангилах	
	III-2 Дүрс, үсэг бичих		40. Сараачих	41. Бусдын зурсныг дууриайн хөндлөн босоо зураас татах	43. Бусдын зурсныг дууриайн нэмэх, дөрвөлжин дүрс, ташуу зураас зурах	45. Бусдын зурсныг дууриайн гурвалжин дүрс, хялбар үсэг зурах
				42. Том хүн дууриайж дугуй дүрс зурах	44. Шулуун болон нуман зураасыг балаар зурах	46. Дугуй, дөрвөлжин, гурвалжин дүрсүүдийг балаар зурах
	III-3 Үсэг унших				47. Өөрийнхөө нэрэнд ордог үсгийг олох	48. Өөрийн нэрийнхээ бүх үсгийг олох
						49. Бүх тоог олох
						50. 4 хүртэл үсэгтэй үгийг харж ойлгон, тохирох зүйлийг олох
	III-4 Тоо ширхэг, хэмжээ			51. 3 хүртэл тоотой ижил зүйлүүдийг нэгтгэх	54. 3 ширхэг зүйл хүссэнийг авч өгөх	56. 10 ширхэг зүйл хүссэнийг авч өгөх
				52. 1 тооны утгыг ойлгох	55. 5 ширхэг зүйлийг чанга дуугаар зөв тоолох	57. 10 ширхэг зүйлийг чанга дуугаар зөв тоолох
				53. 1 тооны утгыг ойлгон, 1 ширхэг зүйл тавьсан тавгийг сонгох		58. 5 хүртэл тоотой юмсыг тохирох цифртэй харгалзуулах
	III-5 Эд юмсын харъяалал				59. Ижил 2 зүйлээс том, жижгийг нь сонгох	60. Ижил 2 зүйлээс урт, богиныг сонгох
	III-6 Эд юмсын зориулалт				61. Эд юмсын зориулалтын нэршлийг ойлгох	62. Эд юмсын зориулалтыг тайлбарлах

Баг, хамтын ажиллагаа (ГСТ)

Тэмдэглэл:

....

....

....

....

....

....

....

Урт хугацааны зорилт

3 төрлийн дэмжлэгийн орчинг ай тус бүрээр нь тодорхойлно.

Хөгжлийн ай	Урт хугацааны зорилго	Дэмжлэгийн орчин		
		Хичээлийн бус цагийн үйл ажиллагааны дэмжлэг	Засан сайжруулах үйл ажиллагааны дэмжлэг	Судлагдахууны хүрээнд үзүүлэх дэмжлэг
Өөртөө үйлчлэх энгийн чадвар		Сургуульдаа ирж очих	Ахуй засал	- Эрүүл мэнд
Танин мэдэхүй, хэл яриа, тоо тоолол		Завсарлагааны үеэр	Хэл засал, илүү цагаар ажиллах, давтлага цаг	- Монгол хэл - Математик - Байгаль шинжлэл
Нийгэмшихүй		Чөлөөт цагаар, дугуйлан	Ахуй засал	- Хөгжим - АЧСҮА - Төсөлт ажил
Бие бялдар, хөдөлгөөн		Дугуйлан	Эмчилгээний биеийн тамир	- Биеийн тамир г.м.

Тухайн сурагчийн богино хугацааны зорилтыг хэрэгжүүлэхийн тулд багш дараах хүснэгтийн дагуу хүүхдийн өдөр тутмын амьдралд хэрэгцээтэй мэдлэг, чадварыг сонгон авч агуулгадаа тусгах хэрэгтэй.

Дэмжлэгийн орчин (хэзээ? хаана?) 1	Улирал	Богино хугацааны зорилт 2	Сурагчийн үйл ажиллагаа 3	Багшийн дэмжлэг арга зүй 4	Эцэг эхийн дэмжлэг туслалцаа 5
Монгол хэл	1-р улирал				

Тэмдэглэл:

....
....
....
....
....
....
....

№	Ээлжит хичээлийн сэдэв	Ээлжит хичээлийн зорилго:		
		Хөнгөн	Хүндэвтэр	Хүнд
1	Уртыг хэмжих нэгжүүд	Нэгжийг их нэрээс бага нэрэнд шилжүүлэх м,дм, см,мм	Шугам, метртэй харьцах, хэрэглэх	Урт богиныг ялгах
2	Цаг хугацааг нэгжих нэгжүүд	Бага нэрээс их нэрэнд шилжүүлэх секунд, минут, цаг, цаг-хоног-сар- жил	Цаг минутаа хэлэх, бичих	4 улирал, өдөр шөнийг ялгах нэрлэх цаг хэлэх
3	Хүндийг хэмжих нэгжүүд	Нэртэй тоог нэмэх хасах кг, гр,мг шилжүүлэх шингэнийг хэмжих	Бараа бүтээгдэхүүн жигнэх	Хүнд, хөнгөнийг ялгах
4	Мэдлэг шалгах дүгнэлт хичээл	Мэдлэг шалгах ажлыг гүйцэтгэн хянах алдаагаа засах ухаарч ойлгох	Мэдлэг шалгах ажлыг гүйцэтгэн хянах алдаагаа засах ухаарч ойлгох	Мэдлэг шалгах ажлыг гүйцэтгэн хянах алдаагаа засах ухаарч ойлгох

Нэгж: Нэртэй тоо Ээлжит хичээл: Уртыг хэмжих

Ээлжит хичээлийн төрлүүд	Хугацаа	Сурагчийн үйл ажиллагаа			Багшийн үйл ажиллагаа	Хэрэглэгдэхүүн
		Хөнгөн	**Хүндэвтэр**	**Хүнд**		
	Сэдэлжүүлэх 10 мин	Гэрийн даалгавраа шалгуулна.Багштай ярилцана. Бэлдэж ирсэн метрээр өөрийн ширээний урт өргөнийг хэмжинэ.	Гэрийн даалгавраа шалгуулна.Багштай ярилцана. Бэлдэж ирсэн метрээр өөрийн ширээний урт өргөнийг хэмжинэ	Гэрийн даалгавраа шалгуулна.Багштай ярилцана. Ангид байгаа эд зүйлсийн урт богиныг утсаар хэмжинэ.	Гэрийн даалгавруудыг шалгаад тайлбарлах шаардлагатай тохиолдолд тайлбар зөвлөгөө өгнө. Сурагчидтай хамтран хэмжилт хийнэ.	Метр, урт шугам, бүдүүн утас
	Эхлэл 20 мин	Хэмжсэнээ дэвтэртээ тэмдэглээд Нэгжийг ихээс багаруу шилжүүлнэ.	Ажлын хуудсанд хэмжсэнээ тэмдэглэнэ. См, мм хэмжээг тавих ойлгох	Ажлын хуудсанд хэмжсэнээ тэмдэглэнэ.	Ажлын хуудас бэлдэх Сурагчдад хэрэгтэй дэмжлэгийг үзүүлэх	Уртыг хэмжих нэгжүүдын үзүүлэн хүснэгт Дэвтэрт хавсаргах жижиг хүснэгт

Тэмдэглэл:

....

....

....

....

....

....

....

Бүтээл урлах 20мин	Цаасаа аваад тэнцүү нугална. Алгаараа цаасан дээр зөвхөн зүүн гараа (хуруугаа салгахгүй) тавьж зурна. Хуруугүй бээлий шиг дүрс үүснэ. Цаасны ангархай талыг дарж цавуудна. Хайчтай ажиллах аюулгүйн дүрмээ сонсон мөрдөнө. Цаасны ангархай талаас зүүн талаас эрхийг үлдээн хайчилна Цаасаа дэлгээд хос бээлий шиг дүрс үүссэнийг харна. Асуултад хариулна.	Тасархай зураасаар тэмдэглэснээр цаасаа нугална. Алгаараа цаасан дээр зөвхөн зүүн гараа (хуруугаа салгахгүй) тавьж багшийн тусламжтай зурна. Хуруугүй бээлий шиг дүрс үүснэ. Цаасны ангархай талыг хөдөлгөөнгүй болгож наана. Цаасны ангархай талаас зүүн талаас эрхийг үлдээн хайчилна. Цаасаа дэлгээд хос бээлий шиг дүрс үүссэнийг харна.асуултад хариулна.	Зузаан цаасыг тэмдэг тавьсны дагуу 2 тэмдгийг харгалзуулан зөв нугална. (туслах багшийн тусламжтай) Алгаараа цаасан дээр зөвхөн зүүн гараа (хуруугаа салгахгүй) тавьж багшийн тусламжтай зурна.Хуруугүй бээлий шиг дүрс үүснэ. Цаасны ангархай талаас зүүн талаас эрхийг үлдээн туслах багшийн тусламжтай хайчилна Цаасаа дэлгээд хос бээлий шиг дүрс үүссэнийг харна	Цаас тараан өгч дундуур нь нугалуулна Нэг гарын алгыг хэв болгон зуруулна. 2-р түвшний сурагчдад дэмжлэг үзүүлнэ. Цаасыг давхраар нь амсрыг дарж бага зэрэг цавуудуулан нааж хайчлахад хөдөлгөөнгүй болгон хайчлуулна. Хайчтай ажиллах аюулгүйн дүрмийг хэлж сануулна.	Нимгэн зузаан цагаан цаас Хайч цавуу балын харандаа

ADB

Japan Fund for Poverty Reduction

From the People of Japan

БОЛОВСРОЛ, ШИНЖЛЭХ УХААНЫ ЯАМ

Mongolian Education Alliance

Ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөөний орчны зураглал, явцын болон эцсийн үнэлгээ хийх

АХБ БТ9208-МОН: Тэгш хамруулах боловсролыг дэмжих төсөл

Бүрэлдэхүүн хэсэг 3: Тэгш хамруулах боловсролыг дэмжих эх үүсвэр, нөөц, олон нийтийн оролцоо ба бодлого

" ТЭГШ ХАМРАН СУРГАХ БОЛОВСРОЛ ОРОЛЦОГЧ ТАЛУУДЫН ЧАДАВХ БЭХЖҮҮЛЭХ СУРГАЛТЫН МОДУЛЬ"

Модуль сургалтын материал 7.2

Тэмдэглэл:

....

....

....

....

....

....

....

ГСТ-г хэрэгжүүлэх орчны зураглал

ГСТ-ний явцын ба эцсийн үнэлгээ, хөтөлбөрийн үнэлгээ

Урт хугацааны зорилт	Дүгнэлт	
	Сурагчийн үнэлгээ (ахиц амжилт)	Сайжруулах чиглэл, зөвлөмж
Жилийн эцэст хүүхдийн хүрэх үр дүнг бичнэ.	Жилийн зорилгын биелэлтийн байдлыг үнэлж, сурагчид гарсан зэрэг өөрчлөлт, ололт амжилт, ахицыг тус тус бичнэ.	Жилийн зорилго нь хүүхдийн суралцах чадвар, чадамжид нийцсэн эсэх, багшийн дэмжлэг арга зүйг цаашид хэрхэн сайжруулж болох санал, дараагийн жилд ГСТ-өөр хичээллэх эсэх, цаашид хичээллэх тохиолдолд ирэх жилийн зорилго, зорилт, сургуулийн орчин болон гэрийн нөхцөлд дэмжлэг арга зүйн тухай санал зөвлөмжийг тус тус бичнэ.

Тэмдэглэл:

....

....

....

....

....

....

....

ҮНЭЛГЭЭ
(БСШУСС-ын А/425, БСШУСС-ын А/155)

БСШУСС -ын А/425

3.15. Тусгай хэрэгцээт боловсролын сургалтын төлөвлөгөө, хөтөлбөрөөр суралцаж буй суралцагчийг тухайн төлөвлөгөө, хөтөлбөрт нийцсэн шалгуураар үнэлнэ. Шалгуурыг боловсролын эрдэм шинжилгээ, арга зүйн байгууллага, боловсролын үнэлгээний байгууллага хамтран боловсруулна.

3.16. Хөгжлийн бэрхшээлийн онцлог, суралцах чадамжид суурилсан ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөө, хөтөлбөрөөр суралцаж буй суралцагчийн хөгжлийн ахиц, өөрчлөлтийг явцын үнэлгээгээр үнэлнэ. Суралцагчийн анги дэвших, сургууль төгсөх асуудлыг явцын үнэлгээнд үндэслэн, энэхүү журмын 4.6-д заасан шалгалтын комисс шийдвэрлэнэ.

БСШУСС -ын А/155

5.11.Үнэлгээ хийх явцад, хичээлийн явц дахь хүүхдийн байдлыг нэмээд, хүүхдийн бүтээл, тарааж өгөх материал, тест, багшийн тэмдэглэл зэргийг ашиглан үнэлгээ хийх

5.12.Эцэг эх, асран хамгаалагчтай нь мэдээлэл солилцон, гэртээ байх үеийн байдалд нь дүн шинжилгээ хийж түүнийгээ мөн үнэлгээндээ тусгана.

5.13.Дэвшүүлсэн зорилт, арга зүй, багшийн дэмжлэгийн үнэлгээ нь дараагийн улирлын богино хугацааны зорилт болон арга зүйтэй холбох зорилготой үнэлгээ тул аль болох нарийвчлан тодорхой бичих

ГСТ-г боловсруулахад анхаарах зүйл

- Зорилго, зорилтыг эерэг үг, өгүүлбэрээр бичих
- Ямар зүйлийг чаддаг болохыг дэлгэрэнгүй тодорхой бичих
- Боловсролын тусгай хэрэгцээ, сурагчийн давуу ба сул талыг харгалзан үзсэн байх
- Тухайн хүүхдэд ахиц гарах бүрд урамшуулан дэмжих олон талт аргыг хэрэглэн итгэл төрүүлдэг байх
- Сурагчийн эзэмших мэдлэг, чадварыг амьдралд хэрэглээ болгон дадуулах, хэвшүүлэхийн тулд гэрийн нөхцөлд хэрхэн дэмжихийг тусган хамтран ажиллах
- Сурагчийн хүрч болох түвшнийг хэт ахиулан тавихгүй байх

Тэмдэглэл:
....
....
....
....
....
....
....

Хэрэгжүүлэх явцад анхаарах зүйл

– Багийн оролцоог хангаж, тогтмол хамтран ажиллах
– Улирал бүрийн эцэст сурагчийн хөгжлийн ахицыг үнэлэн ГСТ-д өөрчлөлт оруулах эсэхийг нягталж байх
– Гараатай (сурагчийн анхны бодит байдлыг тодорхойлсон үнэлгээ) харьцуулан ахицад үнэлгээ хийхдээ үнэлгээний олон хэлбэрийг бүтээлчээр хэрэглэх
– Эцэг эх, асран хамгаалагчидтай нягт холбоотой ажиллаж (гэрийн нөхцөл дэх сурагчийн байдлыг) үнэлгээ өгөхдөө харгалздаг байх
– Өмнөх улирлын зорилтын үргэлжлэл болгож үнэлгээнд суурилан дараагийн богино хугацааны зорилтоо шатлан тодорхойлох бөгөөд урт хугацааны зорилгод хүрэх дараагийн нэг алхам гэдгийг анхаарах

ADB | Japan Fund for Poverty Reduction | From the People of Japan | БОЛОВСРОЛ, ШИНЖЛЭХ УХААНЫ ЯАМ | Mongolian Education Alliance

Тэгш хамран сургах багшийн арга зүй

АХБ БТ9208-МОН: Тэгш хамруулах боловсролыг дэмжих төсөл

Бүрэлдэхүүн хэсэг 3: Тэгш хамруулах боловсролыг дэмжих эх үүсвэр, нөөц, олон нийтийн оролцоо ба бодлого

"ТЭГШ ХАМРАН СУРГАХ БОЛОВСРОЛ ОРОЛЦОГЧ ТАЛУУДЫН ЧАДАВХ БЭХЖҮҮЛЭХ СУРГАЛТЫН МОДУЛЬ"

Модуль сургалтын материал 8.1

Тэмдэглэл:

....
....
....
....
....
....
....

Сургалтын арга зүй, хэрэглэгдэхүүн, технологи нь хүүхдийн оролцоонд тулгуурлан бүтээгдэх учиртай. Учир нь хүүхдийн оролцох явцад гарсан үйл үйлдлийг судалж, түүнд тохируулан бэлтгэсэн “юм” бүхэн үр дүнгээ өгнө гэж итгэж явдаг.

Сургалтын явцад сурагчид мэдээллийг хүлээн авах, боловсруулах, хадгалах, сэргээн санах зэрэг нь харилцан адилгүй байдаг тул тэдэнд тохирсон хувилбараар мэдээллийг өгч дасгал даалгаврыг боловсруулах нь тэгш хамруулах боловсрол юм гэж бид ойлгодог.

Сурагч бүрийн оролцоог хангаж хичээл сургалтыг явуулах нь хамгийн чухал бөгөөд нэг ижил хичээл хийж байгаа сэтгэгдэл төрүүлэх нь гол зорилго юм.

Тэмдэглэл:

....

....

....

....

....

....

....

Ээлжит хичээлийг ялгаатай дасгалын аргаар явуулах

1. Хэрэгцээ тодорхойлох

-Эцэг эхийн хүсэлтийг асуулга судалгаагаар

-Хүүхдээс сорил даалгавар, ярилцлага хэлбэрээр

2. Зорилго, зорилтыг хөгжлийн ай тус бүр дээр гарган дэвшүүлэх

3. Хүүхэд бүрийн хэрэгцээнд тохируулан хэрэглэгдэхүүн бэлтгэх, арга зүйгээ тодорхойлох

4. Багшлах явц, үнэлгээ, сайжруулалт

-Хүүхдийн гүйцэтгэлийг ажиглан ахицыг үнэлэн тэмдэглэл хөтлөх

ЯЛГААТАЙ ДАСГАЛ БОЛОВСРУУЛАХ АРГА ЗҮЙ

Дүрслэх урлаг технологи

“Тахир шугам”

Тэмдэглэл:

....

....

....

....

....

....

....

Хөнгөн түвшин

Хэрэгцээ- зурах бичих чадвар: дүрслэн бодож түүнийгээ илэрхийлэх

Хэл яриа: зөв тод ярих, баялаг үгийн сантай болох,

Харилцаа: Өөрийн санаа бодлоо илэрхийлэх

Хэрэгцээ- зурах бичих чадвар: дүрслэн бодож түүнийгээ илэрхийлэх

Хэл яриа: зөв тод ярих, баялаг үгийн сантай болох,

Харилцаа: Өөрийн санаа бодлоо илэрхийлэх

Хүндэвтэр түвшин

Хэрэгцээ-Бичих чадвар: цэг холбон бичих, будах

Тооцоолон бодох чадвар: 1-20 цифр таних

Хэл яриа: асуултад бүтэн өгүүлбэрээр хариулах, баялаг үгийн сантай болох

Харилцаа: өөрийн санаа бодлоо илэрхийлэх

Хэрэгцээ- хэл яриа, зурах, бичих чадвар- аман заавар ойлгож дууриалган зурах

Хэл яриа: асуултад бүтэн өгүүлбэрээр хариулах, баялаг үгийн сантай болох

Харилцаа: өөрийн санаа бодлоо илэрхийлэх

Тэмдэглэл:

....

....

....

....

....

....

....

Хүнд түвшин

Хэрэгцээ-Бичих чадвар: будах, цэг холбон бичих
Хэл яриа чадвар: авиа зөв хэлэх, зураг хараад нэрлэх
Харилцаа: Өөрийн бодлоо илэрхийлэх

Хэрэгцээ-Бичих чадвар: будах, цэг холбон бичих

Тооцоолон бодох: Цифр таних

Хэл яриа чадвар: Авиа зөв хэлэх, зураг хараад нэрлэх

Харилцаа: Өөрийн мэдрэмжээ илэрхийлэх

МОНГОЛ ХЭЛ-1

МОНГОЛ ХЭЛ ЭХ ДЭЭР АЖИЛЛАХ

Тэмдэглэл:
....
....
....
....
....
....
....

"Амьтдын маргаан"

Эх дэлхийдээ хэн нь хамгийн ашигтай амьтан болох талаар амьтад маргалдаж гэнэ. Зөгий: Зөгийн бал бол энэ дэлхийн хамгийн амттай бас хамгийн ашигтай хүнс. Тоншуул:Хэрвээ би өдөржин өт түүх ажлаа зогсоовол моднууд өгрөөд уначих байлгүй. Шоргоолж: Бид л хөрсөөр нэг тарж давхиж байж сийрэгжүүлэлт хийж байна шүү дээ. Тэгээд л ийм гоё цэцэг, ногоо алаглаж байгааг та нар харж байгаа байх. Туулай: Муу үндсийг нь түүж хаяхгүй бол тэр гоё цэцэг ногоо чинь бас үхчихнэ шүү дээ. Эрвээхэй: - Би ч гэсэн өдөржин цэцгийн үр зөөж нисдэг. Арслан: Одоо маргаанаа зогсооцгоо. Энэ дэлхийн хамгийн ухаант амьтан бол хоёр хөлтэй Хоохондой. Тэр л ухаанаараа биднийг шүүх болно гэв.

Эхийг идэвхтэй сонсох ажлын хуудас

Сурагчдын чадварт тохируулан оролцоог хангах нь чухал ач холбогдолтой бөгөөд чаддаг зүйл дээр нь анхаарах нь хамгийн чухал.

Тэмдэглэл:

....

....

....

....

....

....

....

Уншсан болон сонссон эхээрээ бяцхан ном бүтээх даалгаврыг сурагч бүрийн хөгжлийн онцлогт тохируулж хэрхэн бэлтгэж болох санаа юм.

- Номын бэлдэц бэлтгэнэ.
- Уншиж чаддаг сурагчдыг давтан уншлага хийлгэх даалгавар буюу дугаарласан ажлын хуудсаа ашиглаад амьтдын зураг болон хэлсэн үгийг харгалзуулан наах

Цэг холбон бичдэг эсвэл эгшиг үсгээ бичиж чадаж байгаа бол

Сараачих, будах, толболох үйл хийж байгаа бол

Сурагчдын бүтээл

Тэмдэглэл:

....

....

....

....

....

....

....

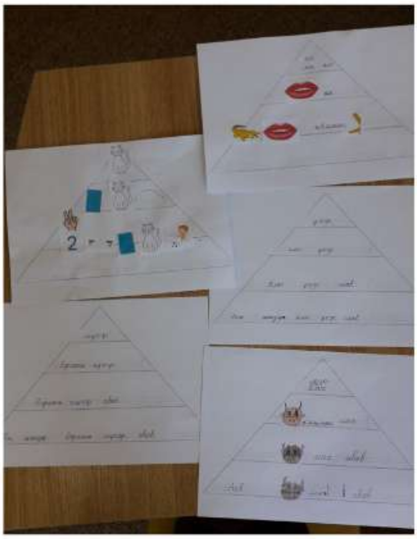

Монгол хэлний хичээл холбоо үг, өгүүлбэр зохиох сэдвийн хүрээнд ялгаатай дасгал даалгавар гүйцэтгэсэн жишээ байна.

Мэдээллийг харааны ойгоор дамжуулан хүлээн авах, тогтоох

Анализатор буюу мэдрэх эрхтний оролцоогоор нь хүмүүсийн тогтоох сэргээн санах байдал хэд хэдэн төрөл байдаг. Хараа, сонсгол, хөдөлгөөн, хэл яриа гэх мэт. Оюун ухааны хүнд, хүндэвтэр болон суралцахуйн бэрхшээлтэй хүүхдүүд юмсыг ойлгож, хүлээн авахдаа сонсохоос илүү **харж ойлгох** нь хялбар байдаг. Тиймээс мэдээллийг зурган хэлбэрээр дамжуулах нь оновчтой юм.

Тэмдэглэл:

....

....

....

....

....

....

....

Ц.Дамдинсүрэн “Монгол нутаг”

П.Бадарч “Есөн эрдэнийн орон”

Оньсого, зүйр үг, дуу, шүлэг

Энэхүү туршлагад хараанаас гадна сэтгэл хөдлөлийг ашиглах нь мэдээллийг хурдан тогтоож цаашлаад урт хугацааны ойдоо хадгалах түргэн сэргээн санахад тустай. Дараах хэрэглэгдэхүүнийг тоглоом хэлбэрээр бэлтгэн хэрэгжүүлсэн нь сурагчдын уншиж, бичих сурах хугацааг хурдасгасан давуу талтай байсан.

“Memory game” 2,5 наснаас дээш насны хүүхдийн 2 зургийг ижилсүүлэх хэлбэрээр тоглодог тоглоом байдаг.

Тэмдэглэл:

....

....

....

....

....

....

....

ДАДЛАГА АЖИЛ1

Тэмдэглэл:

....

....

....

....

....

....

....

ТОХИРУУЛГАТ ОРЧИН

ХИЧЭЭЛ СУРГАЛТЫН ЯВЦАД

Тэмдэглэл:

Хэрэглэгдэхүүн

ЭМЭГТЭЙ ТЕХНОЛОГИЙН ХИЧЭЭЛ

Тэмдэглэл:
....
....
....
....
....
....
....

КЕРАМИК УРЛАЛ

БҮТЭЭЛЧ СЭТГЭХҮЙГ ХӨГЖҮҮЛЭХЭЭС ГАДНА ГАРЫН ЖИЖИГ БУЛЧИН ХӨГЖҮҮЛЭХ, ТАЙВШРУУЛАХ ЗЭРЭГ УРЛАГААР ЗАСАН САЙЖРУУЛАХ ХИЧЭЭЛ БОЛДОГ.

Ахуй засал

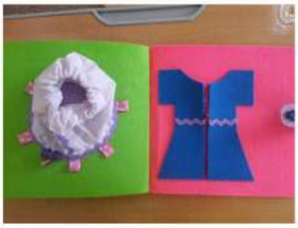

Тэмдэглэл:

....

....

....

....

....

....

....

ДАДЛАГА АЖИЛ2

ADB
Japan Fund for Poverty Reduction
From the People of Japan
БОЛОВСРОЛ, ШИНЖЛЭХ УХААНЫ ЯАМ
Mongolian Education Alliance
Боловсролын Хөгжлийн Хамтын Ажиллагааны Нийгэмлэг

Аутизмын хүрээний эмгэгтэй хүүхэдтэй ажиллах арга зүй

АХБ БТ9208-МОН: Тэгш хамруулах боловсролыг дэмжих төсөл

Бүрэлдэхүүн хэсэг 3: Тэгш хамруулах боловсролыг дэмжих эх үүсвэр, нөөц, олон нийтийн оролцоо ба бодлого

" ТЭГШ ХАМРАН СУРГАХ БОЛОВСРОЛ
ОРОЛЦОГЧ ТАЛУУДЫН ЧАДАВХ БЭХЖҮҮЛЭХ СУРГАЛТЫН МОДУЛЬ"

Модуль сургалтын материал 8.2

Тэмдэглэл:
....
....
....
....
....
....
....

АУТИЗМЫГ
ТАНИУЛАХ
ДЭЛХИЙН
ӨДӨР 4/2
#ХҮЛЭЭН ЗӨВШӨӨРЬЕ #ОЙЛГОЁ #ХАЙРЛАЯ
#ACCEPT #UNDERSTAND #LOVE

АГУУЛГА
Аутизмын хүрээний эмгэгийн тухай товч ойлголт
Ойлгомжгүй, сөрөг зан үйлийг багасгах арга зүй
Аутизмын хүрээний эмгэгтэй хүүхэдтэй ажиллах арга зүй, туршлага

Тэмдэглэл:
....
....
....
....
....
....
....

АХЭ-тэй хүмүүс дэлхийд
50 жилийн өмнө 10.000 хүний 1
20 жилийн өмнө 1000 хүний 1
10 жилийн өмнө 150 хүний 1
Дэлхийд нийт 70 сая
8 настай 68 хүүхэд тутмын 1
8 настай 38 хүүхэд тутмын 1

Монголын аутизмын холбоонд бүртгэлтэй
158
627
Эрэгтэй
Эмэгтэй
6-15 насны 387
3-5 насны 375

Тэмдэглэл:

....

....

....

....

....

....

....

АУТИЗМЫН ХҮРЭЭНИЙ ЭМГЭГИЙН ТУХАЙ ОЙЛГОЛТ

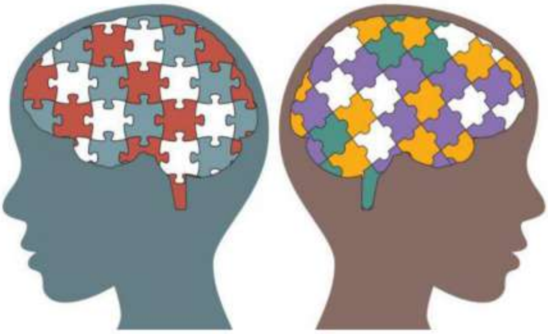

Аутизмын хүрээний эмгэг гэдэг нь:

- Хүний бусадтай харилцах
- Нийгмийн харилцаанд орох
- Мэдээллийг хүлээж авч ойлгох чадварт нөлөөлдөг насан туршийн өргөн хүрээний хөгжлийн эмгэг юм.

АУТИЗМЫН ХҮРЭЭНИЙ ЭМГЭГИЙН ТӨРӨЛ

Орчин үед аутизмыг

- Хүнд хэлбэрийн сонгодог аутизм / Австри-Америкийн хүүхдийн эмч Лео Карннерийн тодорхойлсон “ Каннерийн аутизм ” нь хэл яриагүй, хэт хурц мэдрэхүйтэй, оюун ухааны бэрхшээл хавсарсан ба хавсраагүй байж болно/
- Зөөлөн хэлбэрийн аутизм / Тодорхой хэмжээнд харилцаанд ордог. Гурвалсан бэрхшээл гардаг. Аспергерийн аутизмыг бодвол хэл яриа хожуу хөгждөг/
- Хөнгөн ба аспергерийн хам шинж / Бараг жирийн хүн шиг. Нийгмийн харилцаанд орох чадвар, хүмүүстэй харьцах чадвар, төсөөлөн бодох чадвар сул боловч хэл яриа, оюун ухааны бэрхшээлгүй, заримдаа өндөр түвшинд байдаг / гэж 3 төрөлд хувааж үздэг.

Тэмдэглэл:
....
....
....
....
....
....
....

АУТИЗМЫН ХҮРЭЭНИЙ ЭМГЭГИЙН 3 БЭРХШЭЭЛ

Аутизмын хүрээний эмгэг бэрхшээл (ASD: Autism Spectrum Disorder) дараах 3 голлох шинжээр илэрнэ.

Нийгмийн харилцан үйлчлэлийн бэрхшээл

Хэл яриа харилцааны бэрхшээл

Төсөөлөн бодох чадварын бэрхшээл, зөрүүд, туйлширсан шаргуу зан чанарт хамаарагдах үндсэн зан үйлийн онцлог

НИЙГЭМШЛИЙН ХАРИЛЦАН ҮЙЛЧЛЭЛИЙН БЭРХШЭЭЛ

Энэ нь хүнтэй харилцах үед үүсэх бэрхшээл:
- Өөрийн зүгээс санаачилга гарган хүнтэй харилцахыг хүсэхгүй байх,
- Хүнтэй харилцах үед үүсэх саад

Энэ нь хүнтэй харилцахдаа нийгмийн дүрэм журамд захирагдаж чаддаггүй онцлогтой нь холбоотой. Аутизмын хүрээний эмгэгтэй хүүхэдтэй харилцахад ганцаардмал, идэвхгүй, хэт туйлширсан, этгээд хачин үйлдэл гаргах зэрэг зан чанар ажиглагдана.

Тэмдэглэл:
....
....
....
....
....
....
....

ХЭЛ ЯРИА, ХАРИЛЦААНЫ БЭРХШЭЭЛ

Үгэн харилцаа

Үгэн бус харилцаа

ТӨСӨӨЛӨН БОДОХ БЭРХШЭЭЛ БА ЗӨРҮҮД ТУЙЛШИРСАН, ШАРГУУ ЗАН ҮЙЛ

Төсөөлөн бодох бэрхшээл нь ялангуяа тоглох үед илэрнэ. Дуурайн тоглох, юмыг орлуулан тоглож чаддаггүй байдлаас харж болно.
Жишээ нь: Машинаар тоглохдоо нямбайлан өрөх, зөвхөн дугуйг нь эргүүлэх , ямар нэгэн тоглоомыг онцгойлон цуглуулах зэргээр илэрнэ.
Гэнэт нөхцөл байдал өөрчлөгдөхөд дургүйцэх, нэг л сонирхсон зүйлдээ анхаарлаа хандуулдаг зан үйлийг зөрүүд, голж шилэмтгий гэж хэлнэ. Жишээ нь: Хичээлийн хуваарь болон явдаг зам өөрчлөгдөхөд маш их эсэргүүцэж уурлах гэх мэт.
Өөрийгөө мэдрэх зан үйл хийнэ. Байнга биеэ хөдөлгөн ганхан найгах-rocking, гарын алгаа өөр лүүгээ харуулан сэгсрэх-(flapping), үсрэх, эргэх гэх мэт

Тэмдэглэл:

....

....

....

....

....

....

....

БУСАД ХАВСАРСАН БЭРХШЭЭЛ

Аутизмын хүрээний эмгэгтэй хүүхдийн хавсарсан бэрхшээлд сурах бэрхшээл орно. Энэ нь тэд унших, бичих, тооцоолон бодох зэрэгт маш дургүй. Мөн аливаа өдөөлтөнд хэт мэдрэг ханддаг болон хөдөлгөөн болхи буюу дээс үсрэх, бөмбөг барьж авах зэрэг том булчингийн хөдөлгөөн хоцрогдолтой, бичиж тэмдэглэж авах зэрэг жижиг булчингийн хөдөлгөөн дутмаг, анхаарал сул, хэт хөдөлгөөнтэй, өөрийн хяналтгүй үйлдэл хийх зэрэг болно.
Мөн хоёрдогч эмгэг болох "сандралд орох" буюу сэтгэл хөдлөлийн тогтворгүй байдалтай.

Дээрх дурдсан бэрхшээл гээд байгаа нь аутизмын хүрээний эмгэгтэй хүүхдийн хувьд эргэн тойрныхоо ертөнцөд жирийн бус байдлаар хариу өгч байгаа хэрэг юм. Учир нь эдгээр хүүхдийн мэдрэмж таных шиг, минийх шиг байдаггүй тул зарим зүйлээс өчүүхэн бага мэдрэхэд маш их цочирч хэт мэдрэг, зарим зүйлд хэт сул мэдрэмжтэй учраас дутуу мэдэрсэн зүйлээ нэмж мэдрэх гэж эрэлхийлдэг 2 туйлт байдал гэж хэлж болно.

Тэмдэглэл:
....
....
....
....
....
....
....

АУТИЗМЫН ХҮРЭЭНИЙ ЭМГЭГТЭЙ ХҮҮХДИЙН МЭДРЭХҮЙ

Хэт сул мэдрэх

- Сонгино, сармис хазаад идэх
- Нэрийг нь дуудахад харахгүй байх гэх мэт

Анар

Амтлах
Сонсох
Хүртэх
Үнэрлэх
Харах

Хэт сайн мэдрэх

- Бидний иддэг зүйлийг идэхгүй байх.
- Хүүхдийн уйлах дуу авиаг сонсох дургүй байх гэх мэт

АУТИЗМЫН ХҮРЭЭНИЙ ЭМГЭГИЙН ТУХАЙ ХҮМҮҮСИЙН ОЙЛГОЛТ

Өрөөсгөл ойлголт:	Зөв ойлголт:
Аутизмын хүрээний эмгэгтэй хүн оюуны бэрхшээлтэй	Аутизмын хүрээний эмгэгтэй хүний хөгжил хөнгөн, хүндэвтэр, хүнд байх боловч хөнгөн аутизмын хүрээний эмгэгтэй хүний оюуны хөгжил өндөр буюу хэвийн чадвартай байх магадлалтай.
Аутизмын хүрээний эмгэгтэй хүн зүгээр л 1 сонин үйлдэл хийдэг бөгөөд аажимдаа хэвийн болдог	Аутизмын хүрээний эмгэг бол тархины хөгжилд нөлөөлдөг биологийн шалтгаантай учир аутизмтай хүмүүс насан туршдаа аутизмтай хэвээр үлддэг.
Аутизмын хүрээний эмгэгтэй хүн хөгждөггүй	Аутизмын хүрээний эмгэгтэй хүүхэд хөгжих боломжтой, эрт оношилгоо ба эрт оролцооны үр дүнд нийгэмд оролцох бүрэн чадвартай болсон тохиолдол байдаг
Аутизмын хүрээний эмгэг бол тархины үйл ажиллагааны эмгэг	Аутизмын хүрээний эмгэгтэй хүмүүс зөвхөн тархинаас гадна ходоод гэдэсний эмгэгтэй, олон төрлийн харшилтай, мэдрэмжийн асуудалтай байж болдог
Аутизмын хүрээний эмгэг бол буруу хүмүүжлээс үүдэлтэй	Аутизмын хүрээний эмгэг бол биологийн шалтгаантай гэдэг нь тодорхой болсон

Тэмдэглэл:

....

....

....

....

....

....

....

ОЙЛГОМЖГҮЙ (СӨРӨГ)
ЗАН ҮЙЛИЙГ СУДЛАХ АРГА ЗҮЙ
Аутизмын хүрээний эмгэгтэй хүүхдүүд ихэвчлэн ойлгомжгүй, өөрөөр хэлбэл этгээд гаж үйлдэл гаргадаг. Өөрийгөө болон бусдыг гэмтээх, эд юмс эвдэлж хэмхлэх, юм авч шидэх, гэнэтийн цочролд орж учраа олохгүй сандрах, дуу хоолойгоо чангалах буюу орилох, гараа хазах, толгойгоо цохих гэх мэт ойлгомжгүй үйлдлүүд гаргадаг.
Зан үйл гаргахад хүргэсэн хүчин зүйл
Antecedent
Behavior
Гаргаж буй зан үйл
Зан үйлд авсан арга хэмжээ,үр дүн
Consequences

ОЙЛГОМЖГҮЙ (СӨРӨГ) ЗАН ҮЙЛИЙГ СУДЛАХ АРГА ЗҮЙ
Тоглоом өгөхгүй
-орилж хашгирна
- тоглоом авна
Эд юм хүсэх
Анхаа-руулах хүсэлт
Анхаараагүй байсан
-орилж хашгирна
- анхаарч эхлэнэ
Хэцүү асуулттай тооны хичээл
- ориллоо
- хэцүү асуултгүй боллоо.
Үгүйсгэ-сэн хүсэлт
Өөрий-гөө өдөө
Мэдрэх хүчин зүйл байхгүй
- биеэ хөдөлгөнө
- мэдэрч байна

Тэмдэглэл:
....
....
....
....
....
....
....

АУТИЗМЫН ХҮРЭЭНИЙ ЭМГЭГТЭЙ ХҮҮХЭДТЭЙ АЖИЛЛАХ АРГА ЗҮЙ, ТУРШЛАГА

Хэл яриа болон харилцааны хэрэгслийн ач холбогдол:

Аутизмын хүрээний эмгэгтэй хүүхдийн хувьд ярихад нь туслах зорилгоор үг, утга санааг ойлгуулахад янз бүрийн хэрэгсэл ашиглах шаардлага гардаг. Тэдгээрийн нэг нь AAC (Augmentative and Alternative Communication) томруулагч туслах хэрэгслэлийн тусламжтай харилцах аргыг нэрлэж болно.

Жишээ нь: Зурагт карт, фото зураг, тусгай тэмдэглэгээ, ухаалаг утас (Шувуу арр) гэх мэт

Үзүүлэн хэрэгсэл нь:

- Ямар сонголт байгааг харуулах
- Юу болох гэж байгааг төсөөлүүлэх
- Өнгөрсөн болон ирээдүйг ойлгоход нь туслах
- Өөрийн болон бусдын сэтгэл санааны талаар ойлгоход хялбар болгох
- Өөрөө бие даан яаж хийхийг сануулах, дууриах

PECS - ЗУРГАН СОЛИЛЦООНЫ АРГА

АХЭ-тэй хүүхдэд зураг болон бодит зүйлээр хийгдсэн үзүүлэн, карт ашиглаж болно. Өнөөдрийн хичээлээр юу хийхийг ойлгохгүй, дараа нь юу болохыг ойлгохгүй байгаагаас тухайн хүүхэд сөрөг зан үйл, үйлдэл гаргадаг. Бага насны хүүхдийн идэх дуртай зүйлээр зурган картыг орлуулах тохиолдол ч бий.

Тэмдэглэл:

....

....

....

....

....

....

....

PECS - ЗУРГАН СОЛИЛЦООНЫ АРГА

АХЭ-тэй хүүхэд сонсохоос илүү харж ойлгодог тул өнгөрсөн болон ирээдүй гэх зэрэг харж болохгүй хийсвэр зүйлсийн тухай ярихад ойлгоход маш төвөгтэй байдалд ордог Тиймээс "Хийх", "Хийсэн" гэсэн бодит хуваарь ашигласнаар өнгөрснийг ойлгох, ирээдүйг төсөөлөхөд нь тусладаг.

PECS- ЗУРГАН СОЛИЛЦООНЫ АРГА

Үйл явдлын дараалал бүхий цуврал зургийг хүүхдийн хараан дээр үндэслэн хэл яриагүй, бага зэргийн хэл яриатай хүүхдэд ашиглахад үр дүнтэй байдаг.

Тэмдэглэл:

....

....

....

....

....

....

....

ХАРААГААР ДАМЖУУЛАН МЭДЭЭЛЭЛ ХҮРГЭХ АРГА ЗҮЙ

Цаг хугацаа бол хийсвэр. Тийм болохоор цаг хугацааны ойлголт өгөхийн тулд хуанли түүн дээр юу хийх талаарх үйлдлийг зургаар бэлтгэх хэрэгтэй болно. Жишээлбэл:

Ямар нэгэн сайхан зүйлийг амласан бол тэр чухал өдөр хүртэл хэдэн удаа унтахыг нь тэмдэглэж харуулна.

Үзүүлэн хэрэгсэл нь АХЭ-тэй хүүхдэд өөрийгөө илэрхийлэхэд нь маш сайн тусална.

Энэ хуваарь дээр KFC орж парк явах хүртэл 3 унтахыг харуулсан байна.

ХАРААГААР ДАМЖУУЛАН МЭДЭЭЛЭЛ ХҮРГЭХ АРГА ЗҮЙ

Дээр дурдсанчлан АХЭ-тэй хүүхдийн хараа илүү хөгжсөн байдаг тул 1 өдрийн хуваарь, хичээлийн хуваарь зэргийг үгээр болон зургаар бэлтгэж нүдэнд ил харагдах газарт байрлуулж сургалтанд тайван оролцоход нь туслах хэрэгтэй.

Тэмдэглэл:

....

....

....

....

....

....

....

МЭДЭЭЛЛИЙГ ХАРААНЫ БОЛОН СЭТГЭЛ ХӨДЛӨЛИЙН ОЙГООР ДАМЖУУЛАН ХҮЛЭЭН АВАХ, ТОГТООХ

Анализатор буюу мэдрэх эрхтний оролцооны байдлаар хүмүүсийн юмсыг тогтоох сэргээн санах байдал хэд хэдэн төрөл байдаг. Хараа, сонсгол, хөдөлгөөн, хэл яриа гэх мэт. АХЭ-тэй сурагчид нь мэдээллийг харж ойлгох нь хялбар бөгөөд хурдан сэргээн санадаг тул мэдээллийг зурган хэлбэрээр дамжуулах нь үр дүнтэй. Үгийг бүтнээр нь нүдлүүлэх нь үр дүнтэй байдаг. Доорх туршлагад хараанаас гадна сэтгэл хөдлөлийг ашиглах нь мэдээллийг хурдан тогтоож цаашлаад урт хугацааны ойдоо хадгалах, түргэн сэргээн санахад тустай. Дараах хэрэглэгдэхүүнийг тоглоом хэлбэрээр бэлтгэн хэрэгжүүлсэн нь сурагчдын уншиж, бичих сурах хугацааг хурдасгах давуу талтай.

ХӨДӨЛГӨӨНИЙ ЧАДВАРЫГ САЙЖРУУЛАХ АРГА ЗҮЙ

Дээр дурдсанчлан оюуны бэрхшээл хавсарсан АХЭ-тэй хүүхдийн том болон жижиг булчингийн хөдөлгөөн хоцрогдолтой байдаг. Тиймээс үзэг, харандаа, хайч барих зэрэг гарын жижиг булчингийн хөдөлгөөн, бөмбөг шидэх, дээсээр тоглох, хайрцагт орж тоглох, зэрэг биеийн ерөнхий хөдөлгөөнийг сайжруулах дасгал даалгавар боловсруулж ажиллах хэрэгтэй. Тоглоомоо сонгохдоо заавал харилцан тоглох тоглоом сонгох нь чухал.

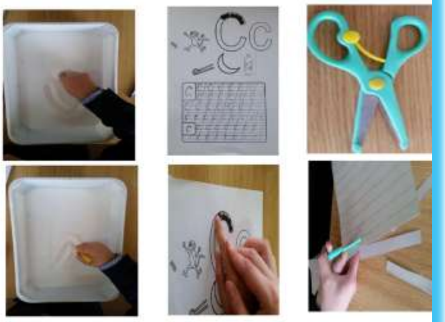

Тэмдэглэл:
....
....
....
....
....
....
....

АРИФМЕТИКИЙН ТООНЫ ОЙЛГОЛТЫГ ӨГӨХ АРГА ЗҮЙ, ТУРШЛАГА

Бодит юм - Тооны нэр - Тоо гэсэн үндсэн ойлголтыг өгөхдөө:

- Хэлсэн тооны дагуу бодит юмыг сонгон заах
- Бодит зүйлийн тоог хэлэх
- Хэлж буй тоог бодит зүйл дээр үзүүлэх
- Хэлсэн тоог цифрээр илэрхийлэн бичих
- Бичсэн цифрийн дагуу бодит юмсыг сонгон авах
- Бодит юмсын тоог цифрээр бичих

АУТИЗМЫН ХҮРЭЭНИЙ ЭМГЭГТЭЙ ХҮҮХДИЙН ДАВУУ ТАЛ

- Ой тогтоолт сайн (ялангуяа харааны ой)
- Цээжлэн тогтоох ой
- Нарийн сонсгол, мэдрэмжтэй
- Дэг журмыг чанд сахидаг
- Тодорхой нэг чадвар нь илүү хөгжсөн буюу гоц авьяастай
- Сонирхсон зүйлээ маш гүнзгий судалдаг
- Өнгө хэлбэр дүрс ялгахдаа сайн
- Хөгжмийн сонсгол сайн, нотны өнгө ялгах, хөгжим тоглох чадвартай
- Их гоё өвөрмөц зурдаг

Тэмдэглэл:

....

....

....

....

....

....

....

Тэмдэглэл:

....

....

....

....

....

....

....

Ашигласан материал, ном зүй:

Нэг. Ном, сурах бичиг, гарын авлага

1. АХБ, БШУЯ, БХАН. 2022. Тэгш хамран сургах боловсрол – Олон нийтэд чиглэсэн үйл ажиллагааны талаарх баримт бичгийн судалгаа. Улаанбаатар. (хэвлэгдээгүй)
2. АХБ, БШУЯ, БХАН. 2022. Тэгш хамран сургах боловсролын талаарх бодлогын хураангуй: Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийн тухай конвенц (Ерөнхий зөвлөмж No.4) болон Тогтвортой хөгжлийн зорилго 4-ийг дагаж мөрдөх нь. Улаанбаатар. (хэвлэгдээгүй)
3. БМДИ. 2020. "Тэгш хамруулан сургахад багшид туслах арга зүй" багш нарт зориулсан гарын авлага. Улаанбаатар.
4. БМДИ. 2021. Ерөнхий боловсролын сургуулиудад тэгш хамруулан сургах боловсрол хэрэгжиж буй өнөөгийн нөхцөл байдал, бий болсон сайн туршлага. Улаанбаатар.
5. БСШУСЯ, ХНХЯ, БМДИ, ЖАЙКА. 2019. Багшийн мэргэжил дээшлүүлэх онлайн сургалт - Тэгш хамруулан сургах боловсрол. Улаанбаатар.
6. БШУЯ, ЖАЙКА. 2022. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийг боловсролд тэгш хамруулахад чиглэсэн эрх зүйн баримт бичгийн эмхэтгэл. Улаанбаатар.
7. ЖАЙКА. 2017. Ээлжит хичээлийн загвар. Улаанбаатар.
8. ЖАЙКА. 2018. "Тусгай хэрэгцээт боловсрол шаардлагатай хүүхдэд үзүүлэх эрүүл мэнд, боловсрол, нийгмийн хамгааллын үйлчилгээг сайжруулах төсөл" гарын авлага. Улаанбаатар.
9. НҮБ-ын Хүүхдийн Сан. 2014. Тэгш хамран сургах боловсролын талаарх вебинар 12 – Гарын авлагын цуврал: Багш нар ба Тэгш хамруулсан, хүүхэд төвтэй заах арга зүй. (UNICEF. 2014. Inclusive Education Webinar 12 – Companion Technical Booklet: Teachers, Inclusive, Child-Centred Teaching and Pedagogy)
10. Ферн Суссман. 2015. Үгээр хязгаарлахгүй харилцаа. (Монгол хэлээрх орчуулга)

Хоёр. Цахим эх сурвалж

11. Нэгдсэн Үндэстний Байгууллага. 2016. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийн эрхийн талаарх асуудал хариуцсан хороо Ерөнхий зөвлөмж No. 4 (2016) Тэгш хамран сургах боловсрол эзэмших эрх. CPRD/C/GC 4. Женев. (United Nations. 2016. Committee on the Rights of Persons with Disabilities General Comment No. 4 (2016) on the Right to Inclusive Education. CPRD/C/GC 4. Geneva.) https://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/CRPD/GC/RighttoEducation/CRPD-C-GC-4.doc
12. Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын төрөлжсөн агентлагууд ба Дэлхийн Банк. 2015. Инчоны тунхаглал ба ТХЗ 4 - Боловсрол 2030 үйл ажиллагааны хүрээ, Инчон. (United Nations specialized agencies, World Bank Group. 2015. Incheon Declaration and SDG 4 – Education 2030 Action Framework) https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000245656
13. Эрх зүйн мэдээллийн нэгдсэн систем, https://legalinfo.mn/mn

Гурав. Бусад

14. БЕГ. 2022. Сургалтын модульд тавигдах шалгуур үзүүлэлт
15. Гэрэлтуяа, Б. Эрх зүйн баримт бичгүүд PP.T
16. Паула Ф.Хант, Тэгш хамран сургах боловсрол PP.T